

Agder fylkeskommune

Uthavner Agder

Landskap og kulturmiljø

Kartlegging av verdi/sårbarhet og historisk lesbarhet

Mai 2020

Tittel:

Uthavner Agder _ Landskap og kulturmiljø
Kartlegging av verdi/sårbarhet og historisk lesbarhet

Forfattere:

Trond Endresen og Tone Telnes

Dato:

10.05.2020

Oppdragsgiver:

Agder fylkeskommune

Kontaktperson:

Hege Kristin Martinsen

Prosjektoppsummering:

Oppdraget består i å gjennomføre enkle landskapsanalyser for 21 utvalgte uthavner, med et spesielt fokus på sammenheng mellom landskapet og det bygde kulturmiljøet. Analysen er gjennomført i samarbeid med fylkeskommunen gjennom referansegruppemøter. Hensikten med analysen er å gi fylkeskommunen og kommunene et bedre kunnskapsgrunnlag om uthavnenes landskap, kulturminner / kulturlandskap og betydning (både historisk og dagens bruk). Dette er kunnskap som vil kunne bidra til en bedre og mer helhetlig forvaltning av uthavnene med omkringliggende landskap.

Prosjekttema:

- Landskapsanalyser
- DIVEanalyser
- Fortellinger om Agders uthavner
- Verdi og sårbarhet
- Influensområder

Framsdebilde:

Bilde, fra Lyngør rundt 1950

Foto: hentet fra boka Hus i Lyngør av Helge Krafft

Foto ellers i rapporten, der ikke annet er nevnt, er tatt av Trond Endresen i Feste Landskap Arkitektur

Kvalitetsikring:

Referansegruppe i prosjektet

Dato:

mars-april 2020

Kommentarer:

Produsert av:

Feste Landskap Arkitektur
PB 120, 3901 Porsgrunn
Besøksadr. Tordenskjoldsgt. 6
Tlf: + (47) 97 77 99 90

www.feste.no
tt@feste.no

Innhold

Innledning	04	Uthavner kategori A:	
Mål for arbeidet	04	Lyngør	12
Metode og kilder	05	Merdø	22
		Brekkestø	32
Historien og landskapet	10	Gamle Hellesund	42
		Svinør	50
		Selør	58
		Loshavn	66
		Kirkhavn	75
		Uthavner kategori B:	
		Sandøya/Klåholmen	84
		Borøya/Borøykilen	90
		Revesand	95
		Sandvigen	100
		Havsøysund	105
		Hesnesøy	110
		Ågerøya	115
		Ulvøysund	121
		Ny-Hellesund	126
		Åvik	132
		Korshavn	137
		Eikvåg	142
		Rasvåg	147

Uthavner Agder

Følgende steder er valgt ut i denne kartlegginga:

★ Uthavner

★ Utvalgte uthavner

1. Lyngør
2. Sandøya/Klålholmen
3. Borøya/Borøykilen
4. Merdø
5. Revesand
6. Sandvigen
7. Havsøysund
8. Hesnesøy
9. Brekkestø
10. Ågerøya
11. Gamle Hellesund
12. Ulvøysund
13. Ny-Hellesund
14. Svinør/Åvik
15. Korshavn/Selør
16. Eikvåg/Loshavn
17. Rasvåg
18. Kirkhavn

Innledning

Prosjektet Uthavner i verdensklasse er et samarbeidsprosjekt i regi av Agder fylkeskommune (tidligere Aust- og Vest-Agder). Hensikten med prosjektet er å jobbe for bedre bevaring, formidling, kunnskap og verdiskaping knyttet til uthavnene i Agder. Ved å løfte frem uthavnene og legge til rette for en bærekraftig forvaltning av dem, ønsker fylkeskommunen at uthavnene på sikt skal kvalifiseres seg til en plass på Unescos verdensarvliste. Målsetning er forankret i begge fylkenes kulturminnestrategier, i tillegg til at uthavnsprosjektet bidrar til å følge opp målene i Regionplan Agder 2020.

Denne kartleggingen av landskap og kulturmiljø for 21 typiske uthavner, er gjennomført høsten 2019 og våren 2020. Uthavnene er delt i to kategorier (A og B), der A-kategorien er gått litt nærmere inn på i kartleggingen, mens B-kategorien er gitt en mer overordnet vurdering.

Mål for arbeidet

Hensikten med analysen er å gi fylkeskommunen og kommunene et bedre kunnskapsgrunnlag om uthavnenes landskap, kulturminner / kulturlandskap og betydning (både historisk og dagens bruk). Dette er kunnskap som vil kunne bidra til en mer langsiktig og helhetlig forvaltning av uthavnene med omkringliggende landskap, slik at de også i fremtiden kan bestå som verdifulle kulturmiljø. Målet er å få til en bærekraftig arealforvaltning og utvikling på uthavnas premisser. Problemstillinger som byggepress tett inntil/ nær uthavnene som forringer uthavnene som kulturmiljø og at dette er populære feriesteder der det er ønsket om ombygging, opp-pussing og fortetting av feriehus og hytter, går igjen i de fleste av uthavnene. Mulig tilrettelegging for besøkende og næringsdrift, kunnskaps- og opplevelsesbasert turisme, båthavner og sjønærings er viktig å løse på gode måter.

Gjennom å kartlegge, beskrive, verdisette og fremheve særlig viktige kulturmiljø og landskap, vil det være enklere å forstå og synliggjøre eventuelle konsekvenser av inngrep i landskap og bygningsmiljø. Å avdekke viktige og sårbare kulturmiljø kan være viktig frem mot arbeidet med søknad om UNESCO-status.

Analysen vil blant annet kunne brukes som kunnskapsgrunnlag i:

- Kommuneplaner, detaljreguleringsplaner og byggesaker.
- Riksantikvarens register over kulturmiljøer i ytre byområder og tettsteder. Dette er et varslet arbeid som skal påbegynnes i 2020 og som vil omfatte uthavnene. Registeret vil utfylle dagens NB-register for byene og KULA for landskap.
- Fremtidig søknad om verdensarvstatus.
- Eventuell regional plan for uthavnene.
- Eventuell plan for skjøtsels- og vedlikehold.
- Besøksforvaltning.

Metode og kilder

Kartlegging

Feltarbeidet i alle uthavnene har vært gjennomført på følgende måte:

2 erfarne landskapsarkitekter har befart alle uthavnene med båt og delvis på land der dette har vært mulig. Ett unntak er på Hidra hvor en erfaren landskapsarkitekt (prosjektleder) har befart Rasvåg og Kirkehamn fra land. For Lyngør og Merdø har det også vært gjennomført befarings med arkitekt og ift synlighetsanalyser. Registreringer er gjort på kart og ved hjelp av fotografering. Undervegs har en drøftet innholdet og inntrykket av hver enkelt uthavn, samt debriefet på slutten av feltdagene, om mulig med første notater og sammenfatning på kart. Det har vært lagt spesielt vekt på å kartlegge historisk lesbarhet, autensitet, stedsidentitet, kvaliteter og utfordringer. Utfordringene er særlig der hvor det er registrert endringer og utviklingstrekk som kan bygge ned helhetsinntrykk og kvaliteter ved uthavnene.

Utredningen er slik basert på landskapsfaglig kunnskap om området, på studier av tilgjengelige kart, foto, ortofoto sammen med egne befaringer i området og digital modellstudie. Vi har gått gjennom tilgjengelig bakgrunnsstoff, rapporter og bøker. For Lyngør og Merdø er det også gjennomført synlighetsanalyser som ligger til grunn for influensområdevurderinger. Analysen er gjennomført i samarbeid med fylkeskommunen. Kartlegging og tilnærming har blitt drøftet med referansegruppa undervegs.

Analysemetodikk

NIJOS sin klassifisering av landskapsregioner legges til grunn som beskrivelse av det store landskapet. Fastsetting av landskapskarakter og verdivurderinger for den enkelte uthavn, er gjort etter modell fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Riksantikvaren (RA) sin veileder: Metode for landskapsanalyse i kommuneplan (2011). Her defineres landskapskarakter slik: "Landskapskarakter er et konsentrert uttrykk for det spesielle samspillet som oppstår mellom et områdes naturgrunnlag, landformer, vegetasjon, arealbruk, historiske og kulturelle innhold, samt romlige og andre sansbare forhold som særpreger området og adskiller det fra omkringliggende landskap." Verdivurderingene bygger på beskrivelsen i fastsatt landskapskarakter, koblet med verdikriteriene i skjemaet, hentet fra DN og RA sin veileder: Metode for landskapsanalyse i kommuneplan (2011) side 47. Analysen er også gjennomført etter inspirasjon fra Donegals Seascape Character Assessment.

For hver av uthavnene er det gjort vurdering av influensområde som også kan sees som en varsomhetsgrense for sårbarhet for inngrep. For de 8 uthavnene i A-kategorien bygger denne også på synlighet beregnet utfra digitale kartanalyser. Det er sett på avgrensing av opplevelsen av uthavna både i det store landskapet og i nærvirkning for det enkelte sted.

For uthavnene i kategori A er det også utarbeidet forenklede DIVE-analyser i form av kart som synliggjør historisk lesbarhet på stedet idag.

Forenklet DIVE-analyse

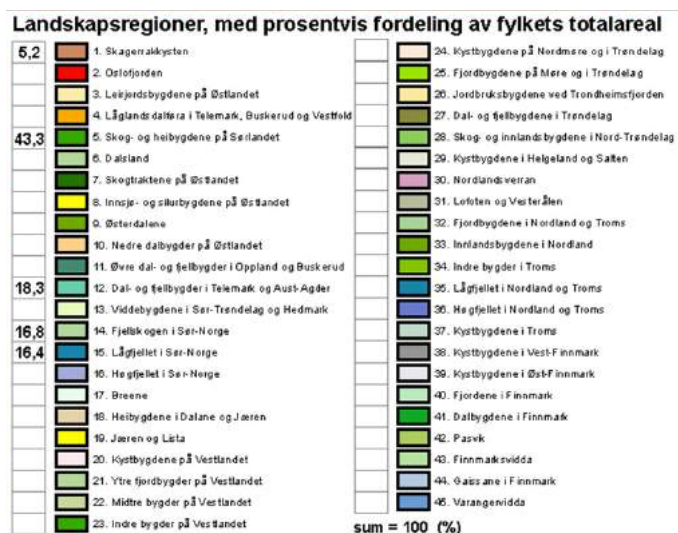
Dive-analyse skal på en oversiktlig måte gi et bilde på historisk utvikling, særlig med tanke på lesbarhet i stedets bebyggelse og med noen historiske milepæler. Tidsperiodene for bebyggelsen på områdenivå inndeles etter stedets historiske dybde i en gitt tidsperiode. For uthavnene vi her har sett på er det delt inn i følgende perioder: 1700 -1800-tallet, 1800 -1900-tallet, 1900 -1950 og etter 1960. Som analyseverktøy gir diveanalyse en oversikt på aldersfordeling på enkelthus og soner innenfor gitte perioder, men den viser også hvordan stedet og bebyggelsesstrukturen har utviklet seg i en historisk kontekst.

Opplysningene er hentet fra tilgjengelige kilder, både Uthavnboka og bøker for de enkelte uthavnene der vi har funnet slike. Notatene om uthavnene som Jo Van Der Eynden har skrevet, har også vært nyttige kilder. Samt egne observasjoner i forbindelse med feltarbeidet og etterfølgende fotostudier.

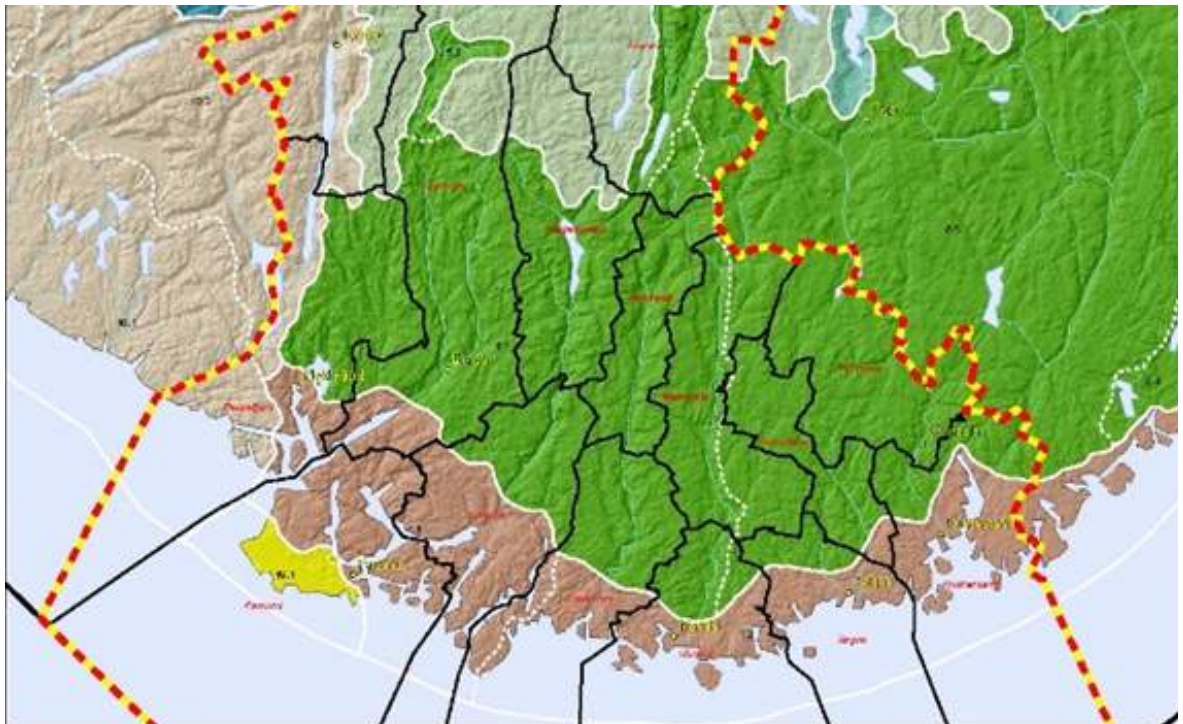
Landskapsregioner

NIJOS (Norsk institutt for jord- og skogkartlegging) har gjort en nasjonal klassifisering av landskapet og delt det inn i 45 landskapsregioner basert på likhetstrekk i landskapet.

Interessen for landskapet som ressurs, er økende både nasjonalt og internasjonalt. Dette kommer også til uttrykk gjennom den europeiske landskapskonvensjonen, en konvensjon Norge var et av de første landene til å signere. For å kunne forvalte landskapet som en ressurs er vi imidlertid avhengig av å ha en oversikt som viser de landskapsmessige og regionale forskjellene. Dette gjør NIJOS sitt nasjonale referansesystemet for landskap.

Tegnforklaring til fargekoder på kart neste side

Utsnitt Vest-Agder

Utsnitt Aust-Agder

Hver region har sin særegne landskapskarakter basert på sammensetningen av de seks grunnleggende landskapskomponentene:

- landskapets hovedform
- landskapets småformer
- vann og vassdrag
- vegetasjon
- jordbruksmark
- bebyggelse og tekniske anlegg.

Alle de vurderte uthavnene hører hjemme i Region 01 Skagerrakkysten. Hovedtrekk i landskapet innenfor denne regionen beskrives slik:

Den ytterste skjærgården ligger som en lav brem mot åpent hav. Vegetasjonen er sparsom og ofte sterkt vind- og/eller bølgepåvirket. Regionen særpreges av en lun, indre skjærgård som er særlig attraktiv for fritidsbebyggelse og friluftsliv. Gamle, og godt velholdte uthavner er karakteristiske kulturmiljøer. Byene har ofte en forhistorie fra trelasteksport, handel, sjøfart, hvalfangst og eller industri. De hvite Sørlandsbyene er særlig et kjennetegn for Agderfylkenes del av regionen. Det kystnære jordbruket har vært i kraftig tilbakegang siden 1950. Små bruk i langsmale sprekkedaler var en gang typisk, men er nå i ferd med å forsvinne. De ytre skjærgårdsdeler utgjør regionens "urørte" naturområder. Her ligger det meste av regionens skjærgårdspark, og flere freda fugleskjær har status som naturreservat. Spredte boligområder, tettsteder og småbyer ligger som oftest fjord- og/eller kystvendt til. Et stort arealpress fører også til at boligområder eser ut i regionens kystnære bakland.

Skriftlige kilder

Bøker:

Uthavnene på Sørlandet, Rune Nylund Larsen, 2017

Hus i Lyngør, Helge Krafft, september 1950

Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941

Lyngør før og nå, Reidar Frank Andersen, 2016

Rapporter/notat:

Uthavnene på Sørlandet, Byggeskikksveileder

Uthavnene som besøksmål, Mulighetstudie, Asplan Viak, desember 2017

De Sørlandske Uthavnene, Jo Van Der Eynden, desember 2019

Den gamle uthavna Merdø, Hilde L. Austarheim, 2013

Fortøyningsfester i Korshavn, registreringsnotat, Karl Tore Gabrielsen

Kystkultur og gamle bygninger i Korshavn, Karl Tore Gabrielsen, 1994 med tilføyelse februar 2009

Landskapsanalyse Hidra, Rasvågen - Eie, Flekkefjord kommune, ark Kristiansen & Selmer-Olsen, 2011

Veiledere metodikk:

Landskapsanalyse DN, versjon februar 2010

Kulturhistorisk stedsanalyse, En veileder i bruk av DIVE, RA 2009

Muntlige Kilder

Jo Van Der Eynden

Øvrige kontakter

Referansegruppe:

Kristin Gabrielsen AFK, Gunnar Lindaas AFK, Øystein Kristensen AFK, Frank Juhl AFK, Diderik Cappelen AFK, Yvonne Willumsen AFK, Kåre Kristiansen AFK og Hege Martinsen AFK.

Digitale kilder

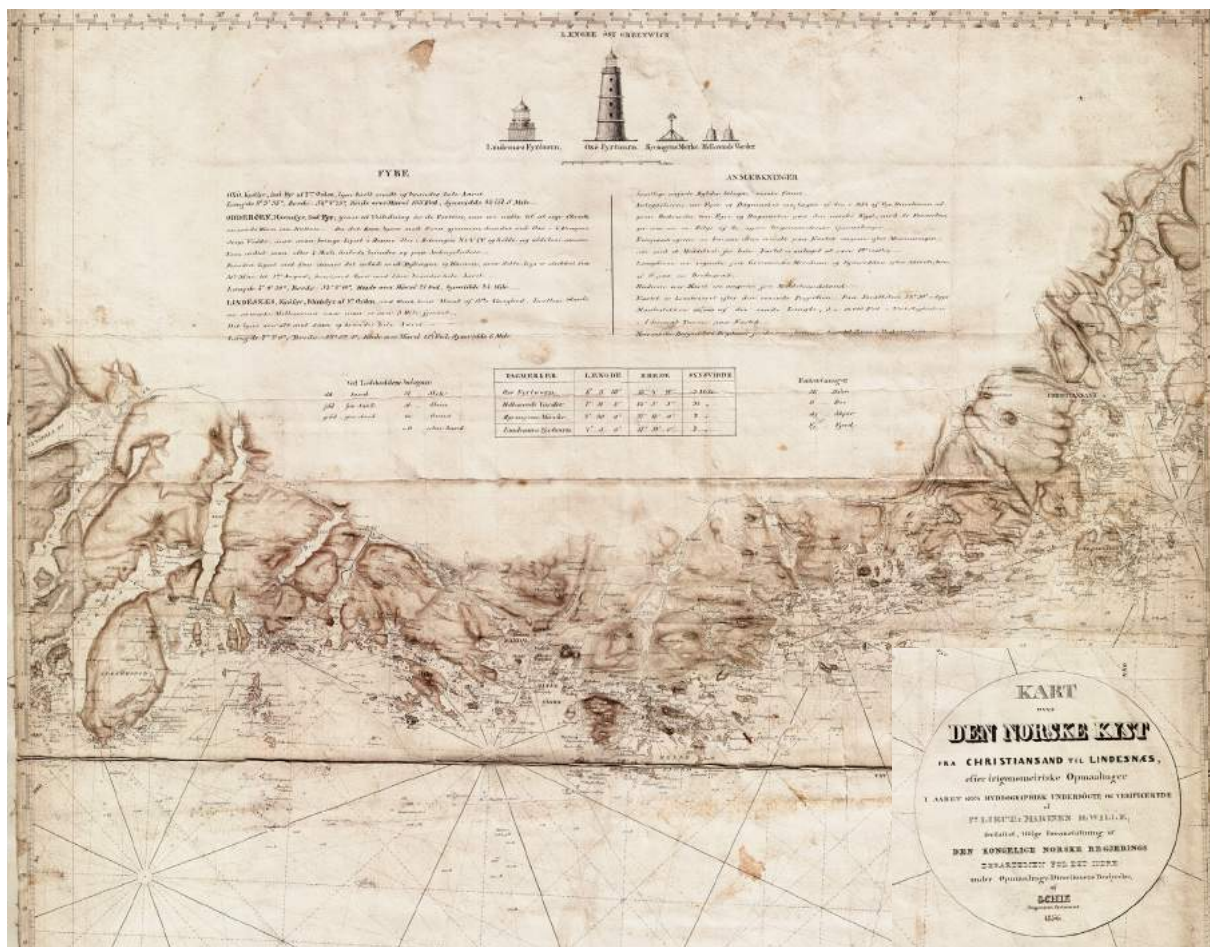
- Regionplan Agder og strategi for uthavnene: <http://regionplanagder.no/planer-og-strategier/agders-uthavner-i-verdensklasse/>
- Kort film om uthavnene: <https://kystreise.no/detaljer/5100/Historiske-uthavner-i-verdensklasse/> (se for øvrig flere små filmer om uthavnene på www.kystreise.no)
- Byggeskikkveileder for uthavnene, med forord om uthavnenes historie og kulturmiljø: <http://www.byggeskikkspartneret.no/publikasjoner/>
- Donegals Seascape Assessment: <https://www.donegalcoco.ie/media/donegalcountyc/planning/pdfs/viewdevelopmentplans/landscapecharacterassessmentofcountydonegal/seascapecharacterassessmentofcountydonegal/Seascape%20Character%20Assessment.pdf>
- Britisk veileder for Seascape Assessment: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396177/seascape-character-assessment.pdf
- Norske veileder for landskapsanalyse: [http://C:/Users/hema20/Downloads/landskapsanalyse_kommunen_veileder%20\(2\).pdf](http://C:/Users/hema20/Downloads/landskapsanalyse_kommunen_veileder%20(2).pdf), https://ra.brage.unit.no/ra-xmlui/bitstream/handle/11250/275521/landskapsanalyse_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y https://ra.brage.unit.no/ra-xmlui/bitstream/handle/11250/275519/vindkraft_veileder2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Veileder DIVE-analyse: <https://www.riksantikvaren.no/Tema/Byer-og-tettsteder/DIVE-kulturhistorisk-stedsanalyse>
- Om verdisetting og verdivektning av kulturminner: https://ra.brage.unit.no/ra-xmlui/bitstream/handle/11250/175723/Veileder_verdisetting.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Informasjon om NB-registeret, Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA) og ny kategori (hvor uthavnene er tenkt inn): https://ra.brage.unit.no/ra-xmlui/bitstream/handle/11250/2393561/Kulturhistoriske_landskap_veileder_2018.pdf?sequence=3&isAllowed=y, [file://C:/Users/hema20/Downloads/NB_registeret_veiledning.pdf](http://C:/Users/hema20/Downloads/NB_registeret_veiledning.pdf), [file://C:/Users/hema20/Downloads/KULA.pdf](http://C:/Users/hema20/Downloads/KULA.pdf)
- Den europeiske landskapskonvensjonen: https://www.regjeringen.no/contentassets/a9ac849929474654a039e63ed7a520b2/deneuropeiskelandskapskonvensjonen_korr.pdf
- Rapport om landskapstyper langs kysten av Aust-Agder: <https://docplayer.me/11816709-Landskapstyper-langs-kysten-av-aust-agder.html>
- Mulighetsstudie for uthavnene som besøksmål: https://issuu.com/austagderfk/docs/mulighetsstudie_for_uthavnene_som_b
- Marinarkeologi: <https://marmuseum.no/marinarkeologi-i-agders-uthavner>
- Diverse relevante kart m.m.: <https://www.arcgis.com/home/search.html?q=owner%3Abujordet&start=1&num=20>
- SEFRÅK og Askeladden
- Dendrokronologiske undersøkelser i uthavnene (mest i Vest-Agder): <https://www.arcgis.com/home/search.html?q=owner%3Abujordet&start=1&num=20>
- Lyngør: <https://bokbyenforlag.no/butikk/lokal-litteratur/agder/hus-i-lyngor/>
- Svinør: <http://kulturtorvet.no/produkt/svinor-med-ryggen-mot-havet/>
- Merdø: <https://www.kubenarendal.no/merdøe-den-gamle-uthavna/>
- Lillesand / blindleia: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008013100069?page=7 https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007062801018

Historien og landskapet

Funksjon_Plassering_Hovedtrekk

Uthavnene har fungert som viktige og livsnødvendige havner for sjøfarende fra langt tilbake. Som f.eks. Svinør som er kjent fra Snorres Kongesagaer. I 1303 ble det gitt en kongelig befaling om opprettelse av gjestgiverier for hver halve og hele dagsreise (roskifte) langs kysten. Disse stedene samsvarer i stor grad med uthavnene som omtales i denne rapporten. For å forstå uthavnenes betydning er det nødvendig å forstå sammenhengen mellom landskapet, vær og ikke minst vind og behovene til seilskuteflåten. Fra midten av 1600-tallet og fram til slutten av 1800-tallet var uthavnene de viktigste service- og forsyningstasjonene for seilskutene som seilte langs kysten i oversjøisk fart, vestfra spesielt fra England og Nederland og inn mot Østersjøen.

Uthavnene er fortsatt lesbare utfra hvordan de ligger plassert i ly for vær og vind og naturlig skjermet av landskapet mot storhavet på utsiden. Bryggeanlegg og bygninger er plassert lunt ned i terrenget og langs vannlinja. Som regel er det infrastruktur og bygninger i første husrekka mot sjøen som er det mest opprinnelige og det eldste, med historisk forankring og lesbarhet.

Sjøkart over kysten utenfor Vest-Agder, fra Kristiansand til Lindesnes, fra 1856

Kart av Frederik de Wit, Amsterdam fra 1660. "Vlecker" (Flekkerøy) og "Maerdou" (Merdø) er markert med størst skrift. Vestover fra Merdø er bl.a. også Hamersund (Homborsund), "Olde Hilsund" (Gamle Hellesund) og "Wolf Sond" (Ulvøysund) vist. Fra atlaset "NOVA TOTIUS OBDIS TABULA AUCTORE, AAKS.

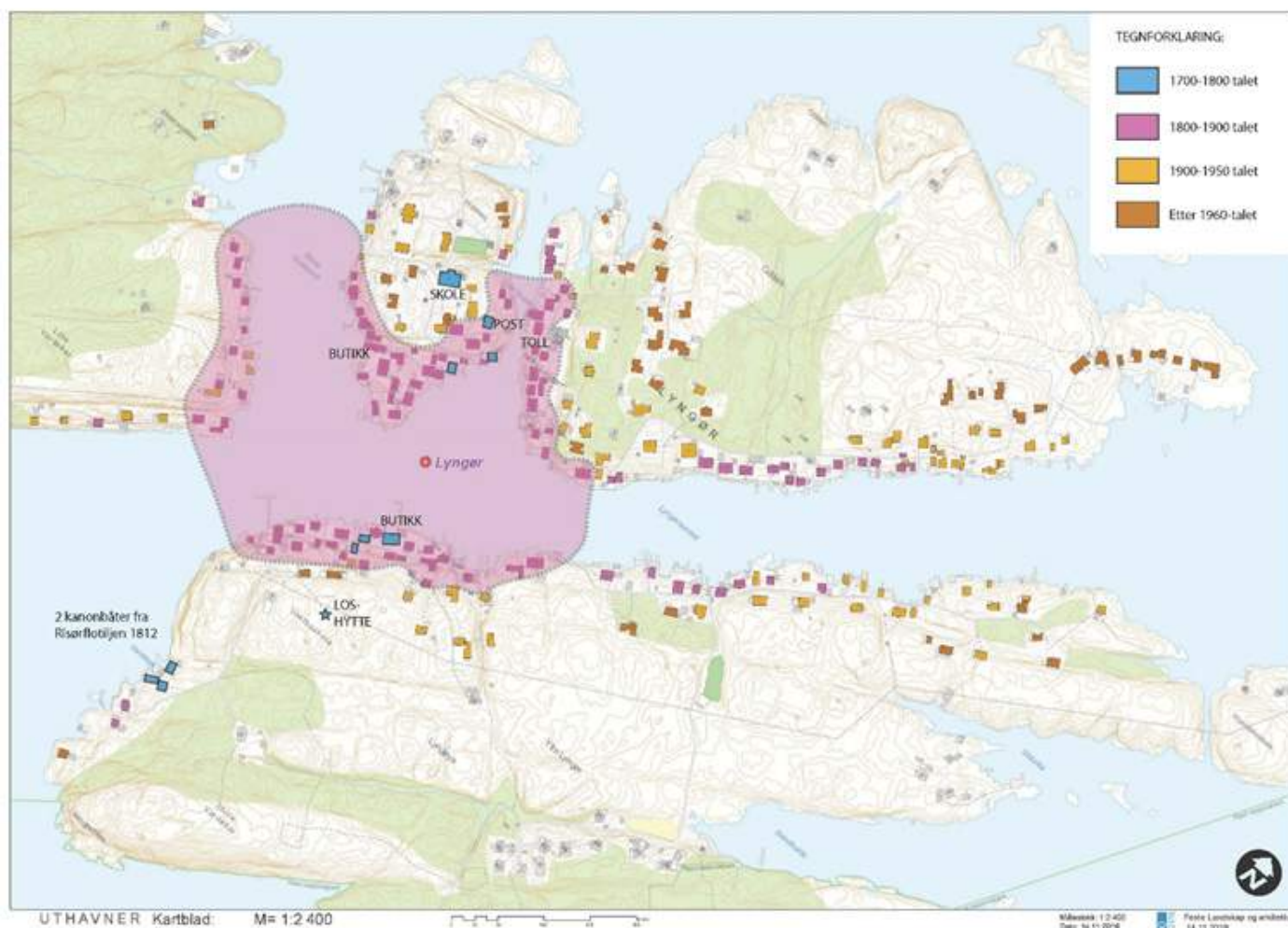

Kartlegging av uthavner i kategori A

LYNGØR

Førsteintrykket av Lyngør er det fine samspillet mellom de smale sunda og den tette bebyggelsen som tegner vannfronten på de tre hovedøyene. Hoveddelen av bebyggelsen ligger tett sammen og er orientert mot og langs sundet. Der terrenget gir rom for det, er det tett klyngebebyggelse, noe som skaper spennende mellomrom å bevege seg gjennom. Bebyggelsesstrukturen og samspillet mellom bygg og terreng og sjøfront er en viktig kvalitet på stedet. Sundet, som gir stedet de lune havnekalitetene, og samspillet med bebyggelsesstrukturen, er selve hovedåren og det største særpreget på stedet. Ved nærmere ettersyn ser vi at bebyggelsen varierer ganske mye når det gjelder autensitet og bygningsmessig kvalitet. Noen uheldige nybygg ligger eksponert til. Samtidig oppleves bebyggelsesstruktur og topografi som en fin helhet. Lyngør er en av Agders viktigste og største historiske uthavner som fortsatt har fast bosetning. Fordi uthavna har så mange kvaliteter og er kjent over hele landet, har den en sterk attraksjonskraft. Denne populariteten er både på godt og vondt, og uthavna er utsatt for endringer som i noen tilfeller kan være en trussel for kulturmiljøet og kulturlandskapet som helhet.

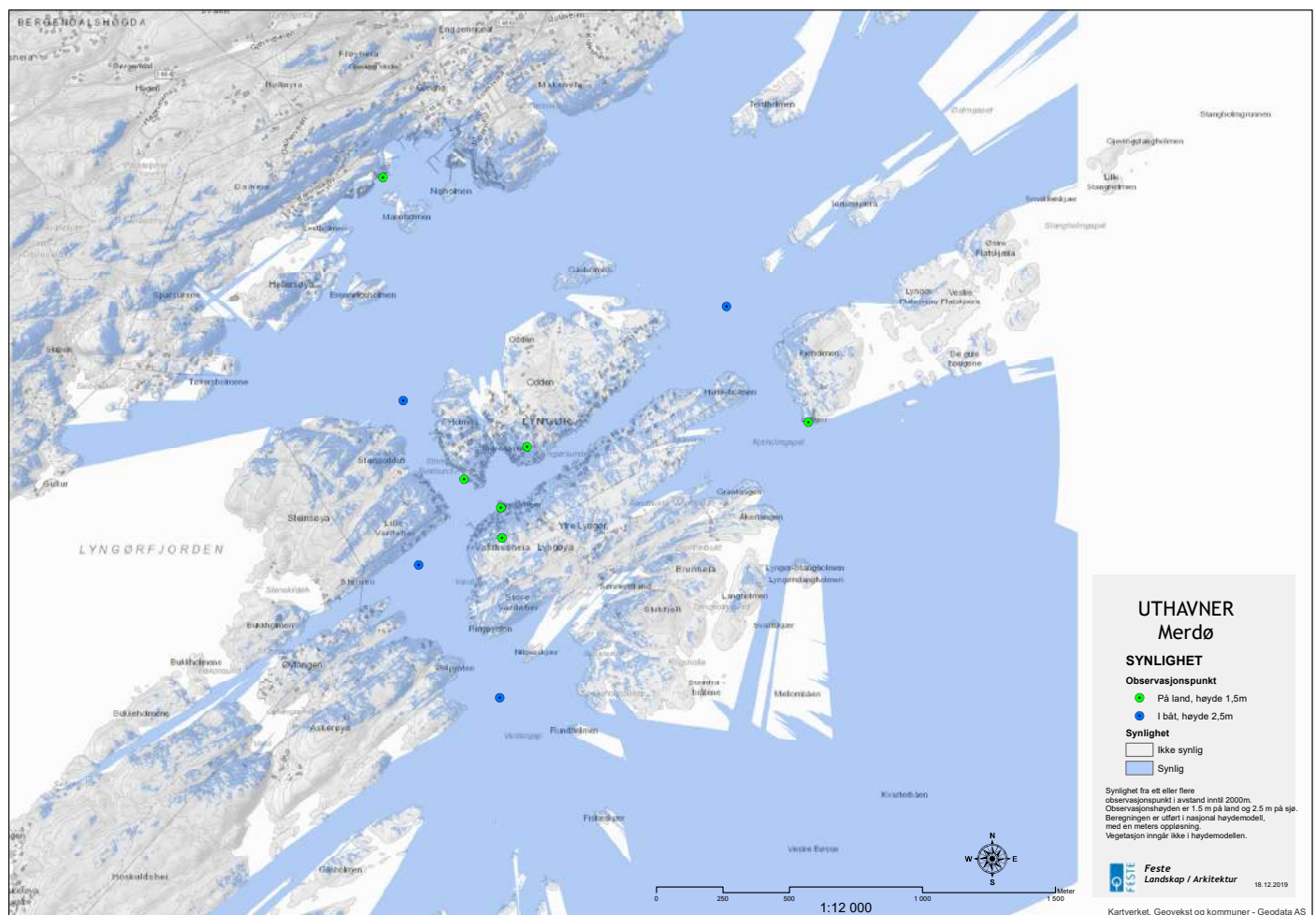
Fortellingen om Lyngør er knyttet til seglskutetiden, norsk sjøfart og eksport, slaget som stod her i 1812 da Najaden ble senket, norsk kystsamfunn, hytteliv og «sørlandsidyll».

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

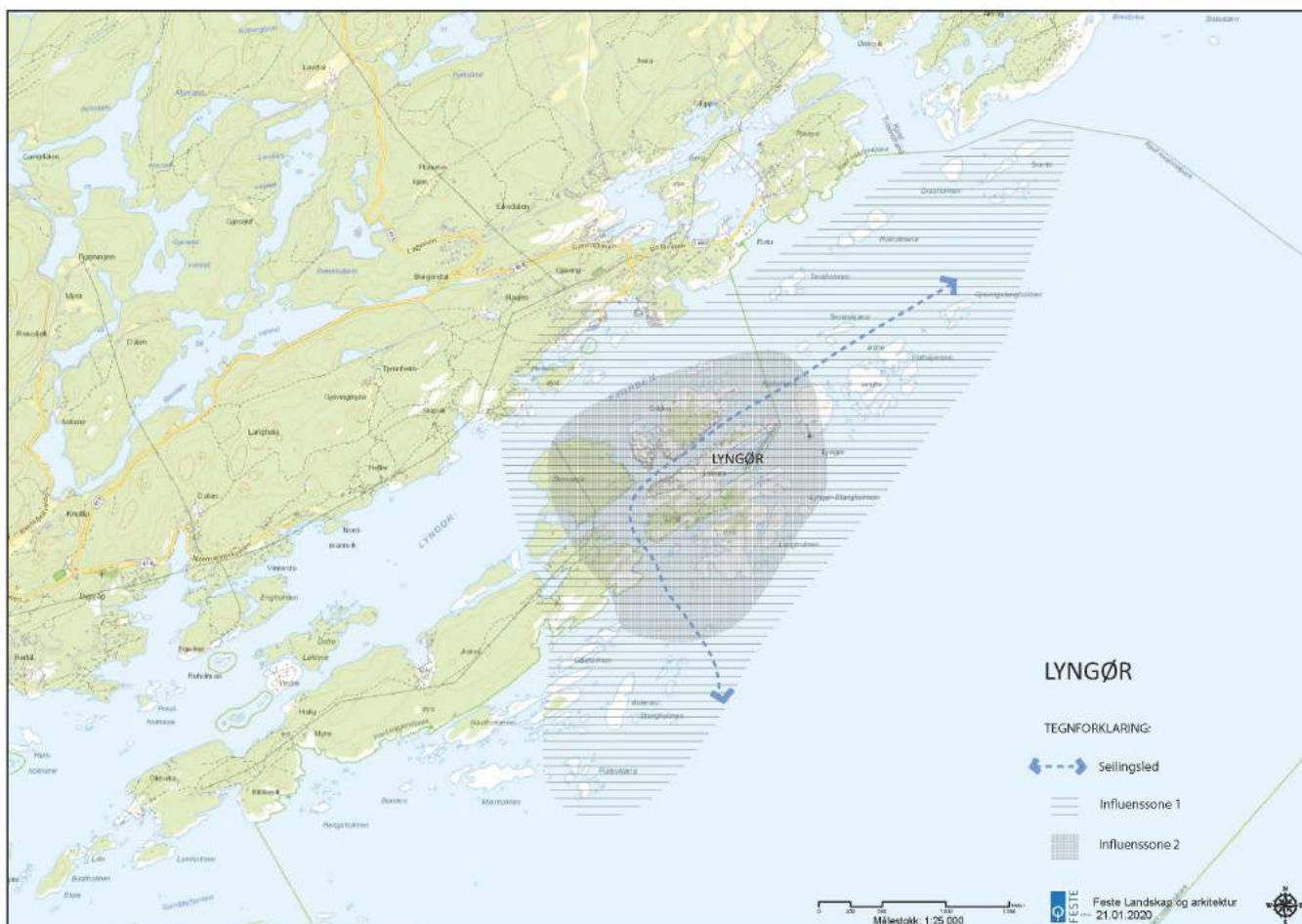
For Lyngør og Merdø ble det i innledende fase av analysearbeidet også utarbeidet synlighetsanalyser gjort utfra digital høydemodell. Dette var en utsjekk for å se på hvordan grenser for influensområder for stedet skulle fastsettes.

Synlighet er her kartlagt utfra 6 vanlige observasjonspunkter på land (grønne sirkler) og 4 observasjonspunkter fra sjøen (blå sirkler), langs seilingsleden. Punktene på land er plassert både på avstand, slik at stedet er sett utenfra (brygga på Gjeving og Lyngør fyr), og innenfra brygger og utsiktspunkt sentralt i Lyngør. Synlighet fra alle disse punktene i en radius på 2km for hvert punkt er her lagt sammen og vist på ett kart. Det viser at uthavna Lyngør er synlig og oppleves fra et stort omland. Influensområde for opplevelsen av det autentiske stedet bør slik settes med en vid omkrets. Nettopp opplevelsen av stedet i landskapet, hvordan bebyggelsen ligger skjermet i terrenget og gradvis blir synlig når man nærmer seg langs seilingsleden inn sundet, er en viktig kvalitet ved den autentiske opplevelsen av uthavna. Det er derfor veldig viktig å være bevisst på hva som skjer i uthavnas landskap.

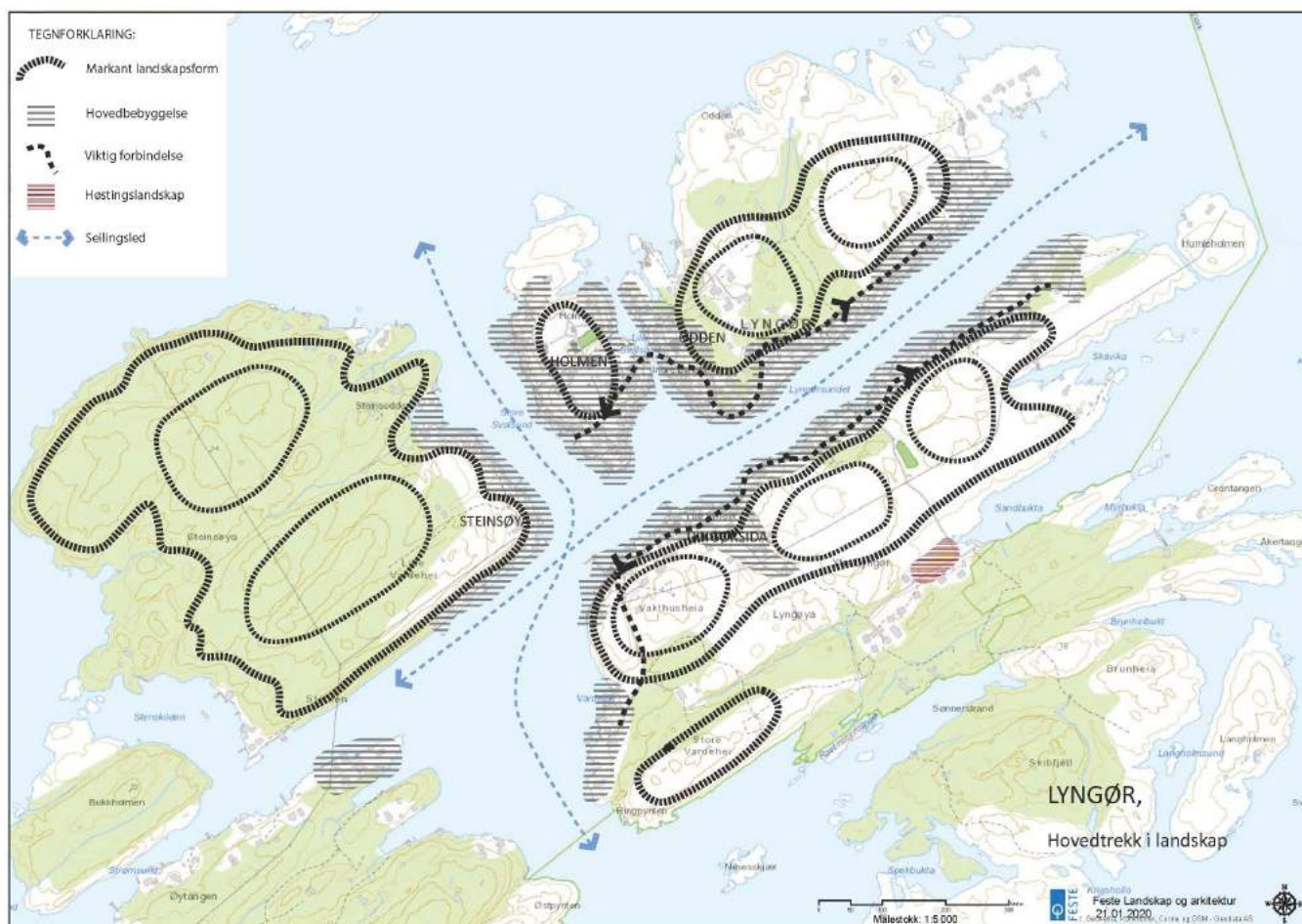

Synlighetsanalyse Lyngør

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter LYNGØR		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (Stor – Liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Lyngør består av fire store og små øyer: Holmen, Odden, Lyngørsida, Steinsøya. Et relativt smalt, avskjerma sund dannes mellom dem. Askerøya danner skjerm mot vest. Lun og godt skjerma havn. Landskapet og øyene skaper gode innseilingsmuligheter fra alle himmelretninger, men spesielt gode fra østlig og vestlig retning.	stor
Vegetasjon	Kystfuru, kirsebær, rogn, bjørk, selje og osp. Hager med stort innslag av til dels gamle frukttrær, bærbusker, stauder og syrener + noe nyere (potentilla, thuja). Gammel kulturmark og beite. Bilder fra århundreskiftet 1800-/1900-tallet viser et svært åpent høstingslandskap men kun noen små vegetasjonsklynger. Trevirke har trolig blitt benyttet lokalt til oppvarming, varme til matlaging, oppvarming av bryggerpanner (vask) og som fôr til husdyr. Pr. 2019 er det svært gjengrodd med kystfuruskog over de fleste naturområdene.	middels
Arealbruk og bebyggelse	Den historiske bebyggelsen ligger langs sundet. Tre hovedkonsentrasjoner av den gamle bebyggelsen: Holmen, Odden, Lyngørsida. I tillegg ligger det noe gammel bebyggelse på den delen av vestre Steinsøya som vender mot sundet. Langs hele strandlinjen er det private brygger. En del av disse har et autentisk preg med naturstein og små steintrapper langsetter brygga ned mot vannet. Daglig offentlig ferje fra Gjeving. Det er i dag ca 75 registrerte fastboende og ca 250 fritidsboliger. Ytre del av Lyngørsida ligger innenfor Raet nasjonalpark. Det er en gjenværende dagligvarehandel på Lyngørsida. Fra begynnelsen av 1900-tallet og fram til vår tid er Lyngør gradvis endra. Strandsona er bebygd i større grad med brygger, sjøbuer, naust og småhus. Det er skjedd en fortetting, både mellom eldre bebyggelse og ny bebyggelse i andre og tredje rekke fra sjøen. Hyttebebyggelse finnes i noe grad på høydedrag, delvis skjermet bak furutrærne. Deler av bebyggelsen etter andre verdenskrig avviker fra tidligere byggeskikk og noen hus også fra nyere tid bryter ned helheten og kvalitetene på Lyngør.	stor

	På mange måter har uthavna vært i en transformasjons-prosess fra 1900 tallet og den prosessen foregår fortsatt. Disse endringene kan være med på å forringe kvalitetene og særpreget i uthavna.	
Kulturhistorien i landskapet	Fra vikingetid er Lyngør kjent som «Lungardir», med ref. til betydningen «inn» og «lukket havn». Før 1600-tallet var øyene brukt som sommerbeite for gårdene Gjeving og Askerøya. Fast bosetning fra 1600-tallet, med 3 familier; en gård på hver av øyene. Beitelandskapet; stedsnavnene Kjeholmen, Nautholmen, Bukkholmen forteller om dette. Fra 1700-tallet vokser stedet med loser og fiskere som flytter til. 1709: kongelig tillatelse til å skjenke øl og brennevin. Da bodde det 30 personer her. I opptegnelser fra 1720 var det to loser bosatt. Aktiviteten vokser utover på 1700-tallet og i 1815 er det registrert 85 personer som jobber tilknyttet losvesenet. Lyngør er svært godt egnet som havn og stoppested for seilskutene, og stedet har en eventyrlig vekst utover på 1800-tallet. Dette blir den største og mest velstående av uthavnene på Sørlandet. Rederfamilien Olsen viktig for vekst og næringsvirksomhet (far og fire sønner). Gullalder for handel på Sørlandet 1850-1875: norske sjøfolk betegnes som verdens fraktemenn. 1891: Lyngør når høyeste folketall med 572 innbyggere. Utover på 1900-tallet hadde Lyngør telegraf, 5 til 6 dagligvarehandler, gjestgiveri, kafeer, manufakturhandel, bakeri, slakter, skomaker og modehandel. Lyngør har fortsatt fast bosetning. Det er en viktig kvalitet for stedet.	stor
Kulturelle referanser	1807: Napoleonskrig og handelsblokkade (ref. Terje Vigen-diktet til Ibsen) 1812: Det dansk-norske skipet «Najaden» senkes av engelske «Dictator» i Lyngørsundet. Omtales som «Slaget ved Lyngør».	middels
Romlig – estetiske forhold	Samspill mellom bebyggelse, landskapsformer og sundet danner tydelig og vakker opplevelse av rom, både mellom bebyggelsen og opplevd fra vannet. Landskapet danner skjermet og tydelig avgrensing av stedet. Bebyggelsen forholder seg tydelig til vann og til terrengformasjoner. I hovedtrekk godt samspill mellom landskap og bebyggelse. Stort innslag av gammel bebyggelse gir stedet tidsdybde, men disse kvalitetene står i fare for å bli fragmentert og forringet pga.	stor

	ny bebyggelse som avviker i plassering, form og arkitektonisk kvalitet. Loshytta og fyret er markerte og tydelige landemerker.	
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Pga. landhevinga er det dannet strandterrasser på deler av øya hvor det er løsmasser. Viktig å være føre var med tanke på havstigningen framover gjennom ROS analyser og avbøtende tiltak (om mulig). Sannsynligvis vil havet stige nesten en meter fram til neste århundreskifte.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Det er ikke kjent noen vesentlig bruk av dagens naturressurser ut over til fritidsbruk. I tidligere tider ble øyene beita og fiske var et viktig livsgrunnlag.	stor
Bygge- og anleggs-virksomhet, Transport	Lyngør har fortsatt fast bosetning og rutebåt i fast trafikk. I forbindelse med restaurering og ombygging er det behov for båttransport. Viktig at det er god styring med tiltakene og tilbakeføring av eventuell midlertidig infrastruktur. Utbygging og oppgradering av fritidsboliger.	stor
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Terreng, vegetasjon og bebyggelsesbånd henger sammen som en helhet.	stor
Funksjonelle	Brygger offentlige og private er viktige, samt gang-vegene på Lyngørsida, Holmen og Odden.	stor
Historiske	Første bebyggelsesrekke med brygger og opprinnelige sjøbuer er vesentlige elementer fra det historiske Lyngør. Dette er det viktigste særpreget og kvalitetene ved bebyggelsen. Uthavna med sitt storskala inntrykk og lesbarhet er et annet svært viktig særpreg og varemerke.	stor
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	De fire øyene og sundet de danner mellom seg.	stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Den tette bebyggelsen og mellomrommene den skaper, som ligger plassert langs sundet og understreker hovedlinjene i landskapet.	stor

Landskapskarakter:

Fortellingen om stedet: Lyngør er en av Agders viktigste historiske uthavner som fortsatt har fast bosetning. Hoveddelen av bebyggelsen ligger tett sammen og er orientert mot og langs sundet. Der terrenget gir rom for det, er det tett klyngebebyggelse, noe som skaper spennende mellomrom å bevege seg gjennom. Bebyggelsesstrukturen og samspillet mellom bygg og terreng og sjøfront er en viktig kvalitet på stedet. Sundet, som gir stedet de lune havnekvitetene, og samspillet med bebyggelsesstrukturen, er selve hovedåren og det største særpreget på stedet.

Fortellingen om Lyngør er knyttet til seglskutetiden, norsk sjøfart og eksport, slaget som stod her i 1812 da Najaden ble senket, norsk kystsamfunn, hytteliv og «sørlandsidyll».

Lyngør fra 1950-årene fra boka Hus i Lyngør av Helge Krafft

Holmen med tett bebyggelse. Til høyre et av de eldste husa i Lyngør fra 1700-tallet er holdt forbilledlig stand og lesbarhet. Bebyggelsen for øvrig er fra 1800-tallet, med unntak av det store nyklassistiske huset bak til venstre, som er fra begynnelsen av 1900-tallet.

Det enslige huset i østre del av Lyngørsida er sannsynligvis bygd på 1900-tallet. I utforming, plassering og materialbruk harmonerer det godt med den eldre bebyggelsen.

Sørsida av Odden, mot Lyngørsundet. Bebyggelsen langs sjøen er opprinnelig og lesbar 1800-talls bebyggelse. Det nye tilskuddet på en av de mest markante landskapsformasjonene bryter med dette og bygger ned kvaliteter og helhet.

Sundet mellom Holmen og Odden. Stor del av bebyggelsen her er fra 1800-tallet. Delområdet har mange kvaliteter i bebyggelse og mellomrom og har en tilnærmet bymessig bebyggelsestruktur.

Lyngørsida sett nordøstover i Lyngørsundet. Dive viser at dette området er et av de eldre områdene på denne sida. Doktorgården med låve er satt i stand til ny bruk på en fin måte.

Lyngørsundet sett fra Lyngørsida, oppe fra Vakthusheia. Hoveddelen av den eldste bebyggelsen ligger langs vannet i den sørlige delen og på begge sider av sundet (ref gammelt foto side 21).

Holmen ved den gamle butikken og Blå lanterne. Selv om noe av eksteriøret er endret, har bebyggelsen god lesbarhet og vesentlig historisk dybde.

SBebyggelsen på Lyngørsida, nordøstover langs Lyngørsundet, er av relativt nyere dato. Det vil si fra 1900-tallet og fram til i dag. Gamle foto viser spredt bebyggelse (ref side 21). Senere er det skjedd en betydelig fortetting med hus og sjøbuer/naust.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Lyngør						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Bebyggelsesstruktur tilpasset kollelandskap og vannfront på flere øyer med stor variasjon i mellomrom og gløtt mellom husa.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Plasseringen av bebyggelse og brygger langs sundet, samt en god del bevart bebyggelse fra 1700- og 1800-tall gir tidsdybde.
Helhet og sammenheng				x		Samspill mellom sundet, vannfrontene, bebyggelsen og landskapet gir en fin helhet.
Brudd og kontrast			x			Noen eksponerte uheldige nybygg bryter uheldig med stedets bebyggelsesstruktur.
Tilstand og hevd			x			Bebyggelsen er godt ivaretatt og i noen tilfeller nesten for opp-pusset. Landskapet er tilgrodd sett i forhold til historisk bruk (f.eks. beite og dyrking innimellom knausene. Ref gamle foto).
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Det smale sundet og den tette bebyggelsesstrukturen. Historien som uthavn.
Lesbarhet				x		Ikke alltid lett å lese bebyggelsens historie fordi hus er pusset opp i gammel stil, ofte ikke med øye for hva som er autentisk i ulike tidsepoker. Men hovedtyngden av Lyngør er godt lesbar.
Tilhørighet og identitet					x	Folk har sterk tilknytning og stor kjærlighet til stedet. Vel så mye som sommerlig sørlandsidyll som opplevelse av historisk uthavn.
Begrunnelse for delområdets verdi: Stedet har en spennende historie som en av Agders viktigste uthavner som for alvor vokste frem fra 1700-tallet. Sammenheng mellom sundet og bebyggelsens plassering og struktur gir stedet karakter. Mellomrom mellom hus og overganger mellom bygd/menneskeskapt og naturlig landskap er viktige kvaliteter. Det er pågående endringsprosesser som trekker verdien noe ned og det er også et stort behov for å håndtere endringsprossene på en forsvarlig og godt forankret måte fra overordna myndigheter i framtida.						

Oppsummering:

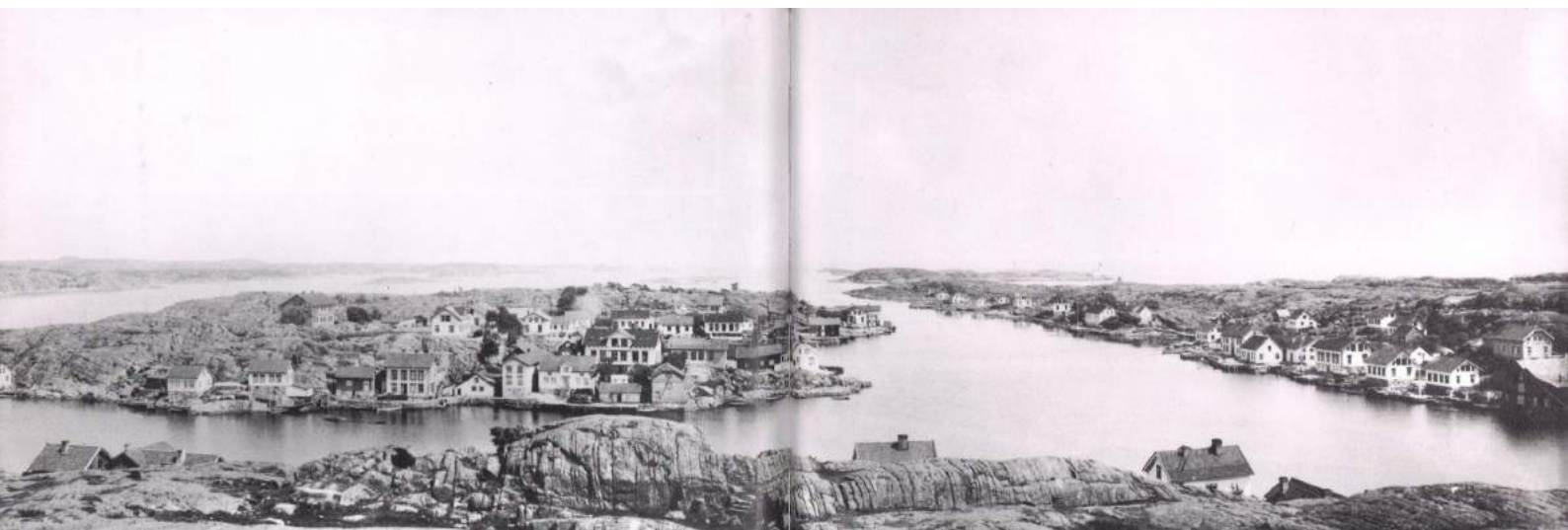
Styrker: Uthavn med sterk identitet, særpreg og kvaliteter i landskap og bebyggelse. Fast bosetting.

Svakheter: Endringer over mange år, særlig tydelig fra 1950-årene og fram til i dag. For liten bevissthet om stedets historie og fortellingen om uthavnene?

Muligheter: Ved å bygge på kvalitetene på stedet kan ombygging av nyere hus gjort på riktig måte bygge oppunder bestående kvaliteter og om mulig styrke bosetting i bestående bygningsmasse. Bevissthet omkring god og dårlig arkitektur, terrengtilpassing og håndverksmessig kvalitet.

Trusler: Endringer som bygger ned stedets særpreg og kvaliteter. Slik som press på ombygging og nybygging av feriehus og kombinasjonen av folk med store ressurser og lite kunnskap. Ved evt. brann; hvordan forholde seg til gjenoppbygging?

Det er viktig å få utarbeidet en skreddersydd reguleringsplan med reguleringsbestemmelser som styrker kvalitetene og særpreget ved Lyngør.

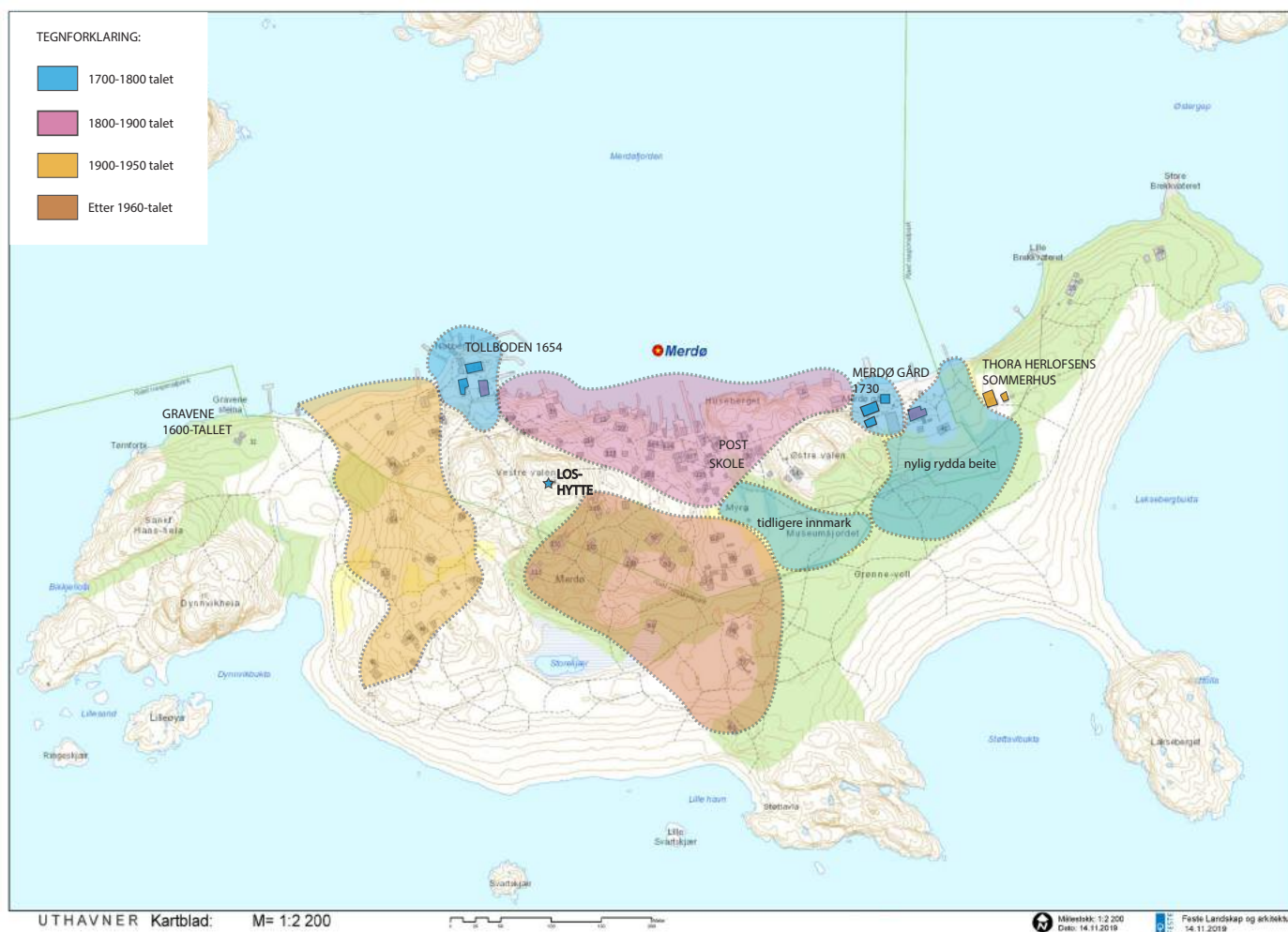

Lyngør: Foto fra 1902, fra boka Lyngør før og nå av Reidar Frank Andersen

MERDØ

Sammenhengen og funksjon som en stor samlet uthavn som besto av Merdø, Revesand, Sandvigen og Havsøysund er vesentlig i forståelsen av Merdø som uthavn. Disse fire havnene har i lang tid utfylt hverandre og levd i en gjensidig avhengighet. Samtidig har de vært svært viktige for Arendal by sin utvikling.

Merdø er i særstilling og knutepunktet i denne sammenhengen. Øya er svært innholdsrik på tross av sin størrelse og har mange kvaliteter i kulturmiljøet med brygger, sjøbuer, hus og uthus, hager og kulturlandskap. Opplevelsen av å komme til: Den grønne øya og den gamle bebyggelsen som ligger tett sammen i noen karakteristiske tette husklynger med tilhørende brygger og hager. Åpne grønne felle-sarealer og strender på øyas nordvestre del. Museet med kafeen og det gamle gårdsanlegget på øyas nordøstre del. Grønn utside mot havet med rester av dyrkingsarealer og hytter gjemt i skogen. Overgang mellom storhavet og det skjermede, indre havnebassenget.

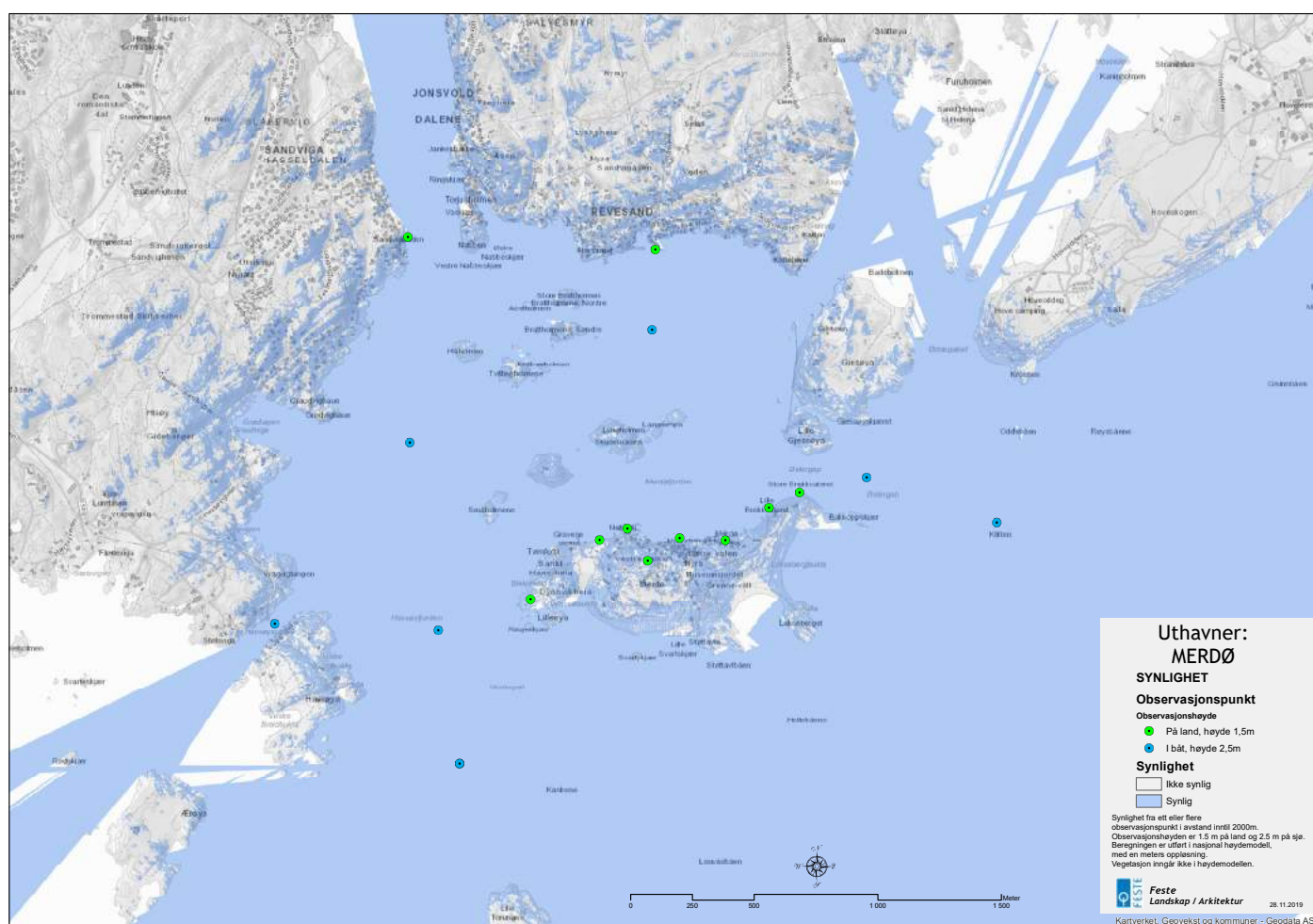
Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

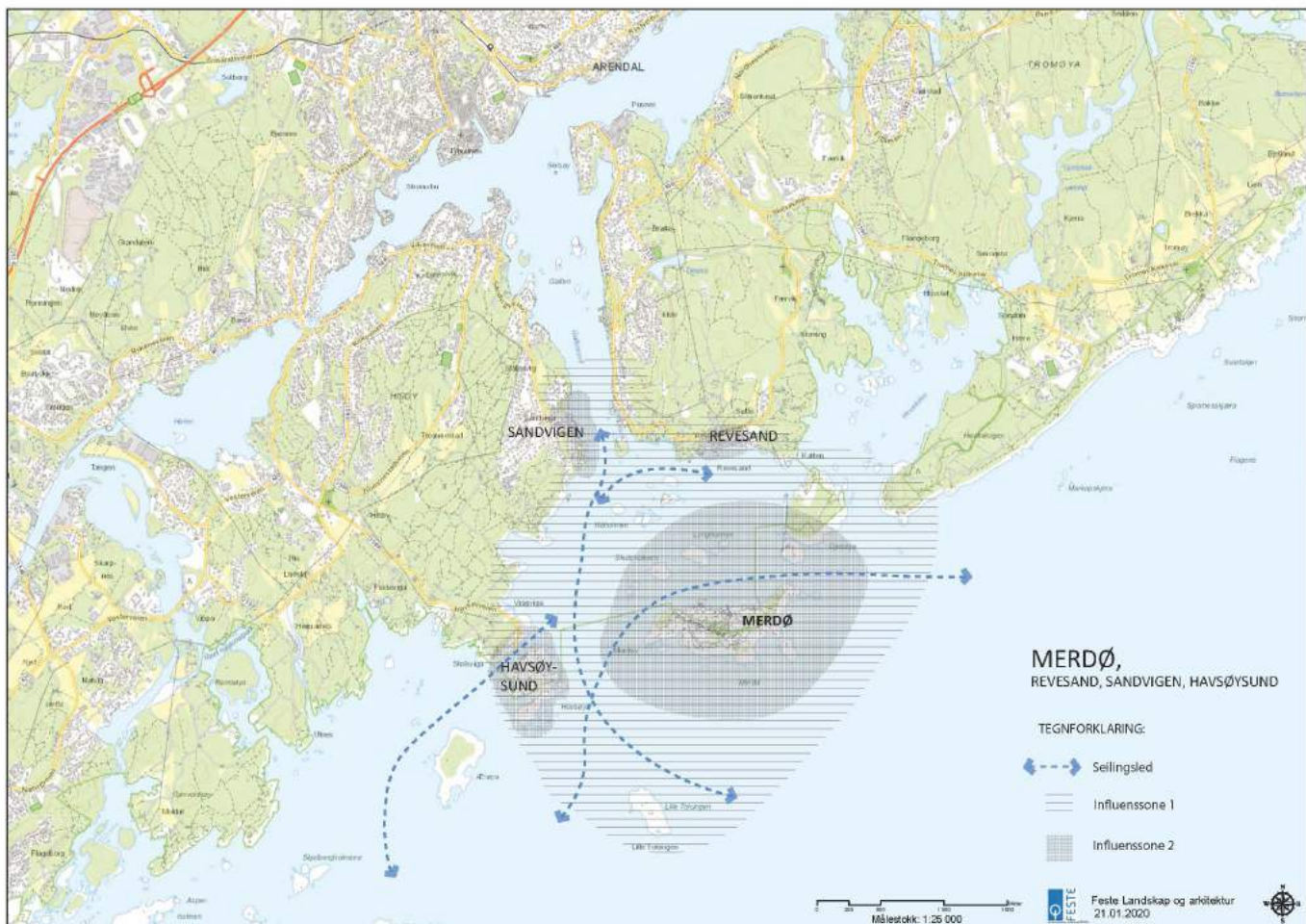

Merdø sett fra nordsida. Foto fra nettsida: padleforum.no

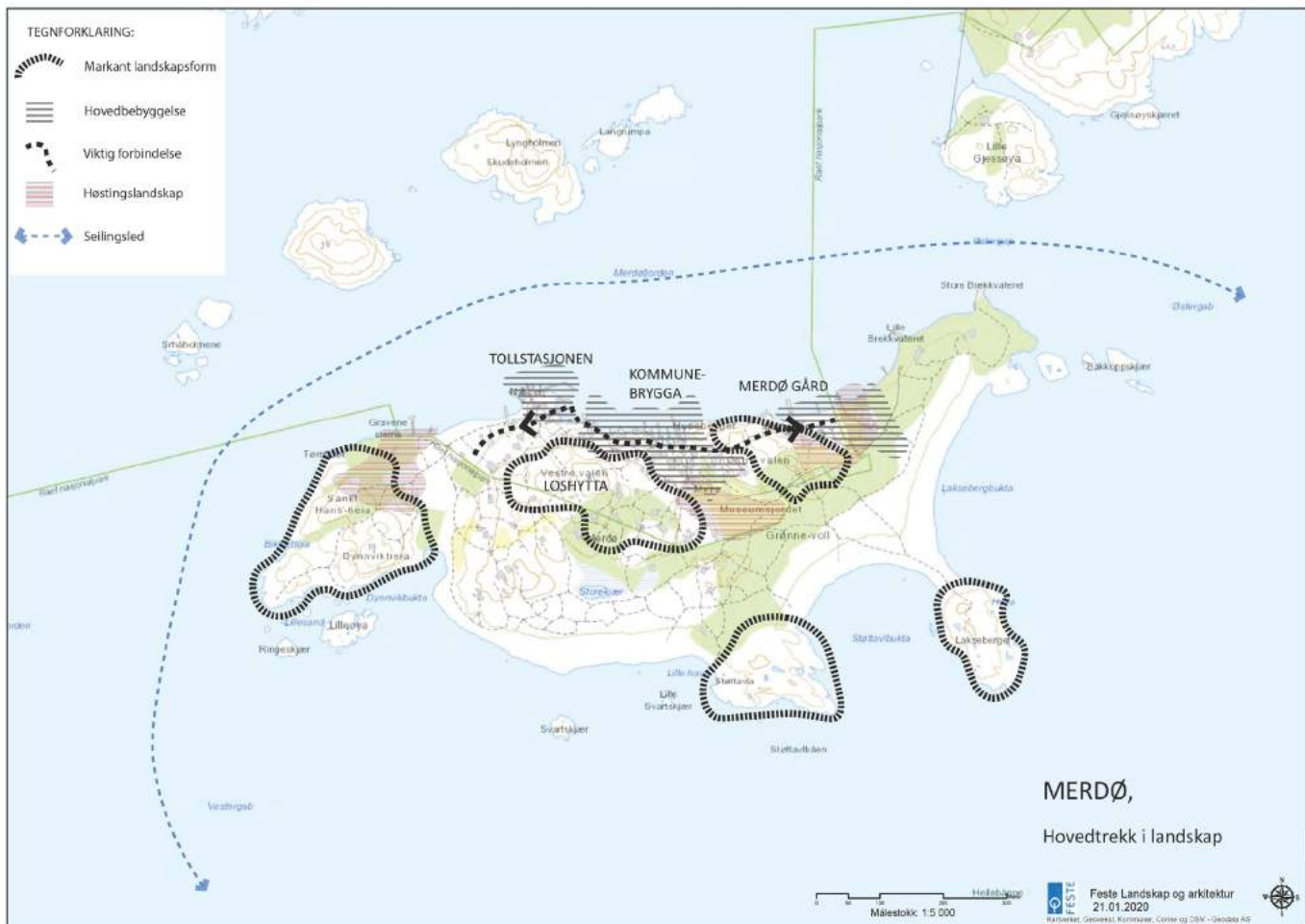
Kartet under viser en synlighetsanalyse gjort utfra digital høydemodell. Synlighet er kartlagt utfra 10 vanlige observasjonspunkter på land (grønne sirkler) og 7 observasjonspunkter fra sjøen (blå sirkler), langs seilingsleden og inne i havnebassenget. Punktene er plassert både på avstand slik at Merdø er sett utenfra (fra de andre uthavnene Revesand og Sandvigen), og fra bebyggelse, brygger og turmål langs øyas nordside.

Synlighetsanalyse Merdø

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

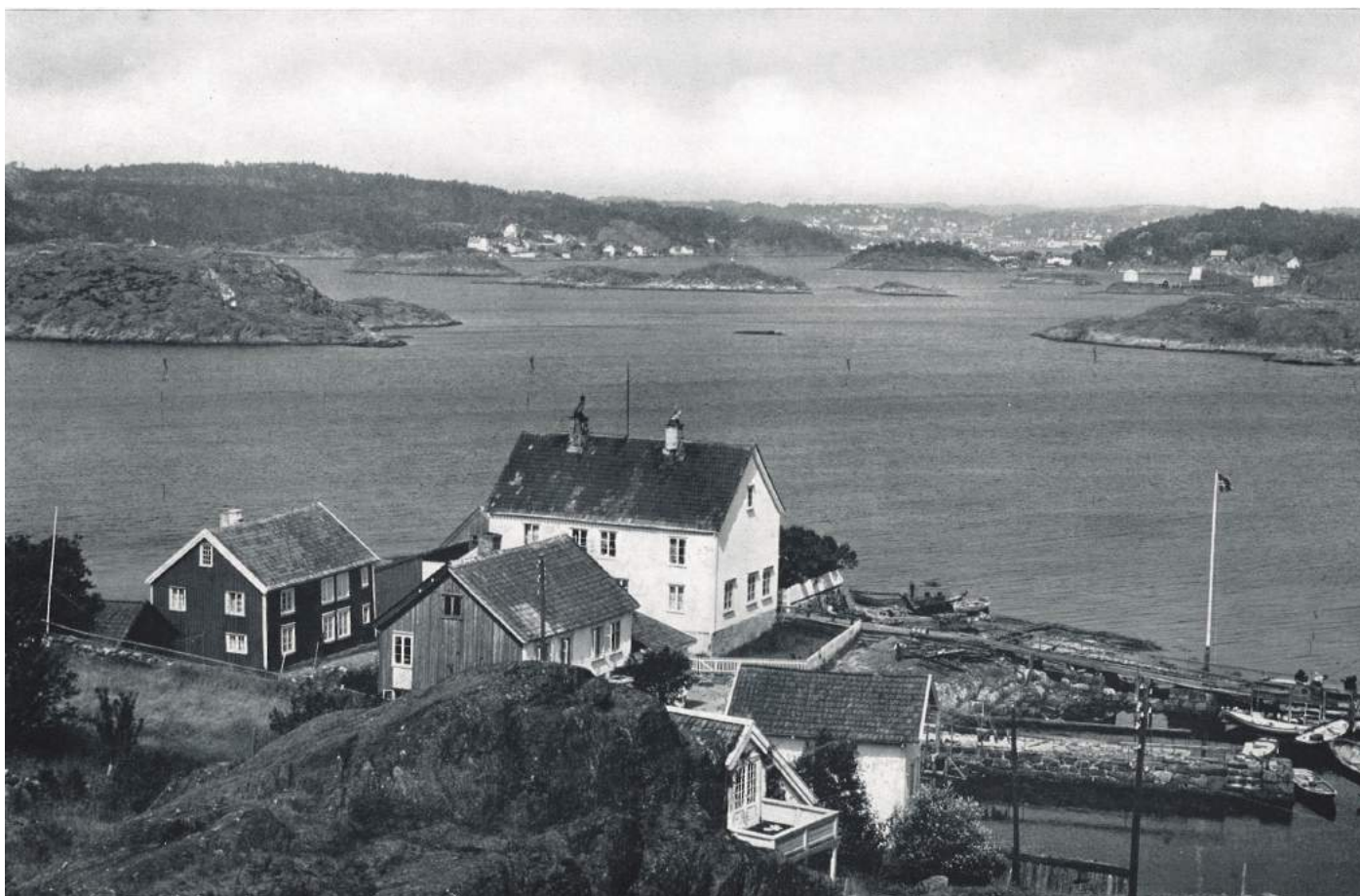
Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter MERDØ		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	800m lang, sigdformet øy som del av et indre havnebasseng ved innseilinga til Arendal. Innside og utside. Godt beskytta havn på innsiden, mot nord. Henger sammen med de tilhørende uthavnene i nord (Revesand), nordvest (Sandvigen) og i vest (Havsøysund). Slakt og vennlig landskap. Mot sydvest noe mer småkupert med berg i dagen. Sandstrender på innsida/lesida. Rullestein på yttersida mot Skagerak. Del av den langstrakte moreneryggen Raet. Storekjær (lite vannspeil) liten grunnvannsforekomst i dagen? Strandrygger/terrasser pga. landheving etter istid, andre spor?	stor
Vegetasjon	Kystfuru, kirsebær, rogn. Større løvtrær rundt bebyggelsen mot øst. Hager med stort innslag av frukttrær, bærbusker, stauder og syrener + noe nyere (potentilla, thuja). Såpeurt, villtulipan og apotekerkattost finnes på Merdø og er noen av flere fremmede planteslag som kom til Agderkysten som frø i ballasten; jord, stein og grus som skutene var lastet med på hjemturen for å få stabilitet når de seilte uten last. Ballastjorda ble mange steder tatt i land og brukt som fyllmasse. Den sammenhengende lauvvegetasjon rundt rester av høstingslandskap er trolig gjengrodd høstingslandskap. Når beitetrykk forsvinner endres også landskapet og busk- og trevegetasjon etablerer seg på nytt. Det antas å være et godt trekkområde for trekkfugler pga. gunstig beliggenhet og mye krattskog.	middels
Arealbruk og bebyggelse	Tre hovedkonsentrasjoner av den gamle bebyggelsen: østre, midtre og vestre på nordsida av øya. Hyttebebyggelse i skogen mot sørvest. Tidligere jordbruk	stor

	og beite, boliger for skippere, loser og fiskere. Gammelt gravsted for lik som drev i land (de sjøfarendes kirkegård kalt «Gravene»). På 1700-tallet fikk øya losstasjon, tollstasjon, skipsverft og skole. Frem til nedleggelser på første halvdel av 1900-tallet. I dag sommerhus, hytter og museum med sommerkafe. Utfartssted for friluftsliv og rekreasjon. En fastboende. Offentlig brygge i midtre bebyggelse (kalt Fram-Merdø) der rutebåtene legger til i sommerhalvåret. Tollbodhuset på Nabben og Merdø gård er fredet. Det meste av Merdø om lag $\frac{3}{4}$ inngår i Røt nasjonalpark (etablert i 2016).	
Kulturhistorien i landskapet	Eldste bosetning på øya er datert tilbake til 1300-tallet. 1400-tallet – hollandske trelasthandlere inntar sørlandskysten. 1500-tallet – Merdø vist som viktig uthavn på hollandske kart. 1600-tallet var folketallet 30 personer. 1607 fornyet skjenkebevilling gitt av Chr. IV. I 1661 hadde øya 6 strandsittere. 1700-tallet – Øya fikk losstasjon og tollstasjon. Skipsverft og skole. Gammelt gravsted for lik som drev i land (de sjøfarendes kirkegård kalt «Gravene»). Losbua sydøst for Vestre Valen 1800 tallet? I 1875 – høyeste folketal registrert 165 personer i 30 våningshus. I ca 1900 var det 144 fastboende. 1940 til 45. Grunnmur av betong syd for gravene, annet? Nedleggelser: Skolen i 1942, tollstasjonen i 1960, losstasjonen i 1971, postkontoret i 1975. Fra 1970-tallet til i dag – Sommerhus og ferieøy? Bygningmiljø, noe 1700 talls anlegg Tollstedet og Merdøegaard (barokk/empire)?, mye 1800 tall (empire til sveitserstil). Fortsatt noen auntetiske steinbrygger, fortøyningsbolter/-ringer, steintrapper, smijernsrekkverk, steingjerder, stier/vegfar og høstingslandskap (tidligere åker, slått og beitemark). Omfattende gjengroing. På Merdø er det flere kulturminner fra jernalderen, bl.a. et felt med gravrøyser på østre Merdø på øyas sørøstre side, ved Lakseberget.	stor

Kulturelle referanser	1874 – Jonas Lie skrev «Losen og hans hustru» i Loshuset på Nabben. Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Lakseberget, Huseberget, Store og Lille Brekkvateret, Tørnforbi, Gravene, Sankt Hans Heia og Storekjær.	middels
Romlig – estetiske forhold	Merdø med de tilhørende 3 andre uthavnene danner et storskala og iøynefallende landskap mot nord (Arendal). Opplevelse av storskala hav og horisont mot syd (Skagerak). Øya har veksling mellom åpne landskapsrom og småskalalandskap med tette husklynger, kollete terreng og tett kystfuruskog. Orienteringspunkter er Merdø gård, kjernebyggelsen rundt kommunebrygga, Tollstasjon og Loshytta. Store vekslinger i lyder fra lyden av dønninger, til havbruset lenger inne og stillheten i de mer lukka landskapsrommene. På grunn av beliggenheten er solens gang og det klare lyset mot syd framtreddene på et sted som Merdø.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive natur-prosesser	Havet påvirker kontinuerlig strandlinja på yttersida med rullestein, men også på innsida med sandstrender. I lenger perspektiv vil havstigning kunne ha en påvirkning på møte mellom vann og land.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Det er beitedyr (sau) på øya for å holde nede vegetasjonen. Endring fra tidligere tiders bruk av jord og sjø, utgjør en stor endring i landskapskarakteren. Kulturlandskapet med stier og strender er under påvirkning av besøkende. I noen grad vil det også være slitasje på grunn av dette.	stor
Bygge- og anleggs-virkksomhet, Transport	Transport til og fra Arendal med ferge i sommerhalvåret. Hyttevedlikehold innenfor regulerte bestemmelser.	liten
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Sammenhengende vegetasjonsområder knytter øya sammen, men skaper også åpne landskapsrom.	Middels

Funksjonelle	Brygger og stier er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper og bebyggelse. Samt steingjerder og rester av høstingslandskap.	stor
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Øyas form og opprinnelse som del av raet.	stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, bebyggelse og høstingslandskap.	stor
<i>Landskapskarakter:</i>		
Merdø er en del av raet, moreneranden fra smeltingen etter istiden, som strekker seg som en rygg langs Skagerrakkysten og omfatter utsiden av Tromøy, Gjessøya og Merdø, og også de flate, ubebygde øyene Tromlingene og Jerkholmen. På utsiden av Merdø mot havet er svaberg og rullesteinstrander, mens innsiden av øya har strender med sandbanker. Innimellom bergknausene er det tidligere oppdyrket mark omkranset av steingjerder. Floraen inneholder planter som ble brakt hit i ballastjorda fra seilskutene. I dag preges øya av stadig økende gjen-groing av skog og kratt i det tidligere åpne kulturlandskapet. Øya Merdø strekker seg over 260 dekar, den er 800 meter lang og krummer seg om den lune havna i nord. Her er gode ankerplasser, hvor skutene kunne seile inn og ut både i det østre og det vestre løpet etter vekslende vindforhold. Bebyggelsen ligger konsentrert i tre hovedkonsentrasjoner: østre, midtre og vestre på nordsida av øya. Nordvest på øya ligger hyttebebyggelsen inne i skogen. <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Sammenhengen og funksjon som en stor uthavn som besto av Merdø, Revesand, Sandvigen og Havsøysund. Disse fire havnene har i lang tid utfyllt hverandre og levd i en gjensidig avhengighet. Samtidig vært svært viktige for Arendal by sin utvikling.		

*Merdø: Utsyn fra høyden over Tollboden, nordover mot Sandvigen og Arendal.
Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

*Kommunebrygga med den tette bebyggelsen bakenfor.
Her var det tidligere posthus, skole og butikk. Store deler
av bebyggelsen er fra 1800-tallet, og den er holdt i god
stand med vekt på god og riktig materialbruk.*

*Det freda 1700-talls anlegget ved Merdøgaard har stor
autensitet, blir holdt i god, forbillidlig stand og er viktig
som formidlingsted av kystkultur, øyas historie og
fortellingen om uthavnene.*

Tollstedet fra 1700-tallet har beholdt mye av sin struktur med tunanlegget og bryggeområdene. I Dive analysen er tollstedet og Merdøgaard de viktigste identitetsbærere, men også i hovedtrekk 1700-talls anlegg.

Fra toppen av Merdø ved loshytta har man god oversikt over hele uthavna som henger sammen med Revesand, Sandvigen og Havsøysund. Tollstedet ses midt i bildet.

Det store bryggeanlegget ved Tollstedet gir lune og gode havneforhold. I bakgrunnen ses Merdøgaard og den tette bebyggelsen rundt kommunebrygga.

Tollstedet er fra 1654 med bebyggelse fra 1700-tallet. Et fint tun som er holdt i god stand, men som bærer preg av begynnende forfall med noe råte og allminnelig slitasje.

Høstinglandskapet har sitt kjerneområde rett syd for hovedbebyggelsen. Den tidligere dyrka marka, som trolig har vært viktig åkerland, ligger lunt til. Det er viktig at det blir holdt i hevd, slik som i dag som beite-/slåtteland. Skogsområdene rett ved er nylig ryddet og blir beita med utgardssauer.

Den tette husklynga ved Kommunebrygga har fine mellomrom og husene er holdt i god hevd. Bygningsmiljøet oppleves med stor grad av autensitet.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Merdø						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Mangfold og variasjon i opplevelser i spennet mellom naturlandskap (Raet), kulturlandskap med spor fra jernalder, historisk sted som uthavn og lokalsamfunn til dagens bruk som rekreasjonssted.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Den historiske utviklingen er tilstede og synlig ved jernalderrøyser, 1700-tallsanleggene Tollstedet og Merdøgård på hver sin side av kjerneområdet ved kommunebrygga fra 1800-tallet.
Helhet og sammenheng				X		Landskapet, naturområdene og kulturlandskapet har stor grad av helhet og harmoni. Beiteområdene åpnes på ny for beite.
Brudd og kontrast					X	Lite preg av brudd og kontrast fordi helheten henger så godt sammen (positivt, harmonisk).
Tilstand og hevd				X		Landskapet er i god hevd utfra dagens bruk. De tidligere kulturlandskapsområdene er i ferd med å åpnes.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft				X		Det er uthavna med det store landskapsrommet mot Revesand, Sandvigen og Havøysund som gir en sterk førsteopplevelse. Merdø som sted er vakkert og harmonisk; ei grønn, vennlig øy.
Lesbarhet					X	Øyas form og rullesteinstrendene synliggjør Raet. Fortsatt tre tydelige hovedkonsentrasjoner av den gamle bebyggelsen, der viktige nøkkelelementer er Merdø gård, kjernebebyggelsen rundt kommunebrygga, Tollstasjon og Loshytta.
Tilhørighet og identitet					X	Lokalt og regionalt har Merdø en sterk og tydelig posisjon og identitet.
Begrunnelse for delområdets verdi: Merdø ligger som grønn, harmonisk øy mellom storhavet og et indre, skjerma havnebasseng. Beliggenhet som uthavn er svært god, og kontakten med de mindre uthavnene Revesand, Sandvigen og Havøysund, som omkranser den samme indre havnebassenget, er viktig for å forstå fortellingen om uthavna. Øya er del av Raet nasjonalpark. Bebyggelsen er tydelig fordelt på 1700- og 1800-tallsbebyggelse. Fine bryggemiljøer med sjøbuer og stor helhet i landskapet. Bebyggelse fra 1900-tallet og framover underordner seg helheten. Påbygginger og utbedringer er stort sett gjort på en skånsom måte. Merdø har stor betydning som populært utfartstområde med ferge fra vår til høst.						

Oppsummering: Merdø
Styrker: Stor grad av helhet, særpreg og tydelige sammenhenger.   Svakheter: Fordi øya er lita kan slitasje pga bruk bli merkbar.   Muligheter: Viderutvikle og ta vare på kvalitetene på øya, landskap, natur, kulturmiljø og bærekraftig og skånsomt friluftsliv.   Trusler: Endringer i landskap og kulturmiljø. Gjengroing. Slitasje dersom ukritisk økning i besøk.   Viktig å sikre gjennom gjeldene lovverk, verneplaner og skreddersydd reguleringsplan.

BREKKESTØ

Brekkestø har en rik historie fra 1600-tallet og framover. Det har vært stor aktivitet i havna med mange funksjoner som tollsted, losstasjon, gjestgiverier, pensjonater og ulike butikker. Uthavna har også en historie med kjente sommergjester som Christian Krogh, Nils Kjær, Kitty Kielland og Gabriel Scott. Uthavna har store kvaliteter både med beliggenhet, seilingsled og et godt bevart bygnings- og kulturmiljø. På grunn av denne helheten og lesbarhet er Brekkestø en av de tydeligste uthavnene.

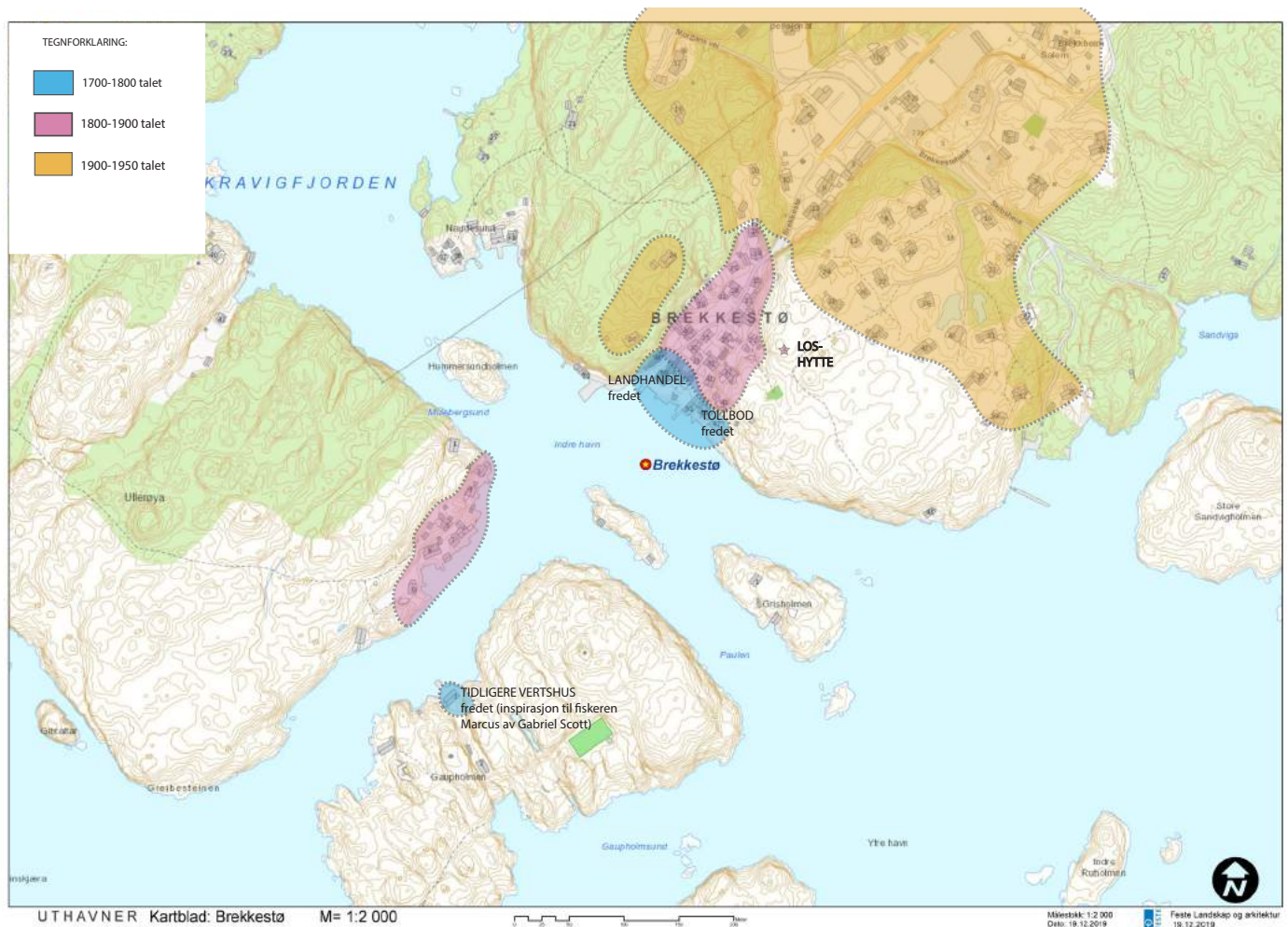

*Brekkestø: Utsyn fra bebyggelsen på Ullerøya, nordøstover mot bebyggelsen i Brekkestø.
Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

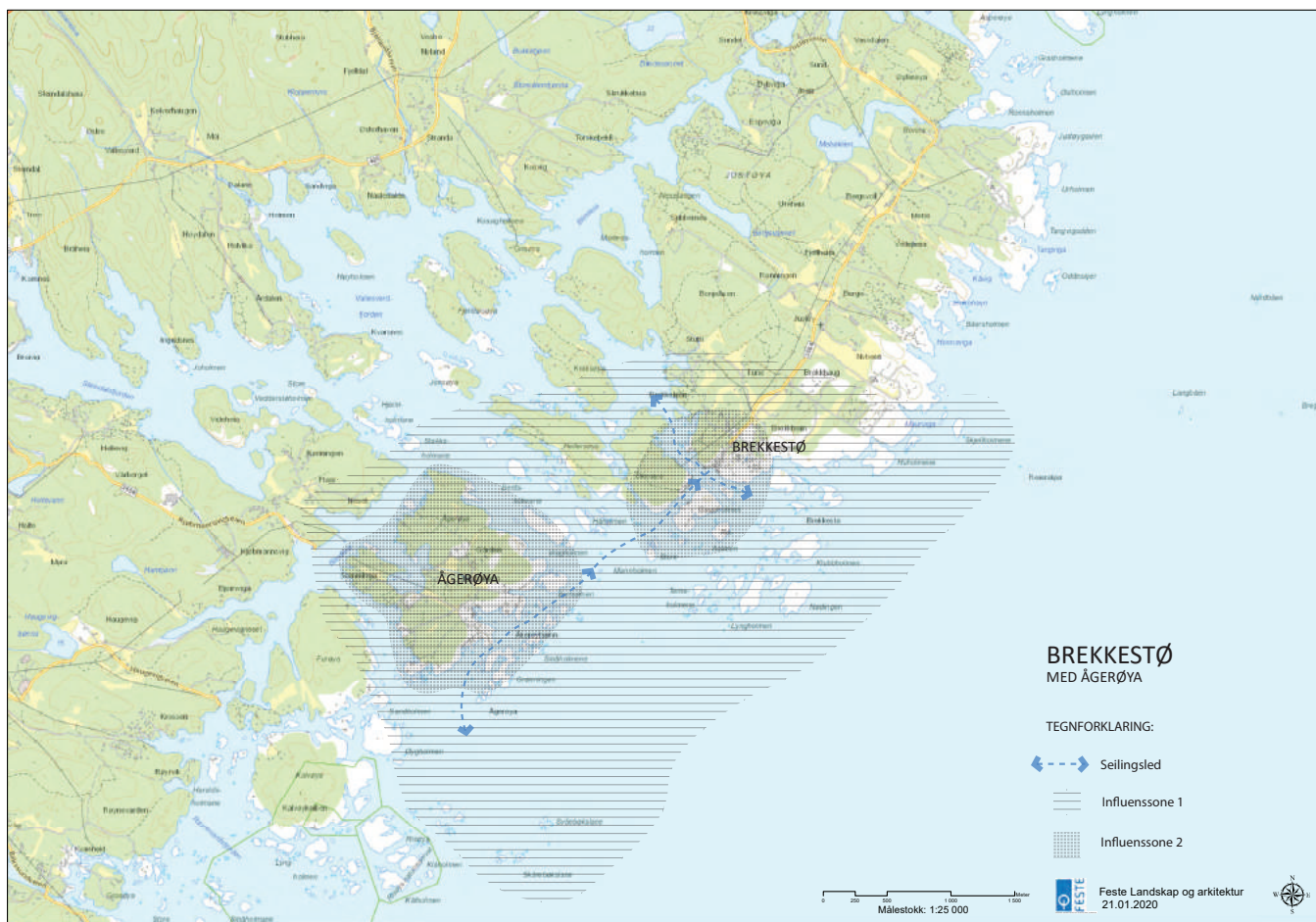

*Brekkestø: Utsyn fra bebyggelsen ved Mulebergsund, mot sørøst.
Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

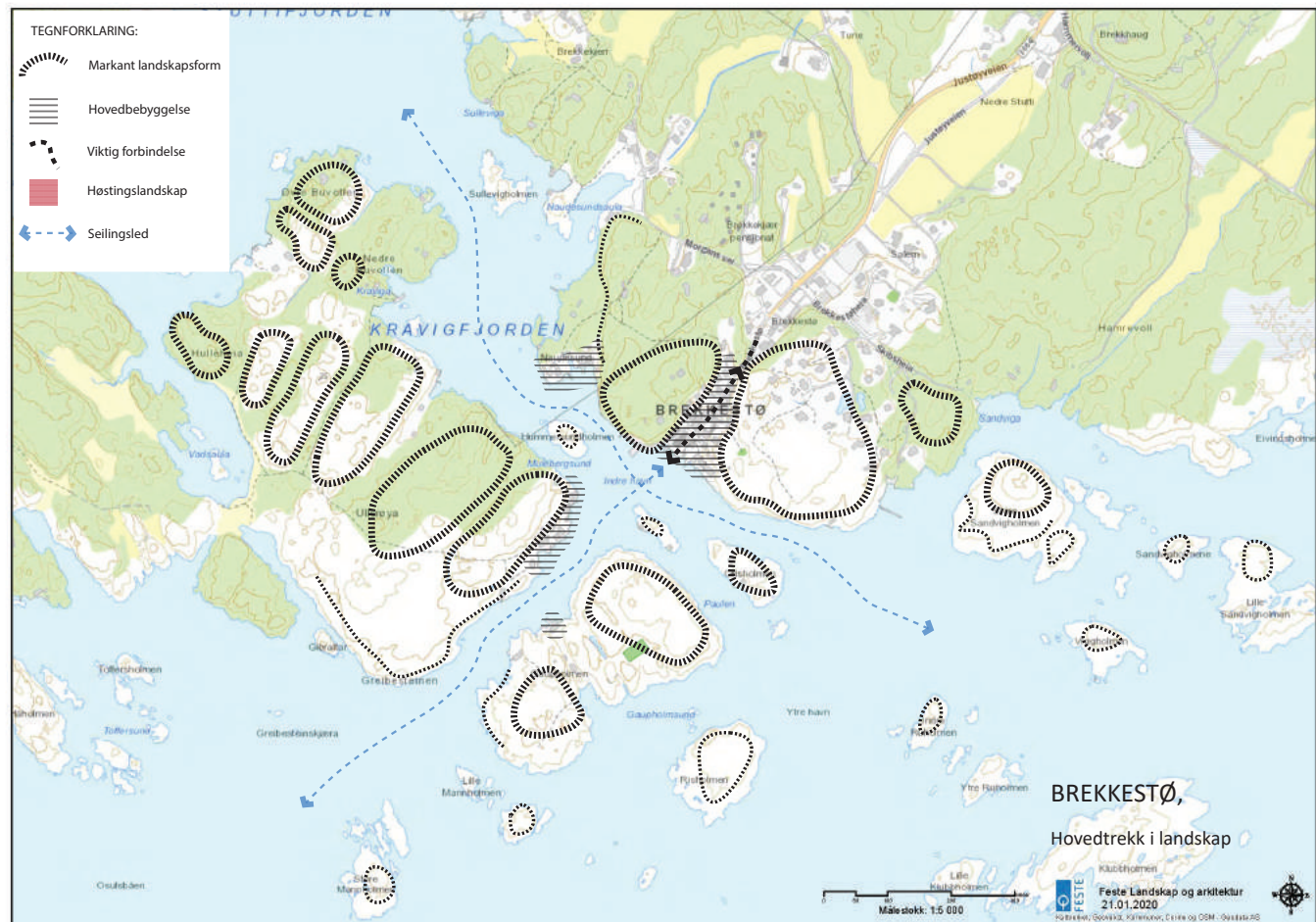

Brekkestø: Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter BREKKESTØ		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Brekkestø består av Justøya, Ullerøya og Gaupholmen. Uthavna ligger godt beskytta mot havet utenfor og har to gode innseilingsleder. Uthavna Ågerøya ligger i øst. Brekkestø ligger godt forankret i et småkupert landskap hvor markerte terrengformasjoner beskytter bebyggelsen mot vær og vind. Øyene rundt sundet skaper en rolig og beskyttet uthavn mot storhavet.	Stor
Vegetasjon	Hovedsakelig preg av kystfuru, men også varmekjære løvtrær som lønn og eik, kirsebær, rogn og bjørk. Hager med innslag av frukttrær, bærbusker, stauder og syrener. Gamle hager rammet inn av hekker og stakittgjerder preger mellomrommene. Roser, klatreplanter og stauder ved husvegger.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Nils Kjær beskriver i 1912 stedet slik: «Havna har saa vidt plads i den trange fjeldskaaren. Oppe på heien paa begge sider har ingen understaaet sig at bygge af respekt for alle grasserende vinde. Derfor trykker alle de venlige smaa huse sig sammen i forbindtlighet, og bare de forreste mod bryggerne har fundet leilighed til at vokse op til to etager». Stedet har en typisk «selvgrodd» bebyggelse hvor husene ligger tett og baksidene er skjermet mot vær og vind. Spannende mellomrom med smett og stier. Bebyggelsen blir yngre jo lengre bakover en kommer. Selv om der er et par eksempler på nybygg som har trosset landskapsrammene og bygd oppe på bergknausene på heia, ligger hoveddelen av nyere tids boliger skjermet bakenfor de markerte bergkollene som rammer inn den gamle uthavna. Bebyggelsen på øyene er i stor grad av eldre dato (1700- til 1800-tallet) og har kvaliteter som er viktig å ta vare på. Kulturlandskapet er preget av langstrakte drag og mindre sletter mellom bergkollene. Landskapet har tidligere vært mer åpent pga. innsamling av trevirke og beite på de grisgrendte kollene og høydedraga.	Stor

Kulturhistorien i landskapet	I dokument fra 1600-tallet står Brekkestø nevnt som viktig tollsted. Det første huset på stedet skal være vertshuset på Gaupholmen. Dagens bygning er fra 1700-tallet, men det skal ha vært bosetning her siden midten av 1600-tallet. I selve Brekkestø finner vi de eldste husa ytterst på bryggekannten. De første bolighusa for sjøfarende, fiskere og loser skal ha kommet på slutten av 1600-tallet. Det eldste huset her skal være flyttet hit fra gården Stutthei i 1668. Eiendommen Gaupholmen og Tollboden og landhandelen er i dag fredet. Ved tollboden sto det tidligere låve og sjøbod som nå er revet. Tollvesenet eier fortsatt eiendommen, som benyttes som feriested for ansatte i etaten. På toppen over husa på Ullerøya står en grå steinvarde som ga losene le og utsyn. Den sies å være en ombygd gravrøys fra folkevandringstiden. Bak tettbebyggelsen på Justøya ligger «Utkikken» hvor losene overvåket havet. I 1862 lå det 92 skuter fortøyd i indre og ytre havn. På 1870-tallet var det 3-400 fastboende. Mot slutten av 1800-tallet kom de første sommergjestene. Noen av de største husa ble tatt i bruk som «pensjonater». Blant gjestene fant man flere av tidens betydeligste billedkunstnere og forfatter, blant dem Christian Krohg, Kitty Kielland, Gabriel Scott og Nils Kjær. Fortsatt ses noen autentiske steinbrygger, steintrapper og oppmurte hageavgrensninger. Ett tredvetalls fortøynings- og varpepåler, de fleste merket med «blinker», minner om seilskutetida da man i uvær kunne gå tørrskodd på skipsdekkene over sunnda.	Stor
Kulturelle referanser	Navnet Brekkestø forteller at dette er båtstøa ned bakken (brekka) fra gården Nedre Stutti på Justøya. Andre stedsnavn som forteller om bruken av landskapet er: Vragholmen, Greibesteinen, Hummer-sundholmen og Naudesund. Etter at vertshuset på Gaupholmen var lagt ned på 1800-tallet, bodde det en enslig mann ved navn Marcussen på holmen. Han sies å ha vært modell for Gabriel Scott sin romanfigur fiskeren Marcus.	Middels
Romlig – estetiske forhold	Brekkestø har et tydelig romlig definert havnebasseng mellom øyene, men åpner seg mot storhavet utenfor. Det gamle tettstedet ligger godt forankret i en markert kløft ned mot sjøen mellom bratte berg og koller.	Stor

	Landemerker er loshytta, varden på Ullersøya, Gaupholmen og båken på Nødingen.	
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive natur-prosesser	Fremtidig havstigning.	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er marginalt og bør følges opp med spesielle tiltak dersom det ikke skal gro helt igjen.	Middels
Bygge- og anleggs-virksomhet, Transport	Ombygging og nybygging. Hyttebebyggelse og boliger som bryter landskapsrammene mellom gammelt og nytt sted har skjedd og bør ikke tillates videre. Transport med taxibåt til øyene og fritidsbåttrafikk.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Tettstedets forankring i landskapet. Båtstøa nedi bakken som utgangspunkt for stedet. Det indre skjermede havnerommet og kontakten til storhavet utenfor.	Stor
Funksjonelle	Eldre og autentisk bebyggelse, brygger og stier er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper og bebyggelse knyttet til historien som uthavn. Steingjerder og gjenværende høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Øyene som danner sundet og det indre havnerommet. Den markerte kløfta mellom bergkollene som gir rom for bebyggelsen ned mot havna.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Landskapstilpasset bebyggelse, brygger, murer, trapper, gjerder og høstingslandskap.	Stor

Landskapskarakter:
Øyene på hver side av sundet gir god skjerming og rammer inn ei naturlig trygg og langstrakt havn. Viktig historisk knutepunkt som Uthavn og ankringssted. Det gamle tettstedet er godt plassert i landskapet med hovedbebyggelsen tilpasset det naturlige terrenget, nede i bergkløfta i ly for vær og vind. Gammel bryggebebyggelse ned mot sjøen. Typisk «grodd» bebyggelse hvor husene ligger tett og baksidene er skjermet mot vær og vind. spennende mellomrom med spor av gamle hager. Historiske utsiktspunkt og landemerker oppe på heia og på toppen av øyene.   <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Brekkestø har en rik historie fra 1600-tallet og fremover. Det har vært stor aktivitet i havna med mange funksjoner som tollsted, losstasjon, gjestgiverier, pensjonater og ulike butikker. Uthavna har også en historie med kjente sommergjester som Christian Krogh, Nils Kjær, Kitty Kielland og Gabriel Scott.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Brekkestø						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Landskapet er preget av stort mangfold og variasjon i bebyggelse, mellomrom og bakhager, vannfront og terrengformer. Lun indre havn og utsyn mot storhavet.
Tidsdybde og kontinuitet					x	Den historiske utviklingen er synlig, med bebyggelse fra 1700- og 1800-tall og delvis fram til vår tid. God sammenheng som viser kontinuitet.
Helhet og sammenheng				x		Brekkestø er preget av harmoni og gode sammenhenger mellom seilingsled og landskap. Men sammenhengen som ressursgrunnlag som uthavn er ikke tilsvarende synlig.
Brudd og kontrast					x	Det er lite brudd og kontrast (positivt, harmonisk).
Tilstand og hevd				x		Tilstand på bygningsmasse og bryggemiljø er god. Kulturlandskapet er sterkt gjengrodd og er lite synlig. Gjengroing også med furuskog på kollene er tydelig.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Samspill mellom plassering av bebyggelsen i terrenget og sammenhengen mellom den lune, skjermede havna og storhavet utenfor.
Lesbarhet				x		Fordi uthavnas plassering i landskapet er så markert og tydelig avgrenset, er den også lesbar som helhet og i detaljrikdom.
Tilhørighet og identitet				x		Uthavna har en klar identitet og tilhørighet på Sørlandet. Levende og aktivt lokalsamfunn.

Indre havn i Brekkestø ligger svært godt plassert på innsida av de ytre øyene. Tettstedet rundt butikken er kompakt med en tett bebyggelsesstruktur.

Bebyggelsen ligger godt innpasset i en naturlig kløft mellom bratte bergknauser. Stedet har generelt store kvaliteter i bebyggelsesstruktur med gammel bebyggelse og rester av historiske hager.

Utsikt fra Loshytta. Bebyggelsen ligger beskyttet innenfor øyer og terreng og har tydelig sammenheng mellom landskap, bebyggelse og funksjon som uthavn.

Landskapet med fjellknauser danner en naturlig overgang og avgrensning mellom den gamle, konsentrerte bebyggelsen i kløfta ned mot sjøen og nyere bebyggelse som har vokst frem på innsiden.

Dette 1700-tallsanlegget i Brekkstø skiller seg ut med koblingen mellom hovedhus og uthus. Autentisk og fin bebyggelse.

Stedet har mange kvaliteter med sin 1700- og 1800-tallsbebyggelse som fortsatt har mange autentiske elementer. Stor grad av helhet i bryggeanlegg, gate og stinett, hager og uterom.

Begrunnelse for delområdets verdi:

Brekkestø er en typisk uthavn med gode seilingsleder og lun skjermet av havn innefor de ytre holmer og skjær. Plasseringen i landskapet og samspill mellom bebyggelse og terreng er karakteristisk og spesiell. Uthavna har stor grad av helhet, kontinuitet og særpregede kvaliteter i bebyggelse, mellomrom og landskapstilpasning. Stedet har en stor grad av lesbarhet med tanke på historie og bruk. Stedsidentiteten og stedets sjel er fortsatt godt til stede, selv om funksjonen som uthavn er borte.

Oppsummering:

Styrker: Fortsatt tydelig som uthavn med fin helhet og mange kvaliteter i samspillet mellom bebyggelse og landskap. Spannende bygningsstruktur med hager og fine mellomrom.

Svakheter: Nybygg som har trosset landskapsrammene og bygd oppe på bergknausene på heia.

Muligheter: Ta vare på og forsterke særpreg og kvaliteter på stedets premisser. Har plass til å utvikle det nye stedet på innsida, samtidig som den gamle uthavna får ligge i fred innenfor tydelige terrengformer.

Trusler: Endringer som forstyrrer og ødelegger balansen og kvalitetene på stedet, som f.eks at alle husene blir sommerhus for «rikfolk». Det bør vurderes avbøtende tiltak på de få uheldige nyere tids bygninger som trenger seg på. Det må unngås videre nybygging mot vest.

Viktig at Brekkestø tas vare på ved hjelp av verneplaner og skreddersydd reguleringsplan.

GAMLE HELLESUND

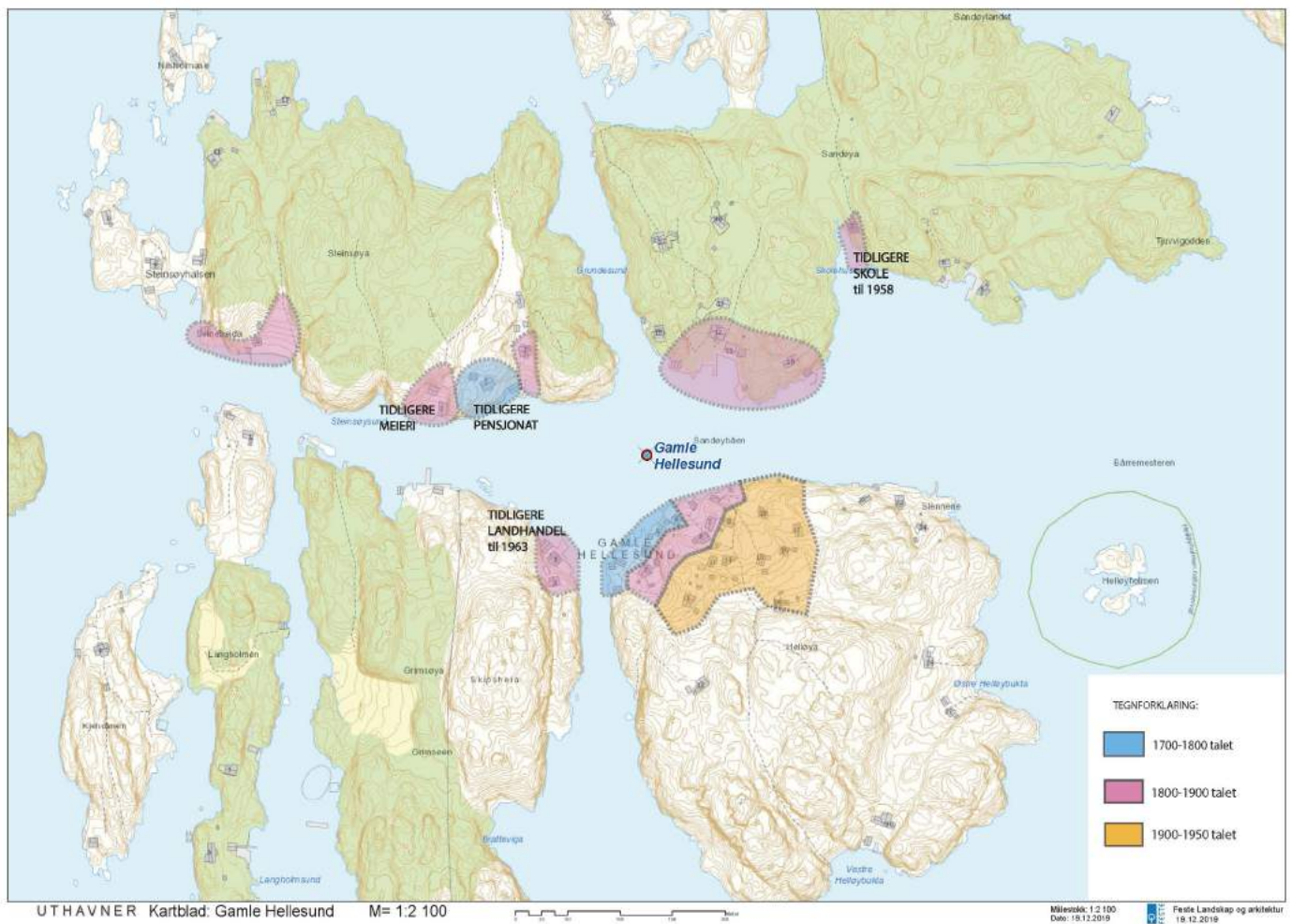
Viktig havn kjent fra Olav Den Helliges Tid og en viktig uthavn fra 1600-tallet. Mange funksjoner som tollsted, losstasjon, skipsbygging, rikt utvalg av butikker og egen skole.

Beliggenheten, seilingsleden og deler av bebyggelsen er lesbar og den naturlige havna mellom øyene gjør det er lett å forstå at dette har vært godt egnet som uthavn.

I nyere tid er opplevelsen av stedet endret fra det tradisjonelle kulturmiljøet knyttet til uthavnhistorien til å være et feriested der mye av bebyggelse og anlegg har fått et litt «polert» og fremmed uttrykk. Det gjør noe med den helhetlige opplevelsen av den historiske uthavna.

*Gamle Hellesund: Utsyn fra sundet sørøstover, mot tettbebyggelsen på Helløya.
Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

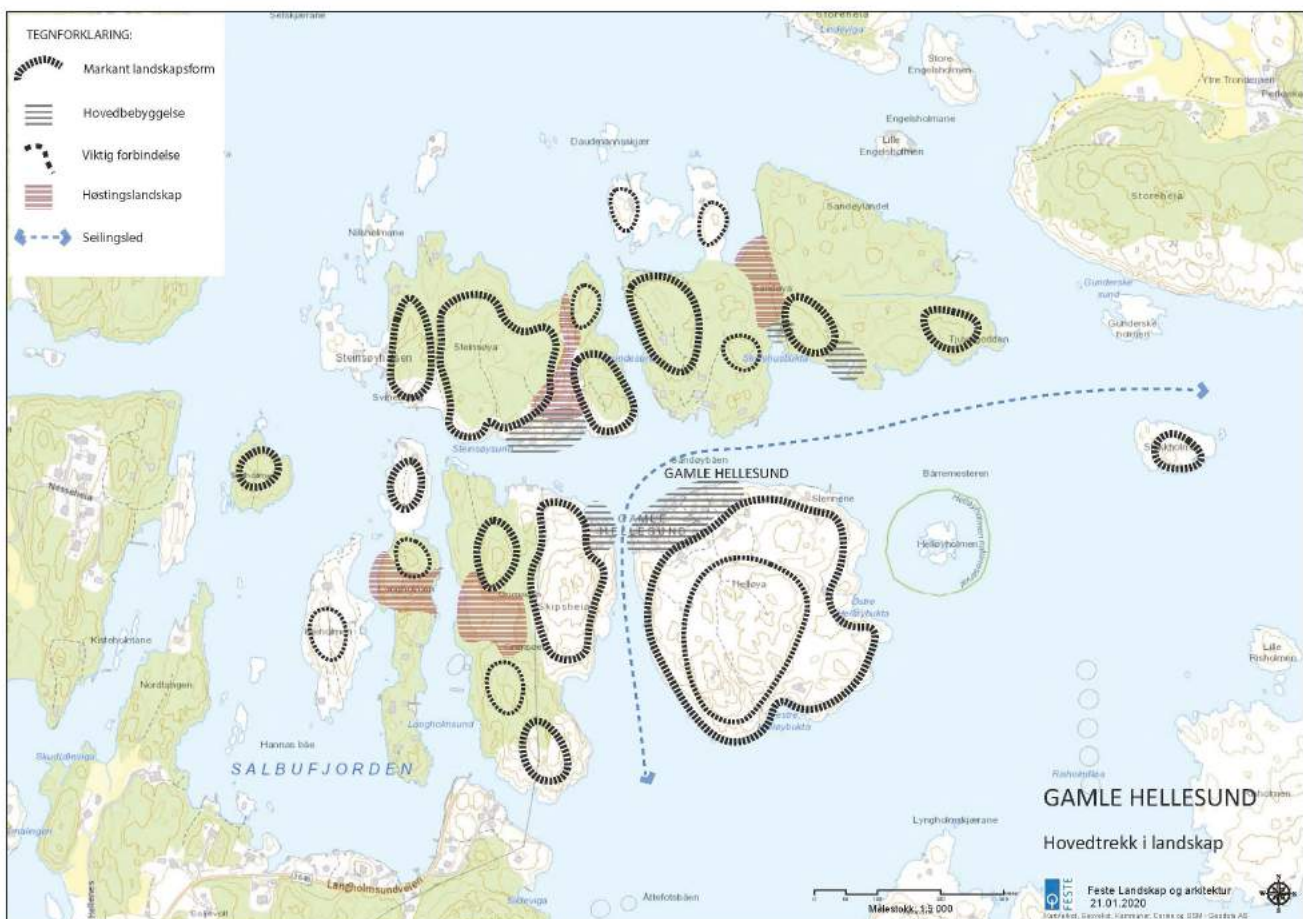

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influensssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter GAMLE HELLESUND		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Gamle Hellesund består av Steinsøy, Grimsøy, Helløy og Sandøy. Øyene danner smale sund og et godt beskyttet havnebasseng mellom seg. Uthavna har to gode innseilingsleder fra øst og fra vest. Terrenget på øyene er småkupert og gir havn og bebyggelse skjerm mot vær og vind.	Stor
Vegetasjon	Mest tydelig er kystfurua. Men det finnes også løvtrær som rogn og bjørk. Gamle hager med innslag av frukttrær, bærbusker og syrener. Innslag av nyere «katalog-hagevekster» der bebyggelsen har blitt endret fra fast bosetning til feriesteder.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Bebyggelsen ligger fordelt på de fire øyene. Den tetteste konsentrasjonen av hus ligger på Helløya. Typisk «grodd» bebyggelse hvor husene ligger tett sammen og baksidene er skjermet mot vær og vind. Steinbrygger og inngjerde hager preger fortsatt stedet. På de øvrige tre øyene ligger det mer enkelttun og spredte hus innimellom knausene. Den gamle butikken på Grimsøya er gjort om til feriebolig. Bygget som huset det gamle meieriet ligger på Steinsøy med bryggeanlegg mot Steinsøysund. Skolehuset står fortsatt lite og enkelt i Skolehusbukta på Sandøy. Bebyggelsen på øyene er i stor grad av eldre dato (1700- til 1800-tallet) og har kvaliteter som er viktig å ta vare på. De fleste husa er gjort om til ferieboliger og pusset opp med varierende hell. Fortsatt en fastboende som driver med lakseoppdrett og fører stedets lange maritime tradisjon videre. Tidligere lå dyrkings- og beitelandskapet i langstrakte drag og sletter mellom bergkollene på øyene. I dag er dette preget av gjengroing. Av gamle bilder ser vi at det var lite vegetasjon på kollene omkring bebyggelsen.	Stor

Kulturhistorien i landskapet	Trolig en av de eldste havnene på Sørlandet (ref. saga om Olav den Hellige). På Hollandske sjøkart fra 1500-tallet er uthavna avvmerket. I havna ble første bebyggelse satt opp i begynnelsen av 1600-tallet. 1600-tallet – Gamle Hellesund begynner som tollsted. I andre halvdel av 1600-tallet blir de øvrige øyene bebodd. I 1801 ble det beskrevet en vindmølle på Steinsøya (Løwenørn) som ble benyttet som sjømerke. Losstasjon og Tollstasjon fram til 1958. I Gamle Hellesund har det vært skipsbyggeri, bradbenk, smie, posthus, skole og butikker. Det har videre vært skomakerverksted, hattebutikk og fotoatellier. I vekstperioden på 1800-tallet var det 140 fastboende. Noen auntetiske steinbrygger, fortøyningsbolter/-ringer, sjømerker, steintrapper, terrengmurer i naturstein og gamle hager. Byggeskikken er vesentlig preget av empirestilen og sveitserstilen.	Middels
Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Skipsheia, Slennene, Bårremesteren, Tjuvvigodden, Skolehusbukta, Lille Engelsholmen, Daumannskjær og Svinebeida.	Liten
Romlig – estetiske forhold	Gamle Hellesund er preget av de fire hovedøyene som omkranser en lun og skjermet havn med god adkomst fra øst og vest. Landemerker er Helløya og Grimsøya.	Stor/middels
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive natur-prosesser	Fremtidig havstigning.	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er marginalt og det bør følges opp med spesielle tiltak dersom det ikke skal gro helt igjen. Det eneste gjenværende av det åpne høstings-landskapet er den vestre delen av Grimsøya og Langholmen.	middels
Bygge- og anleggs-virksomhet, Transport	Oppussing av noen av de gamle husa og fiskarbondetun har i vesentlig grad endret karakteren på stedet, fra kystlokalsamfunn til feriested. Transport med taxibåt til øyene og fritidsbåttrafikk.	middels

<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Gamle Hellesund har en vakker og iøynefallende havn. Spesielt med tanke på de fire øyene som definerer det indre landskapsrommet/ hjertet på stedet (havna).	Stor
Funksjonelle	Eldre og autentisk bebyggelse, brygger, hager og stier er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Middels
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper og bebyggelse. Samt steingjerder og igjenværende høstingslandskap.	Middels
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Øyene som avgrenser det skjermede havnebassenget. Møte mellom land og vann med bukter og smale sund rundt øyer og holmer. Det småkollete terrenget og kystfurskogen.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Natursteinbrygger/ -murer og -trapper, stakittgjerder. Terrengtilpasset bebyggelse og spor etter gammelt høstingslandskap.	Stor/Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
Naturlig havn mellom fire hovedøyer. Historisk viktig som knutepunkt og ankringsplass som uthavn i seilingsleden. Spor etter seilskutetida med bevarte ankringsbolter i bergene langs havna. Fin gammel bebyggelse i grupper og som enkeltbruk fordelt på de fire øyene som rammer inn sundet. Småkupert kollelandskap. Hovedkarakteren er endret fra levende kystsamfunn til sommer- og feriested. Den historiske dybden stedet har, mangfoldet i historie og bruk er mindre lesbar pga. forflatning i oppussing og ombygging av gamle hus til ferieboliger. I så måte er Historien om fiskeren Markus talende, fra fortidens enkle men rike liv i pakt med stedet, naturen og seg selv til dagens liv hvor fasaden er viktig og referansene i bygningsstil og -uteområder rundt byggene ikke er tilpasset stedet. <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Viktig havn kjent fra Olav Den Helliges Tid og en viktig uthavn fra 1600-tallet. Mange funksjoner som tollsted, losstasjon, skipsbygging, rikt utvalg av butikker og egen skole.		

Det tidligere meieriet i innseilingen langs Steinsøysund er tatt godt vare på. God historisk lesbarhet i bygningsmasse og bryggemiljø.

Godt ivarettatt 1700-tallsbebyggelse på Steinsøya.

Bebyggelsen mot Steinsøysundet er fint plassert innimellom og inn mot bergknauser og strandsone.

Innseilinga fra vest, gjennom Steinsøysund, med innsyn mot den gamle bebyggelsen på Helløya slik det ser ut idag (2019). Bebyggelsesstrukturen ser ganske intakt ut, mens landskapet har grodd mye til (ref gammelt foto side 42)

I bukta ved Sandøya er det 1700- og 1800-tallsbebyggelse. Men materialvalg og detaljer både i bygninger og utemiljø er gjort om prega av vår tid og på en måte slik at autensitet og historisk lesbarhet blir utydelig. Dette er det viktig å ha forkus på i alle uthavnene.

Den gamle butikken på Grimsøya er gjort om til feriehus.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

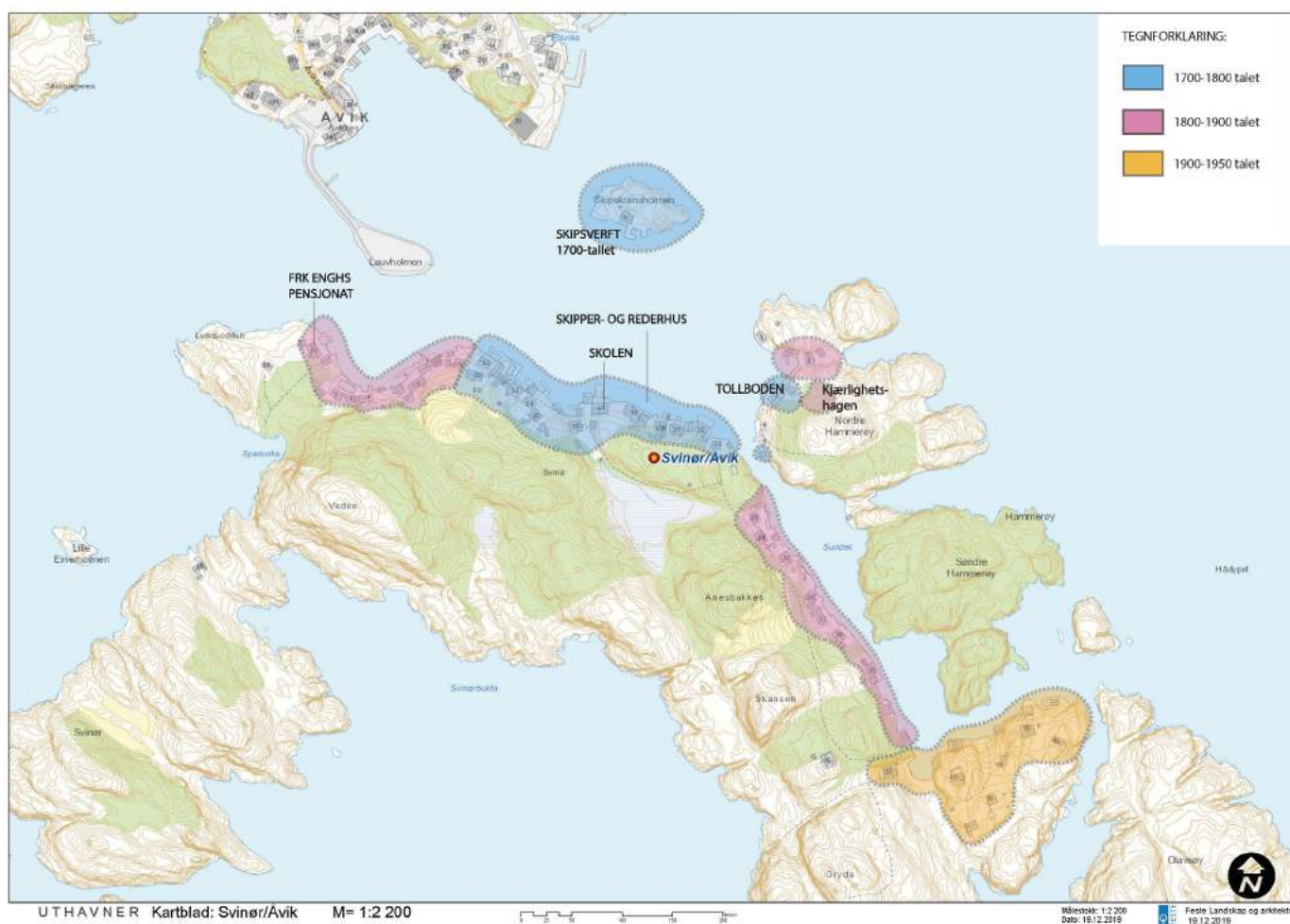
Verdivurdering delområde Gamle Hellesund						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Fin variasjon mellom tett klyngebebyggelse og enkeltanlegg som ligger fint plassert i landskapet.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tidsdybde og kontinuitet med 1700- og 1800-talls bebyggelsen og godt bevarte fortøyningsbolter. Men inntrykket blir litt forstyrret av deler av rehabiliteringen som er gjennomført på fritidsbebyggelsen.
Helhet og sammenheng				x		Fin helhet i plassering av bebyggelsen i landskapet og opplevelse av det naturlige havnebassenget.
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast til det opprinnelige stedet med endringer i deler av fritidsbebyggelsen (negativt).
Tilstand og hevd				x		Tilstanden på bygningsmasse og bryggemiljø er god. Men kulturlandskapet er gjengrodd.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Plasseringen på fire øyer med den naturlige havna i midten gir stedet karakter.
Lesbarhet			x			Stedet er blitt mer utydelig som uthavn og er idag mest preget som feriested.
Tilhørighet og identitet			x			Et kjent sted som mange har hørt om og føler tilhørighet til. Sjela som uthavn er kanskje ikke så klar lenger? Opplevelse av feriested sterkere?
Begrunnelse for delområdets verdi: Klassisk uthavn i landskapsform og med den gode naturlige, havna som gir gode forhold for innsegling med segskuter. Samspill mellom landskap og bebyggelse er karakteristisk. Uthavna har god inntrykkstyrke og kvaliteter i mye av den gamle bebyggelsen, men stedet har mistet opplevelsen av helhet som uthavn pga. litt stor grad av endring mot feriested.						
Oppsummering:						
Styrker: Landskapet, den naturlige havna mellom øyene og de delene av bygningsmiljøet som fortsatt har autensitet. Svakheter: Som helhet har stedet mistet opplevelsen av autensitet pga. stor grad av feriehus som er endret ved opp-pussing. Endret karakter. Muligheter: Tilrettelegging for aktiviteter i sommerhalvåret? Tilbakeføring av bygningsstil ved fremtidig rehabilitering? Trusler: Endringer som forstyrrer og fortsetter å forskyve balansen på stedet. Gamle Hellesund nærmer seg et vippepunkt her. Bruk av verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.						

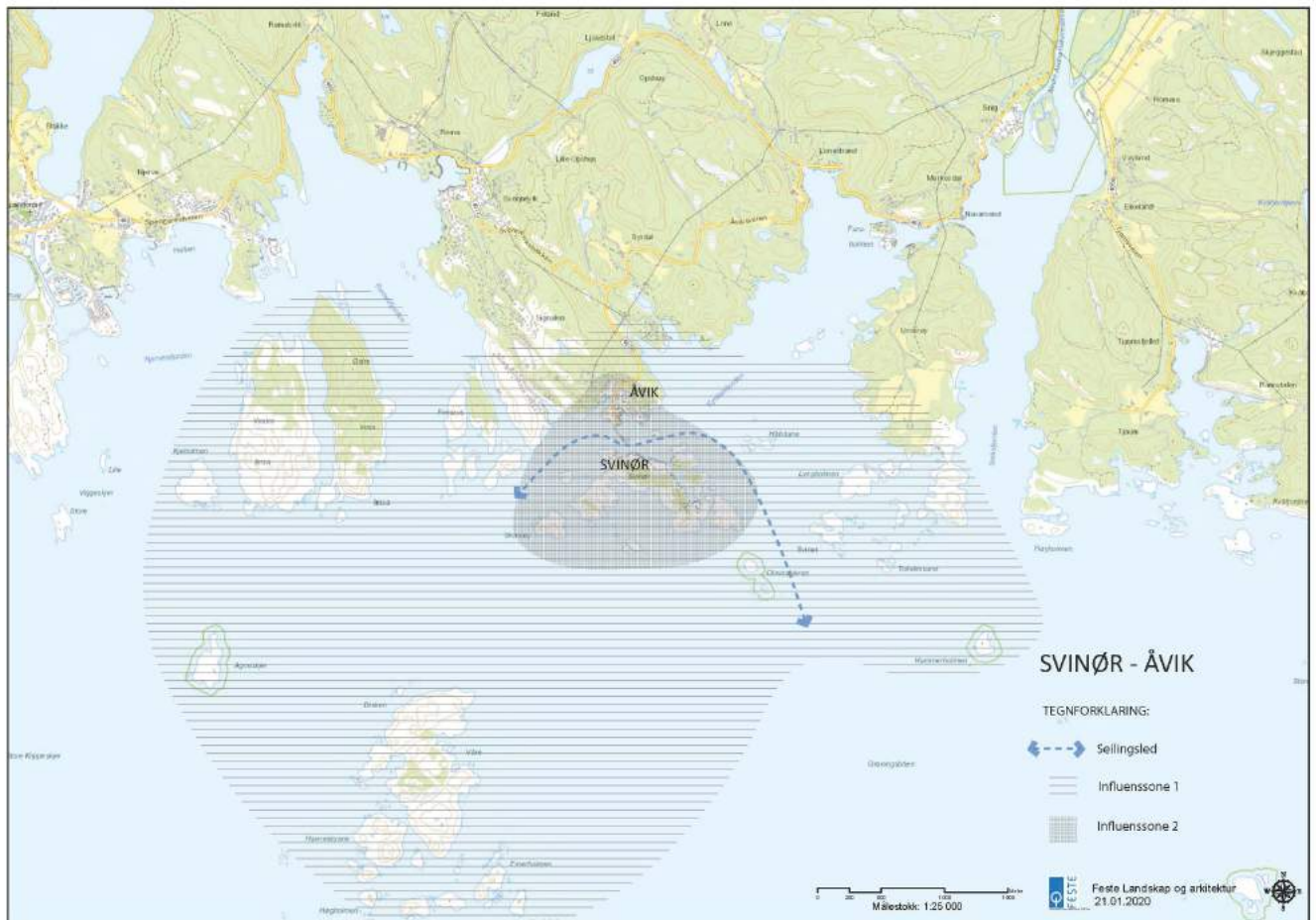
SVINØR

Uthavna er kjent fra 1600-tallet. Storhetstid på 1700- og 1800-tallet, kjent som redersted og tilholds-
sted for skippere med sine familier. Svinør har også i lengre tid vært klippfiskprodusent med eksport.
Nær knyttet til Åvik på fastlandet.

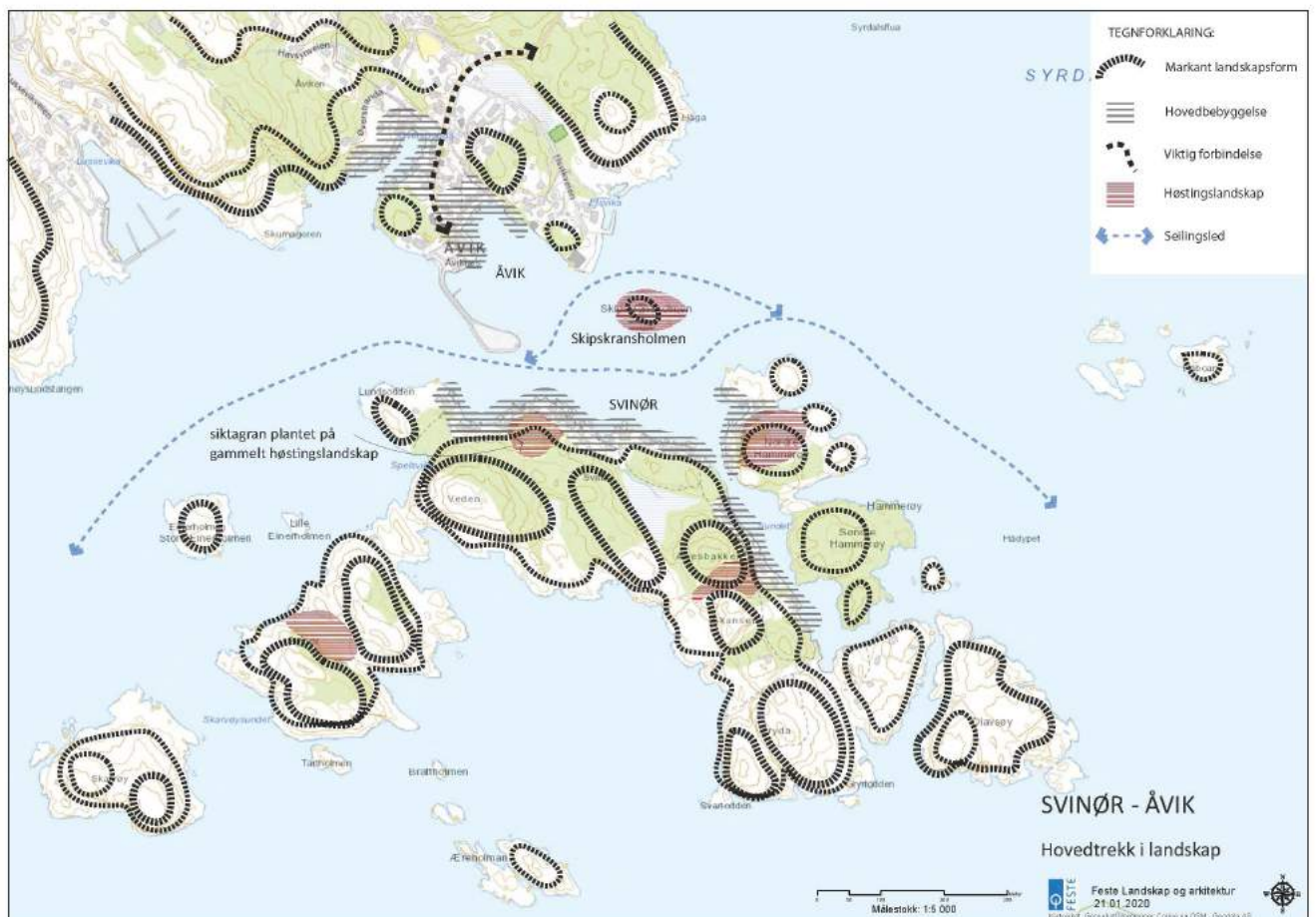
Sammenhengen i uthavna, samspillet med Åvik og de store kvalitetene og helheten i kulturmiljøet med brygger, slipper, sjøhus, uthus, boliger og hager gjør Svinør til en av de mest autentiske uthavnene.

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapsstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter SVINØR		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Svinør består av Svinøy, Hammarøy og Holmen. Svinør ligger rett øst for Lindesnes. Navnet på uthavna kommer av å «svinne», som i denne sammenhengen sansynligvis betyr at det er stedet hvor vinden avtar, eller svinner hen. Svinør er nær knyttet til Åvik på fastlandet, både historisk og med tanke på avgrensningen av uthavna. Uthavna omfatter landskapsrommet mellom Åvik og Svinør, samt det langstrakte sundet mellom Hammarøy og Svinør. Holmen mellom Svinør og Åvik er en vesentlig del av uthavna.	Stor
Vegetasjon	Rik løvtrevegetasjon, dels edelløvskog av alm, lønn og lind. Større bestander av tilplantet skog, vesentlig sitkagran på høydedraga mot syd. Dette er et fremmedelement som forringer landskapskarakteren og biologisk mangfold. Et myrområde ligger sentralt mellom tre koller midt på Svinør. Gamle hager med innslag av frukttrær, bærbusker, stauder og syriner. På Hammerø ligger det en engelsk hage med høye steinmurer rundt. Det var den engelske hummerhandler Harden som fikk bygd denne haven for seg og sin forlovede Gina fra Hammerøy. I dag er haven under restaurering og Agder naturmuseum arbeider med at ballastplanter igjen skal blomstre i «Storhaven» eller «Kjærlighetshaven» som den også kalles.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Bebyggelsen ligger karakteristisk på lang, lang rekke som mer eller mindre sammenhengende bånd langs sundet på Svinørsida. På grunn av at uthavna ligger så avskjermet langs sundet, er det først og fremst landskapet som skjermer mot vær og vind. Bebyggelsen på Holmen, Hammarøy og Svinør er vesentlig av eldre dato (1700- og 1800-tallet). Brygger, naust, sjøbuer, andre uthus og bolighus har stor grad av helhet	Stor

	og kvaliteter. Skipsverft lå på Skipskransholmen, sentralt plassert i havna. Her står bare hovedhuset igjen. Høstingslandskapet lå tidligere innimellom knausene bakenfor bebyggelsen, men de var små og trange. Av gamle foto ser vi at landskapet tidligere var åpent uten mye vegetasjon pga. innsamling av trevirke og beite på de grissgrendte kollene og høydedraga.	
Kulturhistorien i landskapet	I uthavna ble første bebyggelse satt opp i begynnelsen av 1600-tallet. På Svinør etablerte de mest velstående seg som redere og handelsfolk. På Åvik bodde arbeidsfolk og skipsmannskap. Verftet på Skipskransholmen tilbake til 1700-tallet, sansynligvis mellom 1715 og 1720 (dendrokronologiske undersøkelser). I 1723 var det 12 hus i havna, i 1865 var det 32 hus og 189 beboere. På det meste var det 20 loser i havna og 80 loser under Losoldermann i Svinør. Ingen andre uthavner hadde så mange loser. Siste fastbonde flyttet i 1992. På Svinør var det på det meste 4 gjestgiverier, 4 butikker, skipshandlere, 3 skipsverft, flere bakerier, skole, posthus, tollstasjon, losstasjon og telefonsentral. Svinør er historisk også kjent for sitt kystfiske, klippfiskeproduksjon (fram til etter andre verdenskrig), hummerekspert, Danmarksfart og skipsbyggeri. Sjeldent mange autentiske steinbrygger, fortøyningsbolter/-ringer, sjømerker, steintrapper, terrengmurer i naturstein og gamle hager. Byggeskikken er vesentlig preget av empirestilen og sveitserstilen. Hele stedet med bebyggelse og infrastruktur er svært velholdt og holdt i forbilledlig tilstand.	Stor
Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Skipskransholmen, Æreholman, Skansen og Veden. Fortellingen om Kjærlighetshagen.	Middels
Romlig – estetiske forhold	Svinør skiller seg ut fra de andre uthavnene ved å være organsiert med bebyggelsen på en lang rekke på den ene siden av det lange smale sundet. Nærhet til fastlandet ved Åvik og havet rett utenfor er et annet særtrekk som skiller uthavna fra de øvrige uthavnene i Agder. Landemerker er Svinør vest og Skansen, samt verftet på Skipskransholmen.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive natur-prosesser	Fremtidig havstigning.	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er marginalt og det bør følges opp med spesielle tiltak dersom det ikke skal gro helt igjen. Det eneste gjenværende av det åpne høstingslandskapet er de tre mindre områdene på Svinør.	Stor
Bygge- og anleggs-virksomhet, Transport	Ukritiske endringer i Åvik med havneanlegg og nybyggeri vil kunne oppleves uheldig for sammenheng og helhet. Transport med taxibåt til øyene og fritidsbåttrafikk.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Svinør har en vakker og iøynefallende havn. Forstått og ivaretatt på rette måten er det viktig å ta vare på disse kvalitene og bygge oppunder disse. Spesielt med tanke på de det langstrakte, indre landskapsrommet/ hjertet på stedet (havna).	Stor
Funksjonelle	Eldre og autentisk bebyggelse, brygger, hager og stier er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper og bebyggelse. Samt steingjerder og igjenværende høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Møte mellom land og vann, terreng og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, bebyggelse og høstingslandskap.	Stor

Landskapskarakter:
Naturlig havn langs det lange, smale sundet. Viktig visuell sammenheng med Åvik på andre sida av bukta. Skipskransholmen med det gamle hovedhuset fra verftet er viktig landemerke. Den karakteristiske langstrakte bebyggelsesstrukturen gir stedet særpreg. Historisk viktig som knutepunkt og ankringsplass som uthavn i seilingsleden. Småkupert kollelandskap med spor etter gammelt høstingslandskap. Godt bevart bygningsmiljø og stor grad av bevarte gamle steinbrygger, murer og trapper. Den inngjerede kjærlighetshagen. Sitkagranplantingen svekker lesbarheten av sammenhengen mellom bebyggelse og gammelt høstingslandskap og bør fjernes.
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Uthavna er kjent fra 1600 tallet. Storhetstid på 1700 og 1800 tallet, kjent som redersted og tilholdsted for skipperne med sine familier. Svinør har også i lengre tid vært klippfiskprodusent med eksport. Nær knyttet som uthavn til Åvik på fastlandet.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Svinør						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Svinør har fin variasjon i struktur, bygningsmasse, bryggemiljø og landskapet. Mangfoldet og variasjon bygger oppunder og forsterker kvalitetene ved uthavna.
Tidsdybde og kontinuitet					x	Utviklingen og de ulike tidsepokene er godt synlige i uthavna.
Helhet og sammenheng				x		Uthavna har store kvaliteter med tanke på helhet og sammenhengen med det overordna landskapet. Naturlandskapskapaet er tydelig mot havet på yttersida.
						Sitkagranplantinga trekker ned sammenhengen mellom bebyggelse og gammelt høstingslandskap..
Brudd og kontrast		x				Sitkagranplanting utgjør en negativ kontrast som ikke hører til på stedet.
Tilstand og hevd					x	Uthavna er i svært god tilstand. Det er tydelig at bygningsmasse og bryggemiljø blir tatt godt vare på.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Inntrykkstyrken er sterk med en slående og interessant uthavn som oppleves i stor grad autentisk. Kanskje litt mye konserverv?
Lesbarhet				x		Lesbarheten er meget god. Utviklingen av både tidsepoker og funksjon er fattbar.
Tilhørighet og identitet					x	I sitt område har uthavna en klar identitet.
Begrunnelse for delområdets verdi: Svinør er en spesiell og iøyenfallende uthavn. Den har mange kvaliteter og oppleves helhetlig og autentisk. Bebyggelsen er i svært god tilstand, og blir tatt vare på på en måte som gjør at helhet, identitet og kvaliteter ikke forringes. Det autentiske er helt fra bryggemiljø, båthus og uthus, hus, terrengmurer, trapper og historiske hager. Det er tydelig at folk er glad i stedet/stedene sine og det gjenspeiler seg i et ønske og evne til å ta vare på kulturarven.						

Det gamle verftet med 1700-talls hovedbygning og brygger er en viktig historisk referanse i Svinør. Dessverre ble fløybygningene revet og med det en vesentlig del av det historiske miljøet.

Bebyggelsen i nordvestre del av sundet er vesentlig 1800- og 1900-tallsbebyggelse.

I Svinør er helheten ved stedet hus, uthus, båthus, bryggemiljø og hager ivaretatt på en svært god måte. Et godt eksempel på hvordan uthavnenes kvaliteter kan tas vare på. Sitkagrana derimot, er et fremmedelement som bør fjernes. Bebyggelsen i midtre del av sundet er vesentlig 1700- og 1800-tallsbebyggelse.

Lenger inn i sundet endrer bebyggelsen seg med flere sveitserhus og få 1700-talls hus. Men fortsatt er helheten ivaretatt. Legg merke til hvordan bebyggelse, brygger og hager spiller sammen og høyner kvalitetene og opplevelsen.

1700-tallshuset og båtbua med brygge er ivaretatt på en nydelig måte. Legg også merke til fargevalget på uthusene i Svinør, dette gir en lesbarhet av funksjon og skaper fine kontraster.

Oppsummering:

Styrker: Uthavna er inntakt og med mange kvaliteter.

Svakheter: Sitkagrana er et fremmedelement, både i naturmiljøet og visuelt. Litt «osteklokke»-bevaring for noen få? Lite fleksibelt og litt lukket? Dårlig tilrettelagt for besøkende.

Muligheter: Viktig å ta vare på, men har et forbedringspotensiale ved å forvalte jordbrukets kulturlandskap. Blant annet fjerne all Sitkagran og sette på beitedyr. Tilrettelegging for allmennheten. Konserter og arrangementer sommerstid? Formidle historien.

Trusler: Dersom fritidsboligmarkedet slår til her, kan linken til fortida bli borte.

Endringer og brann (gjelder alle uthavner). I så tilfelle rekonstruksjon og sette opp identisk kopi. Verneplan og skreddersydd reguleringsplan kan sikre at kvalitetene beholdes.

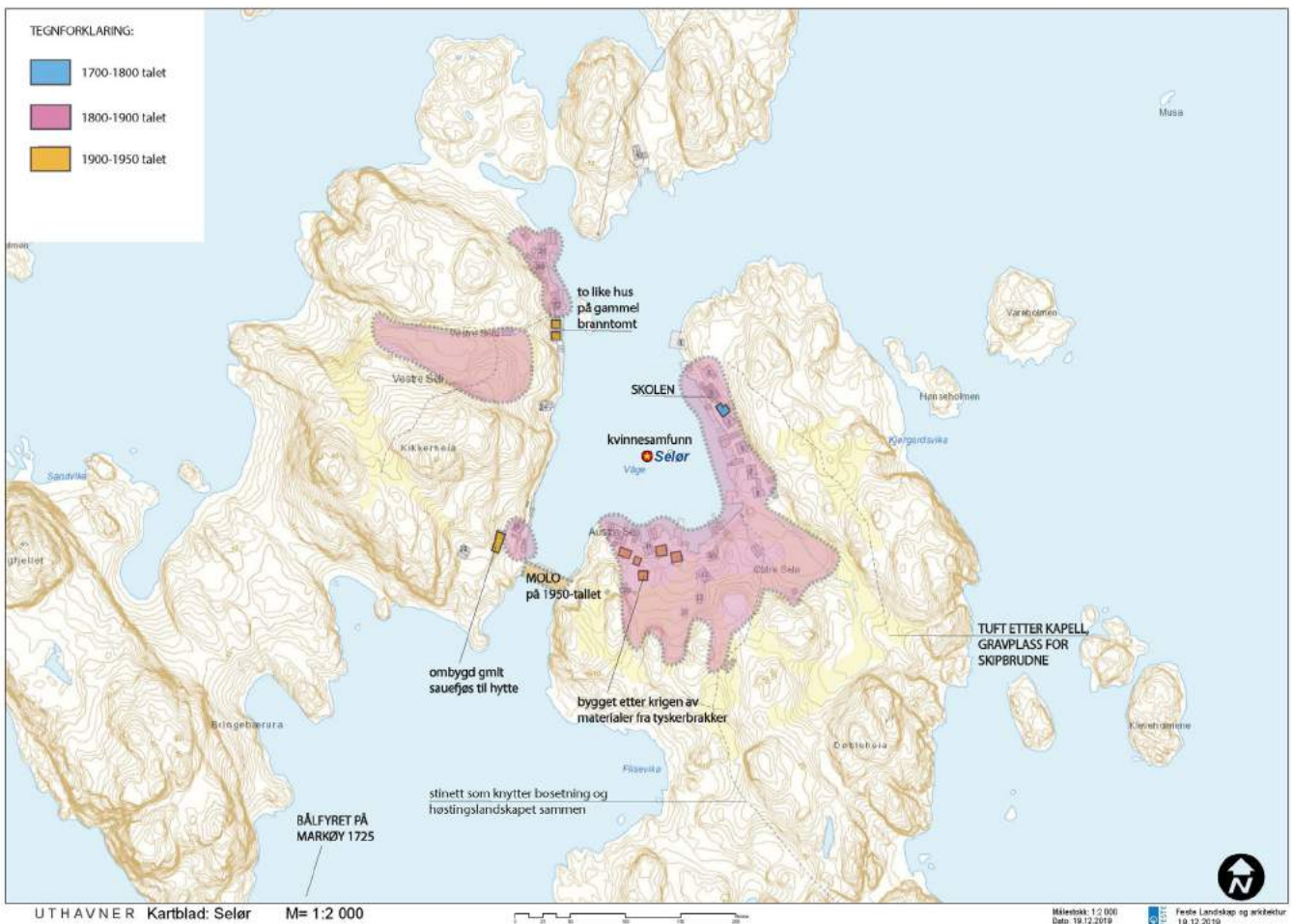

Innsyn fra sundet mellom Åvik og Svinør mot Skipskransholmen og Tollboden på Nordre Hammerøy

SELØR

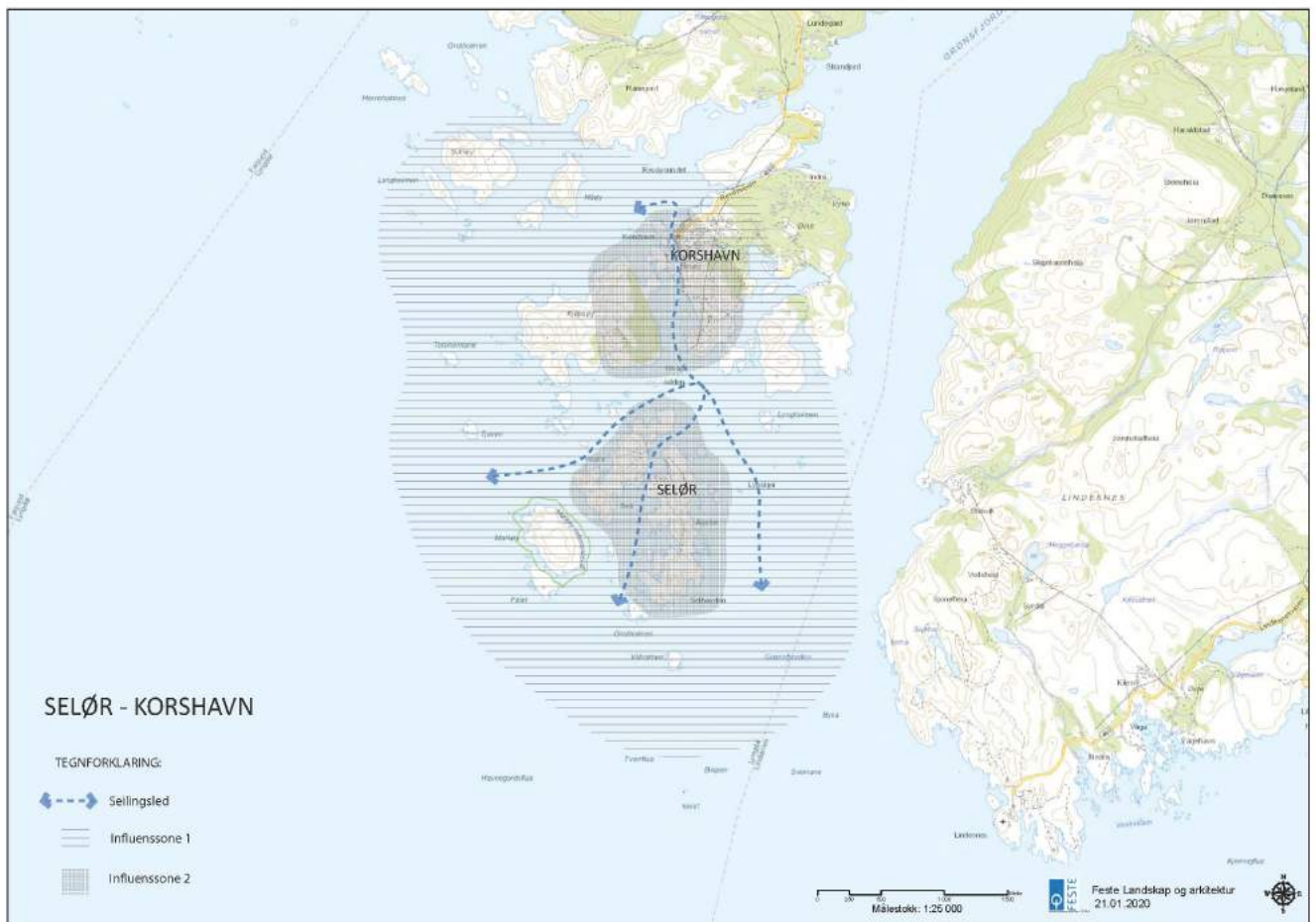
Stedet er forankret til Olavstradisjonen både med tanke på sagnet, men også kulturminner og spor i landskapet. Svært utsatt havstrekning og på utsiden er den største forekomsten av middelaldervrak i Norge. Svært egnet som uthavn og med et interessant skifte i bebyggelse fra ett 1700-talls hus, en god del fra 1800-tallet, til mange fra 1900-tallet med hovedvekt på funksjonalisme. På mange måter likheter med nordnorske fiskevær.

En spennende og annerledes uthavn hvor spennet fra den småskala innhavna til det storskala landskapet utenfor er en åpenbar og tydelig karakter.

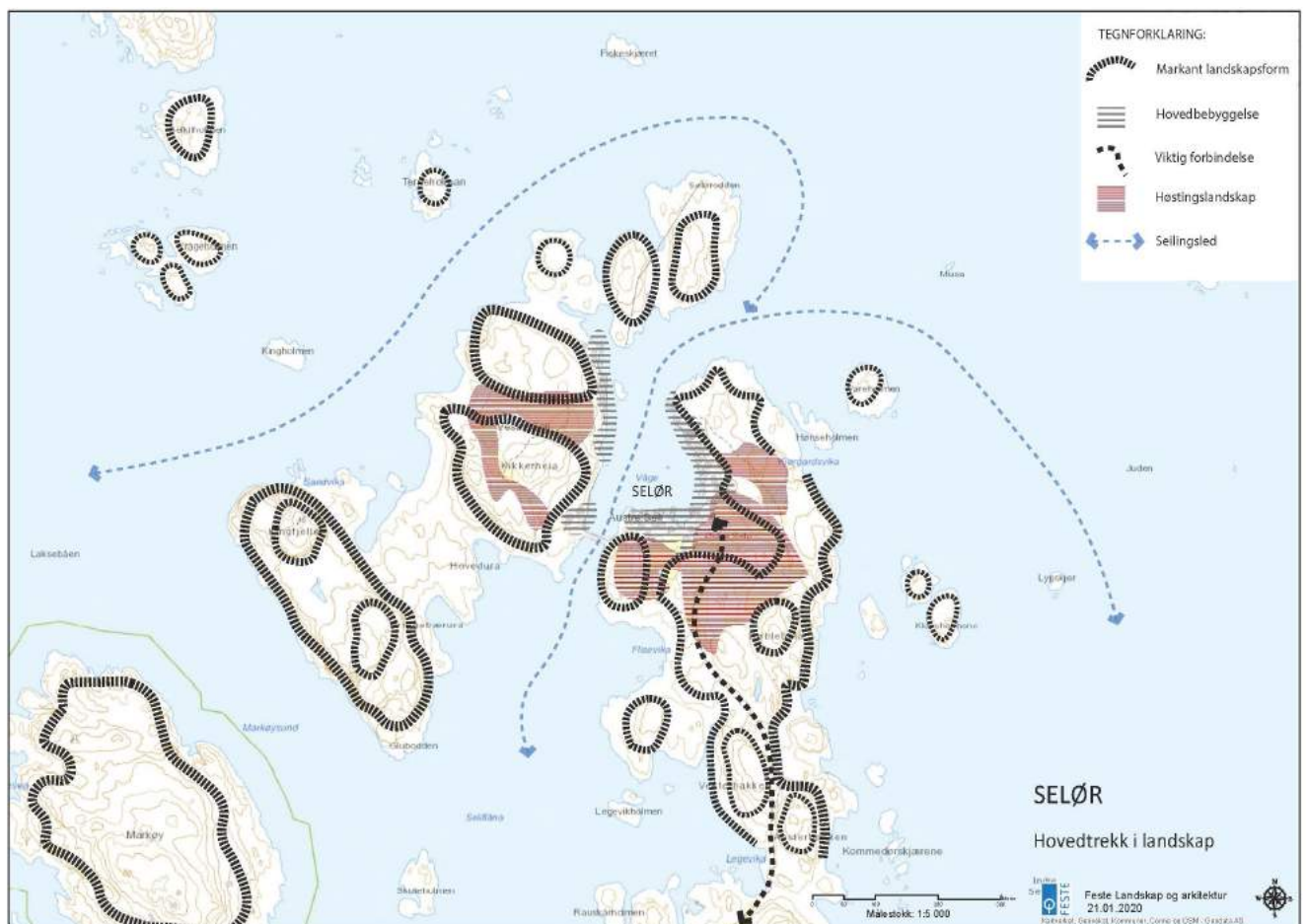

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter SELØR		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Selør består av Vestre og Austre Seli. Selør ligger rett vest for Lindesnes. Uthavna ligger rett innenfor det åpne havet, men med kort strekning inn til den lune og naturlige havna. Den umiddelbare og korte innseilinga fra den svært værharde yttersida ble stengt med en molo på 1960 tallet. Selør og nærliggende Korshavn i nord har vært et felles uthavnsområde. Markøy, med det gamle fyret ut mot storhavet, og Kjepsøy lengre inn mot Korshavn, har vært en viktige tilgrensende øyer som del av uthavna.	Stor
Vegetasjon	Selør ligger på to øyer, Vestre og Austre, og med yttersidene eksponert og på mange steder åpent ut mot havet. Dette preger også vegetasjonsbildet med mye bart fjell. Der det er løsmasser er det grasbakker og mindre sletter. Der hvor det er dypere lag med vekstjord og lunere finnes lauvkratt og mindre trær. Så langt vi har oversikt er det mest lauv, selje, rogn og bjørk. Høstingslandskapet er fortsatt i bruk til beite for utgardsauer/villsauer. Noe som er svært viktig for å opprettholde det åpne beitelandskapet. Bak bebyggelsen er det fortsatt preg av innmark med lune og små dyrkingsarealer. De gamle hagene knytta til hus ligger mellom og bak bygningene. Omkranset av lave, hvite stakittgjerder.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Høstingslandskapet er i aktiv bruk som beite og det er en løe i bakken opp for Flisevika på Austre Seli. De fine beiteområdene ligger i forsenkninger i terrenget og er viktige elementer i kulturlandskapet. Bebyggelsen er organisert langs den lune havna og ligger i størst utstrekning på Austre Seli. Fine og tradisjonelle bryggeanlegg med en del båthus, boligene rett bak og bakenfor der igjen noen få enkelthus, men ikke minst tidligere driftsbygninger. Disse har sansynligvis vært brukt som mindre fjøs og låvebygninger. Det finnes også noen få hytter på knauser og ned til vannet i uthavna. Moloen fra 1960-tallet binder de to hovedøyene og havna sammen. Stinettet er en vesentlig del av høstingslandskapet, men gir også fine turmuligheter. På Austre Seli hvor stinettet er mest omfattende, går det helt ut til sørsida av øya.	Stor

Kulturhistorien i landskapet	Selør er en kjent og gammel uthavn, som er omtalt helt fra Sagatida. Dette skyldes blant annet den svært gunstige og strategiske beliggenheten der hvor kystleden runder landet fra øst og nordover. Ikke minst som et viktig samferdselsknutepunkt til og fra Storbritannia og kontinentet. 11 konger har vært her og søkt havna. Helt fra Olav Haraldson (Olav den Hellige) til Olav den femte i 1983. Det mest sagnomsuste besøket var nok da Olav Den Hellige i 1028 med sin flåte var i havna. Den gang forteller sagnet at det ble bygd et kapell på høyden øst for bebyggelsen på Austre Seli. Her finnes det fortsatt en tuft som skal stamme fra dette kapellet. I så tilfelle et av de første sakrale kirkebygg i landet. Det har vært en lang og sterk Olavstradisjon knyttet til Selør. Kjørrgarden rett ved har vært benyttet til å begrave skipsbrudne. Stedet har en rik kulturhistorie fra Vikingtid og Middelalder og den farefulle havstrekningen utenfor er spekket av skipsvrak. Faktisk den strekningen hvor det er registrert flest middelaldervrak i Norge. Havbunnen mellom øyene er fredet. Selør var en viktig losstasjon. Det var fyr på Markøy og det var helt fram til 1970 butikk og skole. I 1799 var det åtte hus og folk levde til dels i armod. Men fra 1800-tallet og fram til slutten av århuderet var det gode tider. Da skipstrafikken avtok ble det en avløsning med kystfiske som viktigste inntektskilde. På begynnelsen av 1900-tallet var det mange unge menn fra Selør som søkte lykken i New York og Brooklyn. Flere hus skal være finansiert på dollar og noe av byggeskikken bærer også preg av det. Med bungaowstil og tidlig funksjonalisme. Til forskjell fra det andre uthavnene ser det ut til å bare være et hus med 1700-stil med barokkvinduer. Det øvrige har et variert, men likevel helhetlig preg av sveitserhus, jugendstil og funksjonalisme. Hele stedet med bebyggelse og infrastruktur er svært velholdt og holdt i godt i stand stand. På sin måte skiller Selør seg tydelig ut fra de andre uthavnene ved at man her har en større variasjon i bygningsstiler. Opplevelsen av å komme inn i et nordnorsk fiskevær er nærmere enn en sørlandshavn. Stedet er karakteristisk og har mange kvaliteter i bebyggelse og landskap.	Stor
Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Legevika, Bringebærura, Flisevika, Kikkerheia, Våge (Vågen?), Kjørgardsvika og Hønseholmen.	middels

Romlig – estetiske forhold	Selør ligger vakkert, men også dramatisk til mot storhavet. Dette er et storskala og mektig sted der Sørlandet runder og endrer karakter og form. Slående, i et mektig storskala landskap, fra Lindenes i øst og Lista i vest. Øyene og havna definerer et småskala kulturlandskap med stor grad av helhet. Toppene med Kikkerheia, Vester- og Austerbakken, Dobleheia og fyret på Markøy er viktige landemerker og visuelle knutepunkt som sansynligvis har hatt stor betydning for skipstrafikken.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Framtidig havstigning.	Stor
Jord-og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er i aktivt bruk som beite, men marginalt og bør følges opp med støttetiltak (om nødvendig) for å opprettholde bruken.	Stor
Bygge-og anleggs- virksomhet, Transport	Evt fremtidig ombygging og nybygging i selve uthavna. Transport med taxibåt til øyene og fritidsbåttrafikk.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Selør har en svært lun og skjermet havn. Uthavna er hjertet og signalstedet med tanke på historisk dybde, kulturhistorie og formidlingspotensiale og uthavna spesielt, men også uthavna som funksjon langs kysten.	Stor
Funksjonelle	Helhetlig og lesbar bebyggelse, brygger, hager, stier og høstingslandskap er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper, tufter, gravplass og bebyggelse. Samt steingjerder og høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Øyene og sunda mellom dem som utgjør uthavna. Møte mellom land og vann, terreng og vegetasjon, særlig der storhavet møter yttersiden av øyene.	Stor

Menneskeskapt nøkkelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, spor i landskapet (tufter og gravplass), bebyggelse og høstingslandskap.	Stor
Landskapskarakter:		
Karakter av værhardt utvær der storhavet står på. Sørlandsidyllen er bytta ut med noe mer barskt nord-vestlandsk eller nord-norsk. Lun indre havn der Austre og Vestre Selør er bygd sammen med molo. Øysamfunn i samspill med Korshavn. Stor variasjon i bebyggelse med tydelige tidsepoker representert. Fremdeles bruk av beitelandskapet gir en ekstra dimensjon. I dag er det ingen fastboende i Selør og karakteren vil kanskje endres negativt dersom dette blir et populært feriested med ombygging og nybygging? <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Stedet er forankret til Olavstradisjonen både med tanke på sagnet, men også kulturminner og spor i landskapet. Svært utsatt havstrekning og på utsiden er den største forekomsten av middelaldervrak i Norge. Svært egnet som uthavn og med et interessant skifte i bebyggelse fra ett 1700-talls hus, en god del fra 1800-tallet, til mange fra 1900-tallet med hovedvekt på funksjonalisme. På mange måter likheter med nordnorske fiskevær.		

Tabell_ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Selør						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Selør som uthavn er innholdsrik med historisk betydning helt fra sagatida. Stor variasjon og mangfold i ulike tidstypiske bygningstyper.
Tidsdybde og kontinuitet			x			Spor fra vikingtid, til mellomalder og langt ut på etterkrigstida. Fast bosetning til 1990-tallet?
Helhet og sammenheng				x		Uthavna og landskapet rundt har et preg av helhet og harmoni. Det er gode sammenhenger mellom storskalalandskap mot Lindenes og havet, og helt ned til enkelthus i uthavna.
Brudd og kontrast					x	Den største og mest synlige kontrasten er det store innslaget av funksjonalistisk bebyggelse. Men det er innpasset på en heldig måte som bygger opp kvalitene og særpreget ved stedet. Kontrast mellom barsk, værhard ytterside og lun, naturhavn på innsida av øya.
Tilstand og hevd				x		Meget god.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Beliggenhet mot storhavet, øy med innerside og ytterside og særpreget variasjon i bebyggelsen.
Lesbarhet			x			Uthavna er delvis tydelig å lese også med tanke på utvikling.
Tilhørighet og identitet					x	Lokalt og regionalt har Selør en klar identitet.

Selør er en uthavn som skiller seg ut i historisk dybde og lesbarhet. Bebyggelsen i innløpet til uthavna er alt fra 1700-tall (ett hus) til sveitser og jugend (høyre billedkant). Skolen er bygd på undervegs og har fått 2 stiluttrykk.

Den indre, søndre delen av uthavna har både litt sveitserstil, men ikke minst funksjonalisme i vesentlig grad. Dette henger sammen på en god måte fordi bygningene ivaretar sin stil og er forankret i landskapet ved plassering og størrelse.

De to jugendhusa som kom opp etter en brann, er typiske for sin tid. Sveitser og empirehuset lenger inn spiller godt sammen i et autentisk bryggemiljø.

Høstinglandskapet på yttersida av øya er en viktig kvalitet som fortsatt blir ivaretatt med beiting.

Svinør ligger ytterst ut mot havet og i et barskt miljø.

Fyret er noen få år yngre enn det eldste på Lindesnes.

Begrunnelse for delområdets verdi:

Selør skiller seg markant ut på de fleste områdene som et svært sæpreget sted/uthavn med mange stedegne kvaliteter. Tidsdyben og lesbarheten gjør havna spesielt fin og interessant. Det er lett å forstå at Selør med sin beliggenhet og karakter har vært en viktig uthavn i Norge helt fra Olav Den Helliges tid. Lesbarhet med gamle tufter, gravplass, kontrasten mellom det svært værharde åpne havet på yttersida og den lune innhavna er slående og spennende. Bebyggelsen fra forrige århundre spiller sammen i helheten i landskapet og bebyggelsen. Særlig med tanke på dimensjoner, forankring i landskapet, utforming og detaljer/farger. Dette er en dynamisk kontrast som viser at ny bebyggelse kan bygge oppunder steds karakter og kvaliteter gjort på en skånsom og godt faglig utført måte. Kulturlandskapet er godt ivaretatt med aktiv beiting. Dette bygger sammen med et fint stinett oppunder helhetsinntrykket og opplevelsesverdien til uthavna.

Oppsummering:

Styrker: Landskapet, uthavna og den særegne sammensetningen av bebyggelse tidsmessig og med tanke på stilhistorie. Lesbare kontraster som oppleves positivt.

Svakheter: Lite igjen av den autentiske bebyggelsen fra uthavn-periode gjør kanskje forståelsen av stedet utydelig. Lite tilrettelagt for allmennheten. Moloen bryter historisk seilingsled.

Muligheter: Ta vare på, men også framsnakke et helt særegent og opplevelsesrikt sted. Tilrettelegge for allmennheten.

Trusler: Endringer og ombygginger av all bebyggelse. Mest utsatt er nok bebyggelsen fra 1940-50-tallet fordi den ofte ikke blir vurdert som verdifull. Men i denne sammenhengen er den det.

Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydde reguleringsplaner for å styre utviklingen og for å ta vare på stedets karakter.

*Den eldste bebyggelsen som er igjen, ligger på østsida av havnebassenget.
Huset i midten er fra 1700-tallet*

LOSHAVN

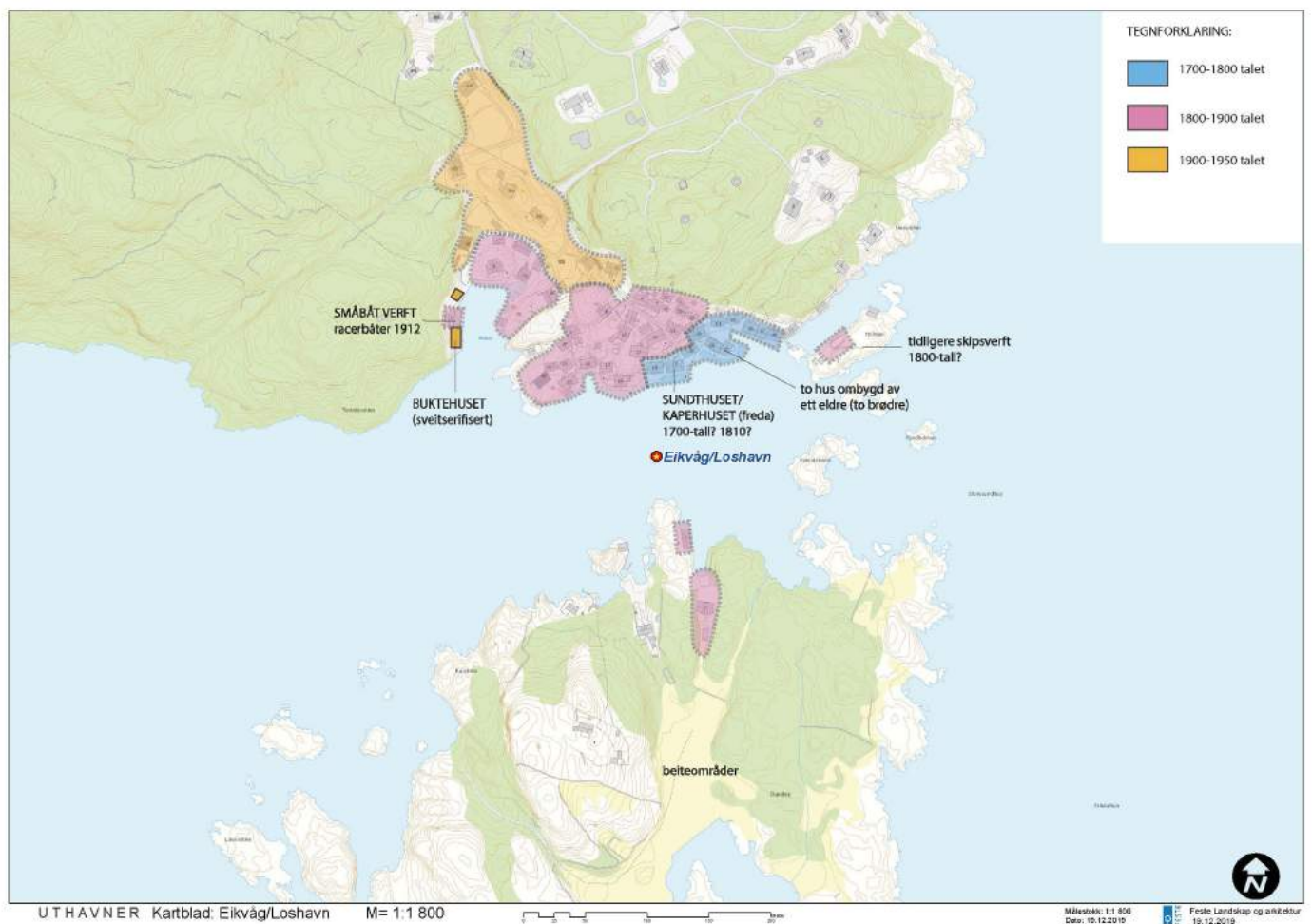
Uthavna hadde sin rikeste historie på 1700- og 1800-tallet. Svært viktig og stor losvirksomhet. På tidlig 1800-tall viktig kaperhavn som ga et velstandsoppsving.

Uthavna henger nært sammen med Eikvåg en km lenger nord, geografisk og funksjonelt. Kontrasten fra det åpne og dramatiske landskapet i Loshavn til det lune og mer småskala landskapet i Eikvåg er merkbar og forteller historien på en tydelig måte.

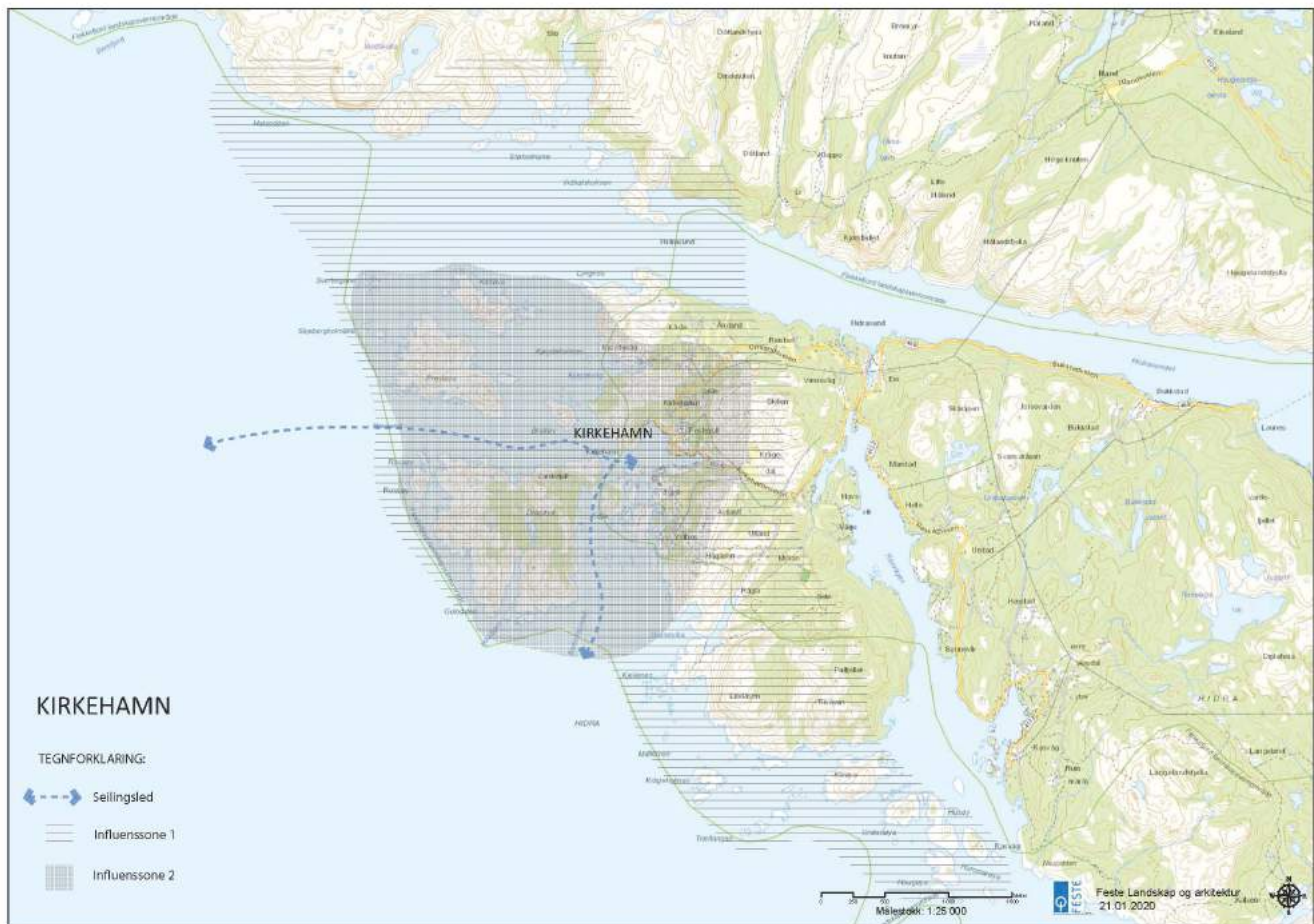

*Loshavn: Utsyn fra sundet mot tettbebyggelsen i havna.
Foto fra boka Söd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

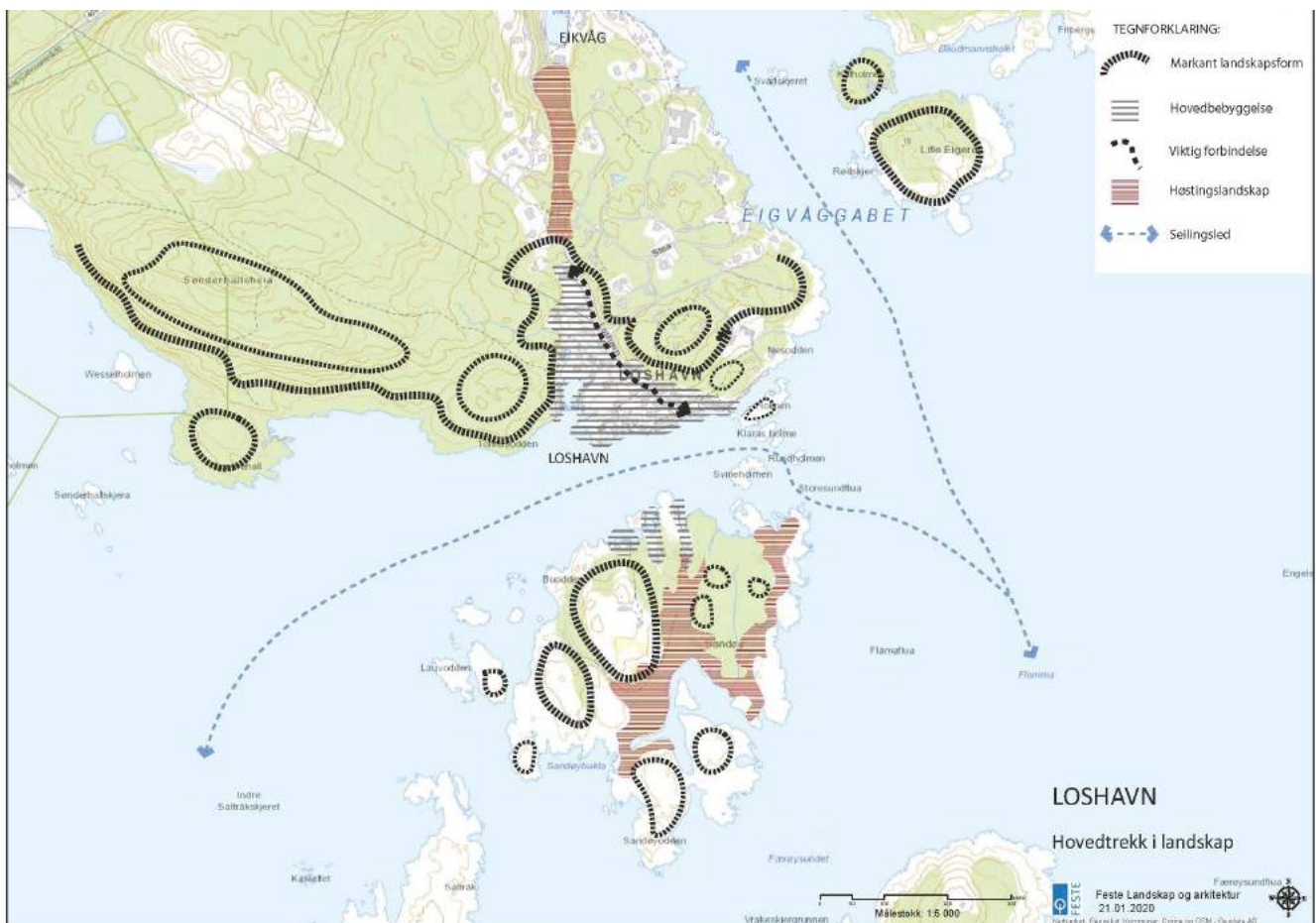

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter LOSHAVN		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Loshavn ligger sammen med Eikvåg (1 km lenger nord) i innseilingen til Lyngdalsfjorden. Begge uthavnene er landfaste. Loshavn ligger relativt lunt til, delvis skjermet bak Sandøy. Men er likevel en av uthavnene som ligger mest åpen og eksponert mot vær og vind. Det relativt bratte og kollete terrenget vest og øst for uthavna beskytter bebyggelsen for vær og vind. I øst ligger det en rad av småholmer som beskytter havna.	Stor
Vegetasjon	Loshavn er lokalisert på et mindre lavereliggende daldrag mellom høyere terreng. Ut over plass til brygger, veger og bebyggelse med hager er det begrenset med høstingslandskap. Derimot er Sandøy preget av et åpnere høstingslandskap. Dette landskapet er lokalisert sentralt på øya i nord/ syd-retning og mot øst. Vegetasjon er preget av edelløvskog og eikeskog. De gamle hagene knytta til hus ligger mellom og bak bygningene, delvis terrassert. Omkranset av lave, hvite stakittgjerder og tørrmurer.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Bebyggelsen er organisert langs havna og bakover i det småkollete terrenget mot Bukta. Bygningene ligger tett i klynger og det er fine rom mellom husa. Flere steder er uthus bevart innimellom boligbebyggelsen. Dette gir stedet variasjon og autensitet og forteller om tidligere bruk av landskapet. På Holmen er det rester av et tidligere skipsverft, murer av bygninger og brygge-/kaianlegg i naturstein. Høstingslandskapet på Sandøy ser ut til å være i aktivt bruk og det gir fine kvaliteter til landskapet knyttet til uthavna. Stinettet i nordøstlig retning og mot vest gir gode turmuligheter, men har sannsynligvis hatt en tidligere nyttefunksjon. 1700- og 1800-tallsbebyggelse i kjernen av stedet.	Stor

Kulturhistorien i landskapet	Loshavn bygde seg opp som sted fra 1702 og framover, med losing og koffardifart som viktigste inntektskilder. I perioden 1807 til 1813 (Napeolenskrigen) var det mye kapertrafikk i Loshavn. I 1801 var befolkningstallet 84 fordelt på 22 hus. Det var 12 skippere og 11 losere på den tiden. Videre på 1800-tallet var det gode tider og i 1865 var det 212 innbyggere og hele 14 losere. Ved neste folketelling hadde befolkningen sunket til 136 og skipstrafikken hadde tilsvarende sunket i samme periode. Men fiske ble en viktig næringsveg. I 1910 hadde innbyggertallet sunket ytterligere og det var bare en los tilbake. I denne perioden forlot mange unge Loshavn fordi det ikke var noe utkomme. Mange av disse utvandret til Amerika. Men noen kom tilbake, blant andre Brødrene Olsen som startet båtbygging i Buktehuset i Bukta i 1912. Her produserte de racerbåter i Mahogny fram til 1960. Helårsvegen som ble bygget i 1905 sikret fastboende både i Loshavn og i Eikvåg. I mange år var det både butikker og posthus i Loshavn, men i dag er disse tilbudene for lengst borte. Loshavn er mer tydelig knyttet til losstrafikken, selv om det som uthavn nok har vært mer underordnet Eikvåg. Loshytta ligger fortsatt på høydedraget over uthavna.	Stor
Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Lauvodden, Buodden og Storesundodden.	Middels
Romlig – estetiske forhold	Loshavn er et småskala sted som ligger lunt plassert i ei sydvendt vik innimellom bratte bergkoller. Den småskala havna ligger skjermet bak Sandøy og med direkte kontakt ut mot et storskala landskap med storhavet på utsida.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Fremtidig havstigning.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet på Sandøy er i aktivt bruk som beite, men bør følges opp med støttetiltak (om nødvendig) for å opprettholde bruken.	Liten

Bygge- og anleggs- virksomhet, Transport	Ombygging og opp-pussing som bryter med helheten. Transport på vegnettet. Parkering kan bli et problem dersom det kommer flere turister hit.	Middels/Stor
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Loshavn har en lun og skjermet havn. Uthavna er hjertet og signalstedet med tanke på historisk dybde, kulturhistorie og formidlingspotensiale.	Stor
Funksjonelle	Helhetlig og lesbar bebyggelse, brygger, terrengmurer, hager, stier og høstingslandskap er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, terrengmurer, trapper, tufter, gravplass og bebyggelse. Samt steingjerder og høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Møte mellom land og vann, terreng og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, spor i landskapet (tufter), bebyggelse og høstingslandskap	Stor
<i>Landskapskarakter:</i>		
Tett og konsentrert bebyggelse som ligger i ei sydvendt vik innimellom koller og med tydelig avgrensning av markerte berg på hver side. Stedet ligger mer eksponert mot storhavet enn de fleste andre uthavnene. Sandøya på sørsida av tettstedet gir likevel, sammen med de mindre holmene mot nordøst, god skjerming rundt havna. Bebyggelsen er godt bevart og stedet gir et autentisk og helhetlig preg. Få fastboende og preg av at dette har blitt mest et feriested. På holmen i nord har det tydeligvis vært virksomhet knyttet til sjøen. Bryggeanlegg, tufter og fortøyningsbolter er fortsatt synlig. Men Loshavn må forstås i sammenheng med tvillinghavna i Eikvåg som ligger betydelig mer skjermet. <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Uthavna har sin rikeste historie på 1700- og 1800-tallet. Svært viktig og stor losvirksomhet. På tidlig 1800-tall viktig kaperhavn som ga et velstandsoppsving. Uthavna henger nært sammen med Eikvåg en km lenger nord, geografisk og funksjonelt.		

Katland fyr på utsida av havna, mot sørøst

Sporene etter gammelt verftsmijø er fortsatt synlige på Holmen.

Det freda Sundthuset (kapergården) er fra 1700-tallet og er godt i ivaretatt. Bryggene er en del av denne helheten, men utbedringer med sement skjemer helhetsinntrykket noe.

Fjøset i kjernen av Loshavn har fortsatt sitt opprinnelige uttrykk og forteller om tidligere bruk.

Spor etter forankringsbøyer finnes i alle uthavnene og forteller om seilskutetida

I Buktehuset startet brødrene Olsen båtbyggeri i 1912. Her produserte de racerbåter i mahogny frem til 1960

Den gamle freda kapergården fra 1700-tallet er et viktig historisk bygg som er godt i ivaretatt.

1700-tallshus med terrengmurer, steintrapper og hageanlegg har fine kvaliteter. Viktig å ivareta disse ved skånsomt vedlikehold framover.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Loshavn						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Sammen med Sandøya og Eikvåg er Loshavn en mangfoldig uthavn, med stor variasjon.
Tidsdybde og kontinuitet					x	Den historiske utviklingen er synlig helt fra vannfronten og bakover i tettstedet. Tidsspenn fra 1700-tallet til vår tid.
Helhet og sammenheng				x		Stedet er konsistent, med god helhet og tydelige sammenhenger.
Brudd og kontrast				x		Liten grad av brudd og kontrast. Harmonisk
Tilstand og hevd				x		Meget god tilstand på stedet, med noen få unntak
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Uthavna ligger tydelig ned mot sjøen, har stor grad av helhet og skiller seg ut ved være eksponert mot havet i vest.
Lesbarhet				x		God lesbarhet fra tidligere verft, vannfronten og bebyggelse.
Tilhørighet og identitet				x		Lokalt og regionalt har Loshavn betydning. Fortsatt noe fast bosetning.

Begrunnelse for delområdet verdi:

Uthavna skiller seg ut ved sin åpne, værharde beliggenhet mot havet i vest. For å oppnå en større forståelse av historisk utvikling bør den sees i sammenheng med Eikvåg og Sandøya. Godt bevart og i stor grad autentisk bebyggelse. Variasjon med innhus og uthus gir fine mellomrom og variasjon i bebyggelsen.

Loshavn er kaperhavna som svingte seg opp på grunn av store inntekter.

Dette dannet grunnlag for bygging av store og påkostede hus og velstand med tjenerskap og tilbud. Loshavn (den lille havna) var der «moroa» skjedde, mens Eikvåg (den store havna) hadde den beste havna hvor bl.a. havariverftet lå.

Oppsummering:

Styrker: Sammenhengende og helhetlig uthavn med godt bevart bygningsmiljø. Fortsatt noe fast bosetning er en kvalitet for stedet.

Svakheter: Bukta er med unntak av kulturmiljøet ved sjøen en god del endret og i endring. Er dette tidligere høstingslandskap som er bygd ned? Uthavna er sårbar for økt biltrafikk og økt parkeringskapasitet.

Muligheter: Utvikle nye park- og parkeringsløsninger sett sammen med Eikvåg. La folk sette fra seg bilen og gå et stykke for å komme til uthavna. Tilrettelegge for turgåing med stoppesteder.

Trusler: Viktig å håndtere endringer i Bukta, men også å ta vare på kvalitetene som helhet på stedets premisser. Føre var prinsipp med tanke på trafikkhåndtering og parkeringsforhold/økt parkeringskapasitet.

Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.

Fra fiskebruk ved Loshavn.

Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941

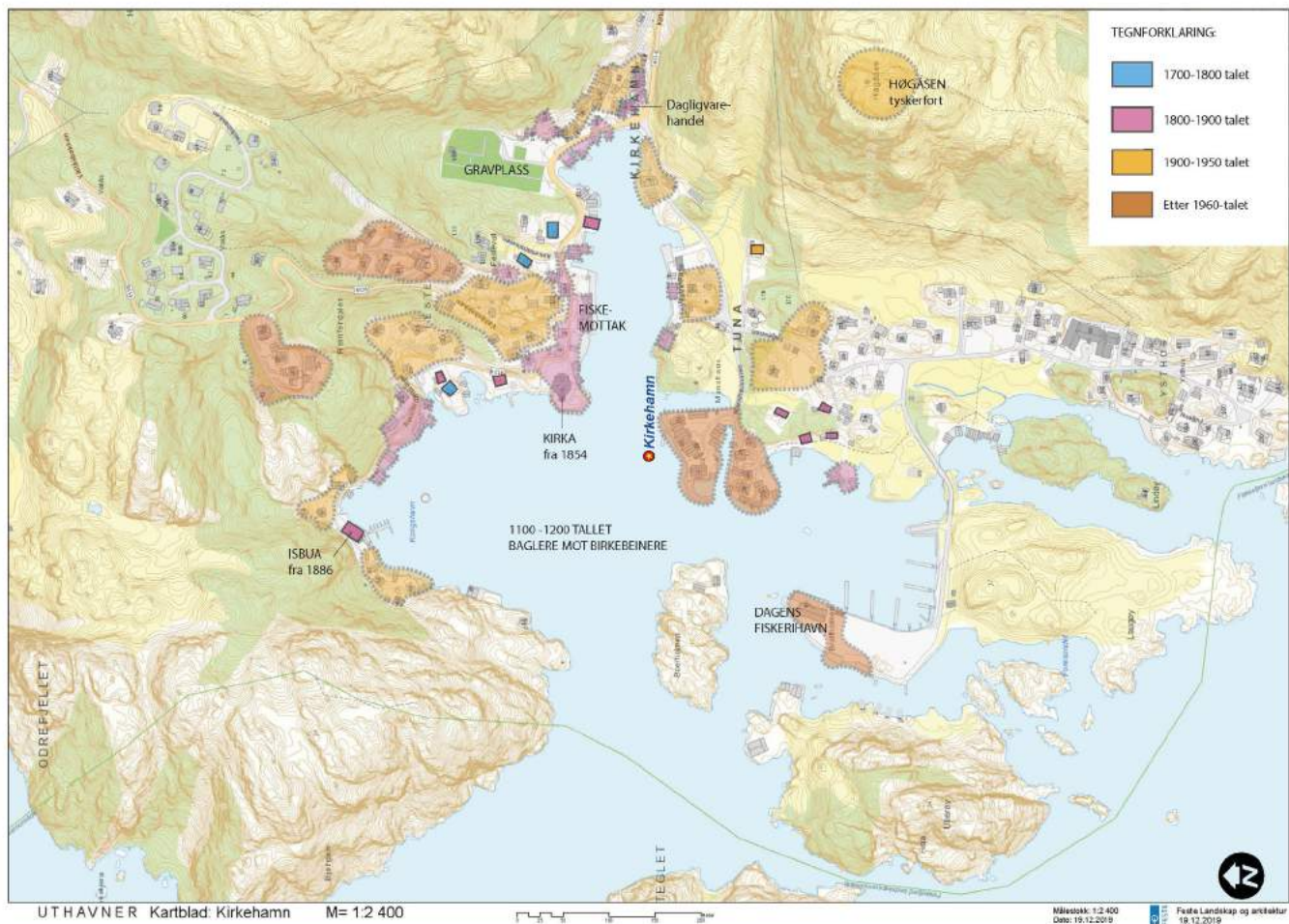
KIRKEHAMN

Kirkehamn er en svært viktig uthavn der hvor landet vender. Av den grunn er havna kjent og benytta helt fra sagatida. Dette har også vært en viktig havn for fiskeeksport til England. Denne næringa er holdt i hevd og preger fortsatt stedet. Kirkehamn er et vitalt og livskraftig lokalsamfunn.

Vakkert kulturlandskap i aktiv bruk med beitedyr, gir en tilleggskvalitet til uthavna. Stedet har en slående kontrast mellom den lune uthavna beskyttet av landskapet og det dramatiske storskala landskapet utenfor mot storhavet.

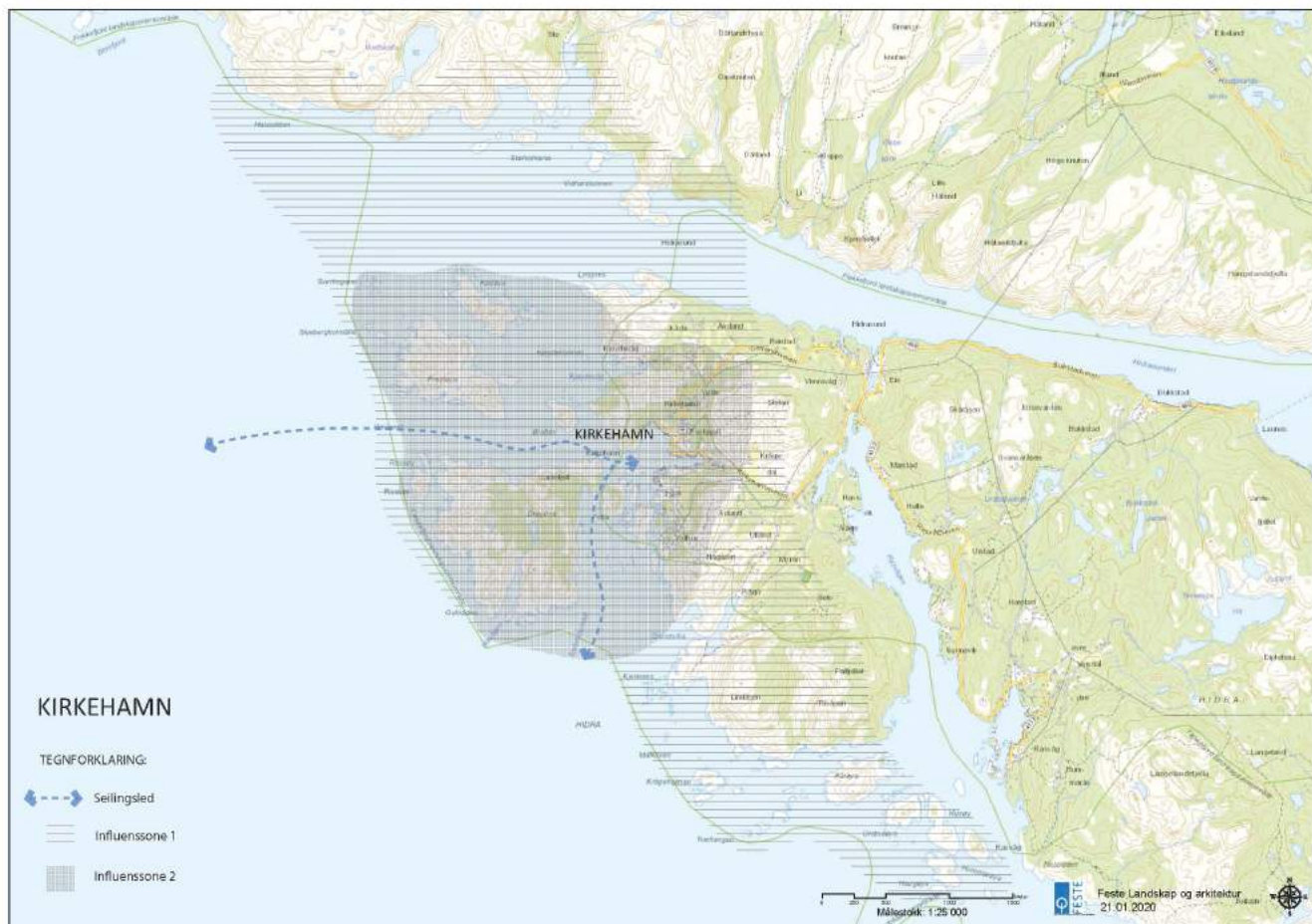

Oversiktsbilder som viser uthavna mot det dramatiske landskapet nordvestover. Varemerket på en Uthavn. Kirkehamn representerer et levende mangfold. Her er det meste bebyggelse og anlegg fra 1700 tallet og til vår tid. Kvaliteter i bebyggelse, bygningsmiljø, bryggemiljø, kulturlandskap og landskap. Men også svært uheldige sider som bryter ned kvaliteter, særlig den sørvestre delen av indre havn og nyere boligområder som ligger og vipper på åsryggene i nord med brudd i silhuetten.

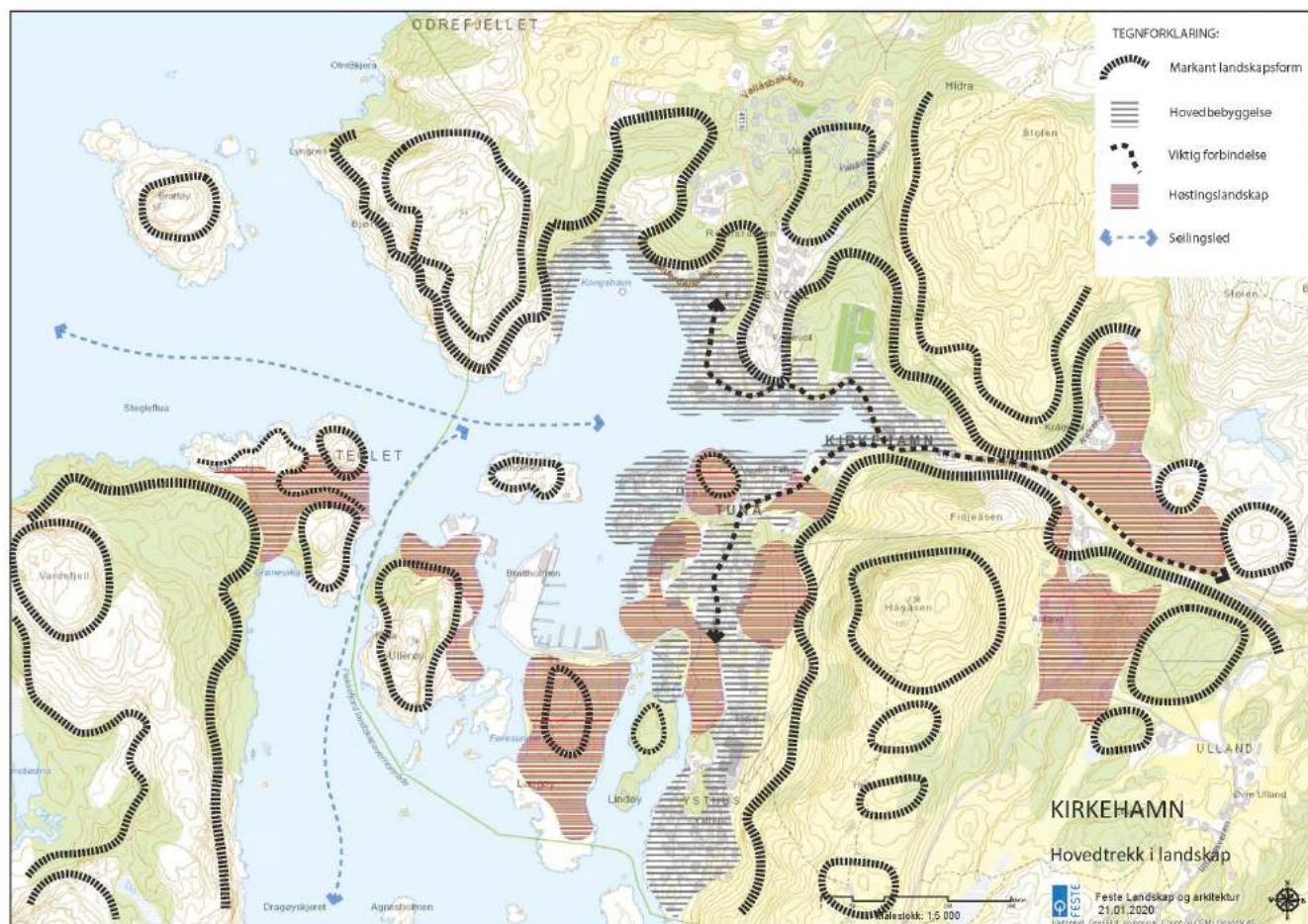

Kartet viser en forenklet fremstilling av den historiske fremveksten av stedet. Fargekodene angir soner med spor av eller fortellinger om bebyggelse og anlegg fra ulike tidsepoker

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter KIRKEHAMN		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter: (stor – liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Kirkehamn ligger udsedvanlig gunstig til mellom Hydra og Egersund/Jæren. Dette er noe av den mest værharde, utsatte og farlige kyststrekningen langs Agderkysten. Kirkehamn er en utpreget uthavn med gode innseilingsforhold og effektiv skjerm for vær og vind med de utenforliggende øyene i nordvest og sydover. Kontrasten i kystlandskapet er stor fra de værbitte, karrige og bratte Sirafjella i nord til Kirkehamn. Uthavna er omkranset av høye og til dels bratte åssider mot nord, øst og mot sydøst. Den består av tre gunstige havneområder, Kongshamn mot nord, Fiskerihavna med molo mot syd og mot øst indre havn. Det er først i Kirkehamn (og Rasvåg) at landskapet endrer seg dramatisk, blir mer kupert, får høyere terrengforskjeller og større kontrast mellom frodighet og karrighet.	Stor
Vegetasjon	Vegetasjonsbildet er svært frodig og variert med edelløvskog. Alt fra frodig kratt til større trebestander. Det er vegetasjonsdekke fra gras- og blomstereng og høyere vegetasjon der hvor det er vekstmasser og lune forhold. Dette er i skarp kontrast til det skrinne og åpne landskapet på nordsida og utsida av Kirkehamn. Høstingslandskapet er i aktiv bruk til beite for utgardsauer/villsauer og storfe. Nedenfor Høgås er det aktive gårdsbruk og fast bosetting. Dette skiller også Kirkehamn fra de øvrige uthavnene, hvor det i beste fall er beitedyr som er fraktet til beiteområdene. Høstingslandskapet i aktiv bruk preger uthavna på en god måte, gir mangfold og et fint mosaikklandskap. Hagene er store, velholdte og med stort mangfold i innhold og arter. Noen hager har store trær og grupper av trær som gir kulturlandskapet karakter og kvaliteter.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Kirkehamn har en variert bebyggelse, hvor kjernen rundt indre havn er rimelig intakt fra kirka og innover. Gamle,	Middels

	store våningshus på Festevoll er opphavet til havna og store bryggemiljøer med store sjøbuer på begge sider. Bruken er endra, men strukturene er i behold. Verd å merke seg er sjøbuene med brygger på sydsida som er i forfall og dette ser ut til å henge sammen med funksjon, eller fravær av det. Rundt neset mot syd forandrer bebyggelsen seg mye, med ny og stereotyp fritidsbebyggelse på tvers av havna/kirka og store bolighus ute av skala og stil mot vest. Bebyggelsen sydover har en bedre struktur og skala. Langs strandsida sydover og delvis bakover i kulturlandskapet, er det enkelte fine gårdsstun med tilhørende bryggemiljø. Men også bebyggelse av blandet kvalitet mellom disse. Den moderne fiskerihavna har en viktig funksjon og framstår først og fremst som et element fra vår tid. Plassert bakover i landskapet og slik i mindre konflikt med uthavna. Det mest uheldige er nye boliger på høye skrenter og topper rundt uthavna, særlig mot nord. Dette er svært uheldig og bryter ned kvalitetene i Kirkehamn. Men det er et stort pluss at det fortsatt er mange fastboende og at det er aktiv bruk av sjøen.	
Kulturhistorien i landskapet	Kirkehamn er en havn hvor en kan finne spor helt tilbake til steinalderen. Den var en viktig havn i hele middelalderen og på 1700- og 1800-tallet. Den store og markante åttekanta kirka er fra 1854. Sansynligvis har det stått kirke på kirkeneset helt tilbake til 1200-tallet. I Kongshamn ligger fortsatt den gamle isbua fra 1886. Der var det fiskemottak i den ene delen og ishus i den andre. Herifra ble makrell pakket i is og sendt til Hull i England. Dette flotte bygningsmiljøet er i dag i bruk som populær restaurant. Rett ved kirka ligger det gamle fiskemottaket som har vært i drift fra 1700-tallet og som fortsatt er i full drift. Torsken som ble flekket og salta var en viktig eksportartikkel til England. Det var også rekefabrikk og hermetikkfabrikk i Kongshavn, men dette ble lagt ned i 1960-årene. Under andre verdenskrig bygde tyskerne et kystfort på Høgås. Her er det vidt utsyn i en 180 grader stor sektor. Stilhistorisk er Kirkehamn kontrastfylt. Alt fra 1700- og 1800-talls empirehus, sveitserhus, store jugendvillaer, noen 50- og 60-talls funkiser, til våre dagers store, prangende hus i en slags nostalgisk stiletterligning, noen ganger stilforvirring.	Stor

Kulturelle referanser	Stedsnavn som forteller om bruken av landskapet: Høgås, Brattøy, Festevoll og Hivsund.	Liten
Romlig – estetiske forhold	Kirkehamn er uthavn på det mest dramatiske og slående. Her har skip og mannskap søkt ly og beskyttelse i uminnelige tider. Hele havna henvender seg mot storhavet på utsida i vest og i sør. I seg selv er dette et storskala landskap fra Indre havn, beskyttet av høye åser mot et mektig og vilt landskap utenfor. Det er et tydelig og lesbart landskap.	stor
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Fremtidig havstigning.	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Høstingslandskapet er i aktivt bruk som beite og bør følges opp med støttetiltak for å opprettholde bruken. Som den eneste uthavna er landbruk her en aktiv næringsveg. Med primærnæringene landbruk, fiske og havbruk står det lille samfunnet på flere bein.	Stor
Bygge- og anleggs- virksomhet, Transport	Ny bebyggelse som bryter med karakter og bebyggelsesstruktur og -tradisjon på stedet. Transport vesentlig på veg, men også noe båttransport.	Stor
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna har en sammenheng som er nokså unik mellom de ulike delene av havna og mot havet. Området ved den nye fiskerihavna og idrettsplassen bryter med dette. Et annet svært uheldig brudd er ny bebyggelse eksponert på høydedraga rundt uthavna. Samlet sett bryter dette kvalitene i uthavna ned.	Middels
Funksjonelle	Helhetlig og lesbar bebyggelse, brygger, hager, stier og høstingslandskap er vesentlige for å forstå tidligere og ny funksjon. Særlig gjelder dette den markante kirka i plassering og størrelse og videre innover i Indre havn hvor de store sjøbuene med brygger forteller om gammel og ny funksjon.	Stor
Historiske	Brygger, stier, murer, trapper, tufter, gravplass og bebyggelse. Samt steingjerder og høstingslandskap.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Møte mellom land og vann, terreng og vegetasjon.	Stor

Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, murer, trapper, gjerder, spor i landskapet (tufter og gravplass), bebyggelse og høstingslandskap. Kirkas plassering.	Stor

Landskapskarakter:

Dramatisk og slående uthavn som henvender seg mot storhavet på utsida i vest og i sør. Her har skip og mannskap søkt ly og beskyttelse i uminnelige tider. Kirkehamn har en variert bebyggelse, hvor kjernen rundt indre havn er rimelig inntakt fra kirka og innover. Verd å merke seg er sjøbuene med brygger på sydsida som er i forfall og dette ser ut til å henge sammen med funksjon, eller fravær av det. Ny bebyggelse som bryter silhuett og mangler landskapstilpasning bryter med helheten på stedet. Kirkas plassering helt ute på kaia er spesiell og iøyefallende ved møtet med stedet.

Kvalitet i at det er mange fastboende og at det drives sjørelatert aktivitet på stedet.

Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna): Svært viktig uthavn der hvor landet vender. Av den grunn kjent og benytta helt fra sagatida. Viktig havn for fiskeeksport til England og har tatt vare på denne næringa til i dag. Et vitalt og livskraftig samfunn.

Stedet ligger omkranset av høye berg, godt skjermet inne i bukta. Kirkas plassering helt ute på pynten forklarer navnet og gir stedet identitet. Uheldig ny bebyggelse bryter silhuett og bakveggen til stedet, noe som drar ned og forringer helheten.

Kirkehamn representerer et levende og mangfoldig lokalsamfunn. Her finnes det eksempler på bebyggelse og anlegg fra 1700-tallet og helt frem til vår tid. Det er viktig å skape bevissthet og fokus omkring kvaliteter i bebyggelse, bygningsmiljø, bryggemiljø, kulturlandskap og landskap i bevaring og utvikling av stedet.

Det vil være viktig å ha fokus på å få inn aktive eiere/leietakere for å ivareta bygg og brygger som en viktig del av uthavna framover.

Havnebebyggelse med spenn fra 1700-, 1800-, 1900-tall og nyere bebyggelse.

Bak båthusa reiser landskapet seg opp mot Høgås. Her er det aktivt jordbruk med beitedyr. Dette er viktig for å opprettholde kulturlandskapet i god hevd.

Beitelandskap på Lindholmen med steingjerder ned mot havet.

Rett øst for fiskerihavna ligger dette fine bryggemiljøet med en flott steinlagt gangveg.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde Kirkehamn						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon					x	Det er stort mangfold og variasjon i Kirkehamn både i landskap og bebyggelse.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Den historiske utviklingen fra mange epoker er godt synlig i landskapet.
Helhet og sammenheng				x		Det er tydelige sammenhenger i landskapet mellom ressursgrunnlag og -bruk. Fra de gamle store sjøbuene, til dagens moderne fiskehavn, til høsting av kulturlandskapet.
Brudd og kontrast			x			Likevel er det stor grad av brudd og kontrast mellom tidligere tiders bruk og nyere tids bebyggelse langs indre havn og til eksponerte åsrygger.
Tilstand og hevd			x			For det meste god tilstand, men noe kjernebebyggelse, bla. en stor sjøbu, er i forfall.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft				x		Kirkehamn har stor inntrykkstyrke pga. det storlinja landskapet og hvordan uthavna forholder seg til det.
Lesbarhet				x		God lesbarhet i stedet som helhet.
Tilhørighet og identitet				x		Lokal og regional identitet.
Begrunnelse for delområdets verdi: Kirkehamn er en mektig og iøyenfallende uthavn på Hidra. På grunn av beliggenhet i dette storskala landskapet er det en tydelig uthavn. Selv om nyere tids utvikling har trukket kvalitetene som helhet noe ned, er det viktig å poengtere at stedet er et levende sted med stabil fast bosetting. Men det er viktig at framtidig utvikling forholder seg bedre til stedet og landskapets kvaliteter, og skjer på en skånsom måte som bygger oppunder kvalitetene, ikke forringer dem. Det er viktig for Kirkehamn, men også alle uthavnene å finne måter å håndtere endringsprosesser bedre på. En nøkkel her er riktig kunnskap, kompetanse og faglige gode og skreddersydde planer som ivaretar uthavnenes kvaliteter, og hensyntar verdi og sårbarhet for uheldige inngrep.						
Oppsummering:						
Styrker: Uthavnas beliggenhet i et mektig landskap. De viktige kulturmiljøene rundt indre havn og kirka. Kulturlandskap i aktiv bruk og et levende, vitalt samfunn. Svakheter: Endringer og utbyggingspress med ny bebyggelse både nede i uthavna og opp på eksponerte høyder over uthavna. Bryter silhuett og bakvegg og trekker ned helhetsinntrykket. Muligheter: Bruke vitaliteten i lokalsamfunnet til å ta vare på og utvikle stedet på stedets premisser. Fortellinga om uthavna som fortsatt er levende? Formidle kunnskap, bygge opp kompetanse og stolhet over eget sted. Trusler: Endringer og uheldige endringsprosesser. Ny boligbebyggelse, næringsbebyggelse, infrastruktur og havnefront uten forståelse og omtanke for tradisjon og stedets kvaliteter.						

Kartlegging av uthavner i kategori B

SANDØYA OG KLÅHOLMEN

Sammenheng mellom Borøya og Sandøya og den historiske funksjonen, hvor de to uthavnene fungerte sammen og utfylte hverandre, er et karaktertrekk ved disse to uthavnene.

Sandøya ligger rett utenfor og øst for Borøya. De to store øyene danner en sammenhengende rekke av mindre uthavner mot Skagerak. Hagefjorden er et naturlig skille mellom de to øyene med mange likhetstrekk, både overordnet og i landskapskarakter. Klåholmen ligger som tydelig og godt skjermet havn med bebyggelsen godt tilpasset i landskapet rundt bukta.

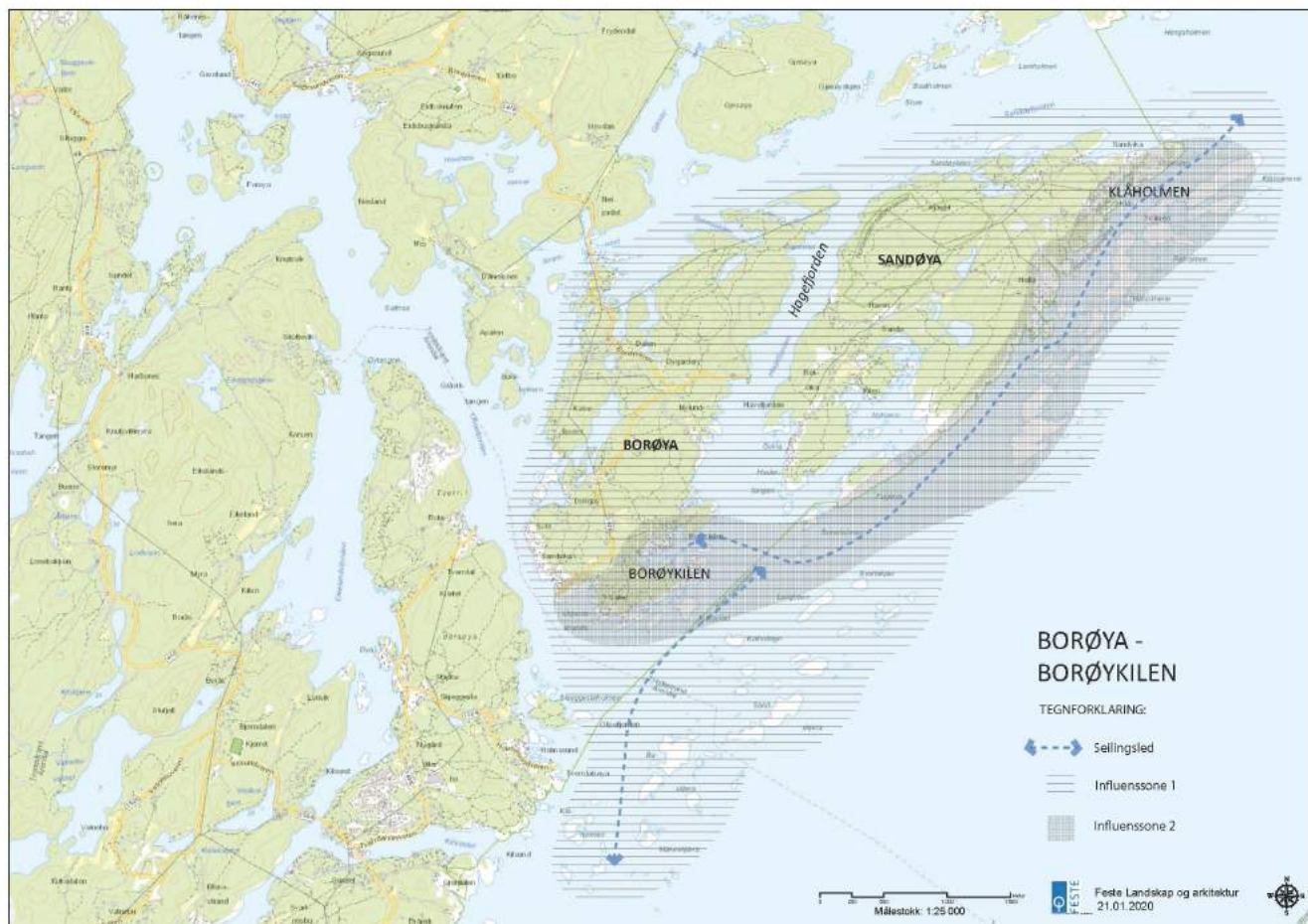
Reparasjonsverft (Nyhamn), Lossted (ved Bukta), gjestgiverier, forsyning og bryggeanlegg.

Kulturmiljøet i disse småhavnene er godt bevart og det finnes både noe 1700-tallsbebyggelse, men mest fra 1800-tallet. Sandøya er et levende og livskraftig helårssamfunn.

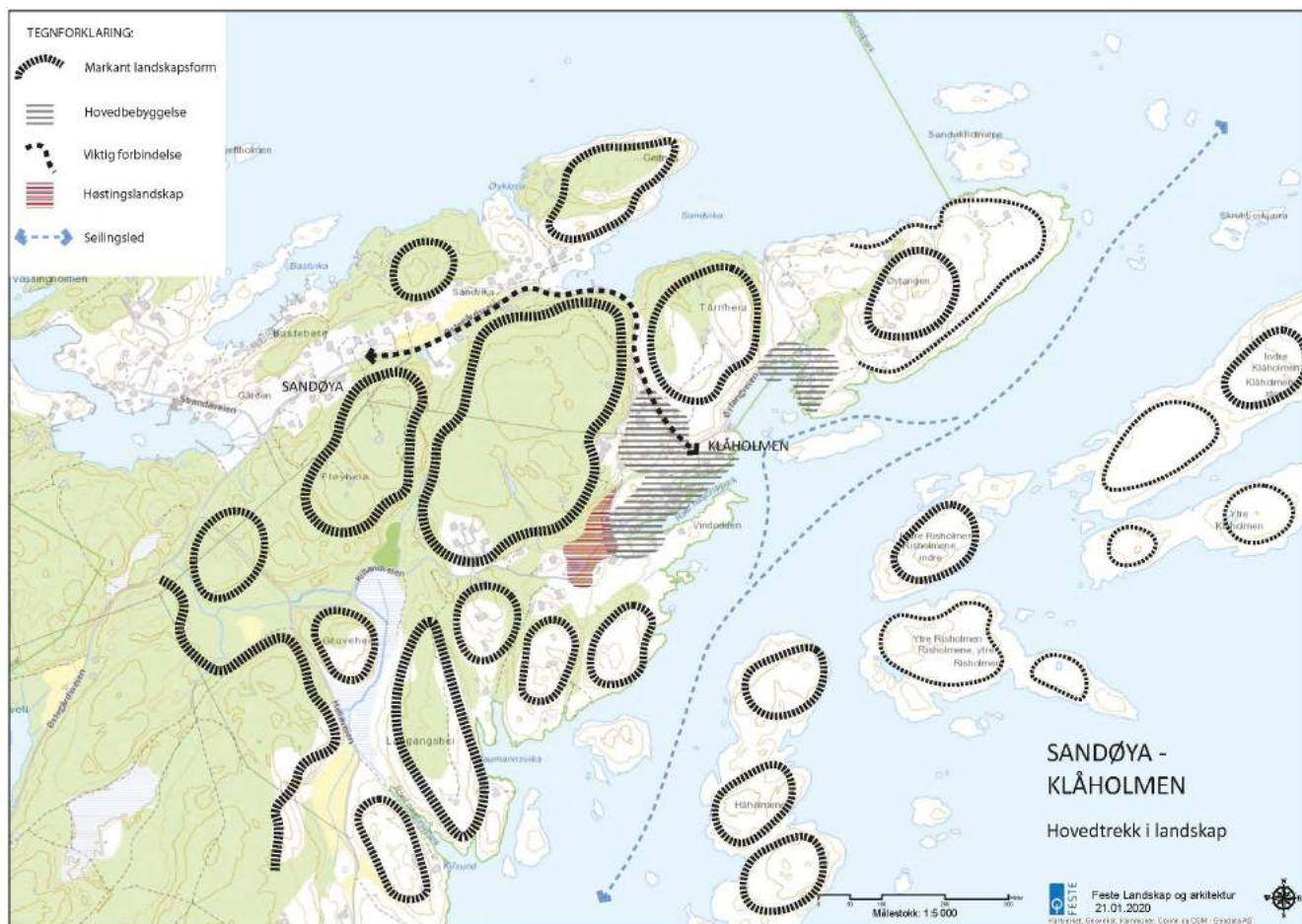

Sandøya er en kjede av mindre havner fra Klåholmen og videre mot nordvest.

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter SANDØYA og KLÅHOLMEN		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskaps- karakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Småkupert og kollete landskap. Langs sjøsida er landskapet preget av små øyer, holmer, sund og bukter som er godt skjermet mot vær og vind. Sundet fra Klåholmen til Fugløya er fortsatt en effektiv skjerm mot havet. Nyhamn mot vest er en stor og lun havbuk. Tre tjern inne på øya.	Stor
Vegetasjon	Edelløvskog, eikeskog og furuskog med innslag av gran. Vindpreget furuskog mot havet, skjermingskog. Noe myr i lavereliggende områder.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Noe jordbruksdrift på mindre steder i de indre delene av Sandøya. Den eldste bebyggelsen er på sjøsida i Klåholmen, Hella, Nyhamn og fram til Bukta. Det eldste huset er fra midten av 1600 tallet og ligger ved fergeleiet. Bebyggelse fra 1700-tall og mest 1800-tall, med innslag av 1900-tallet og fram til i dag.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Uthavna henger sammen med uthavna Borøya. Sandøya er en kjede av mindre havner fra Klåholmen og rundt mot nordvest. Reparasjonsverft (Nyhamn), Lossted (ved Bukta), gjestgiverier, forsyning og bryggeanlegg	Stor
Kulturelle referanser	Daumannsbukta, Gruvehei, Gården og Haven.	Liten
Romlig - estetiske forhold	Havefjorden skiller Sandøya og Borøya med et bredt og langt sund. Variert sjøside med lune bukter, smale sund og småøyer. Småkollete og variert landskap med lukkede landskapsrom. Åpent og nakent landskap med fjell og svaberg mot Skagerak. Estetisk henger bebyggelse sammen og oppleves som helhetlig. Selv om det er en del bebyggelse fra nyere tid.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Fremtidig stor betydning.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Innmarka på de aktive gårdene er holdt i hevd.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Nye byggeprosjekter og hytteutbygging som svekker lesbarhet av uthavn-historien, er en utfordring. Transport foregår stort sett via veg- og stisystemet. Noe sjøtransport. Offentlig ferje i Havefjorden fra Borøya.	stor
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Havefjorden er en viktig sammenheng, men også brudd mellom landformer som har ytre likheter. Sund og bukter danner sammen med landskapet bak fine og opplevelsesrike landskapsrom. Øyer og holmer på yttersida mot storhavet danner en skjerma seilingsled langs de to øyene.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust bebyggelse og verft. Småbåtverftet i Nyhamn er i fortsatt drift.	Middels
Historiske	Brygger, sjøhus, losstasjon, verft, hager og bebyggelse.	Middels
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Havefjorden, sund, bukter, småøyer mot havet og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, verft og slipper, fortøyningsbolter, hager, veger og bebyggelse.	Middels

Landskapskarakter:

Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna): Sammenheng mellom Borøya og Sandøya og den historiske funksjonen, hvor de to uthavnene hang sammen og utfylte hverandre. Sandøya ligger rett utenfor og øst for Borøya. De to store øyene danner en sammenhengende rekke av mindre uthavner mot Skagerak. Hagefjorden er et naturlig skille mellom de to øyene med mange likhetstrekk, både overordnet og i landskapskarakter. Klåholmen ligger som tydelig og godt skjermet havn med bebyggelsen godt tilpasset i landskapet rundt bukta.

En viktig kvalitet ved Sandøya er at det fortsatt er et levende og livskraftig lokalsamfunn med over 300 fastboende. Øya har butikk, barnehage, skole, gjestehus og keramikkverksted.

Bebyggelse langs havna på Klåholmen

Fortsatt ligger det båbyggeri på Sandøya.

En stor kvalitet ved øya er at dette fortsatt er et levende lokalsamfunn.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde SANDØYA og KLÅHOLMEN						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Stort mangfold og variasjon i landskap og bebyggelse.
Tidsdybde og kontinuitet			x			Fortsatt tydelig uthavn samlet sett.
Helhet og sammenheng				x		Helheten og sammenhengen er inntakt pga endringer i liten grad har bygd ned kvalitetene ved stedet.
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast er stor i landskapet fra utsida til innsida.
Tilstand og hevd			x			Tilstand og hevd er jevnt god.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft				x		Sandøya er slående i landskap og bebyggelse.
Lesbarhet				x		Tydelig som uthavn og med mindre havner som er lett fattbare.
Tilhørighet og identitet				x		Sandøya har en klar identitet som folk tar vare på. Levende lokalsamfunn.
Oppsummering						
Styrker: Levende øysamfunn med mange fastboende som tar vare på øya. Svakheter: Dersom øya mister sin attraksjonsverdi som bosted. Muligheter: Et sterkt lokalsamfunn med folk og virksomheter som kan utvikle øya med mangfold og nisjevirksomheter. Trusler: Utbyggingspress og tap av identitet. Dersom utbyggingspresset øker, kan stedet fragmenteres og miste historisk lesbarhet og dagens kvaliteter.						

BORØYA OG BORØYKILEN

Borøya ligger rett innenfor og vest for Sandøya. De to store øyene danner en sammenhengende rekke av mindre havner som lå skjerna på innsida av holmer og småøyer mot Skagerak. Dette var mindre havner med hver sine funksjoner som samla gav et servicetilbud i uthavna. Havefjorden er et naturlig skille mellom de to øyene, som har en rekke likhetstrekk både overordnet og i landskapskarakter.

Den eldste bebyggelsen ligger på sjøsida i Borøykilen, Utgardstranda, Sandvika og fram til Dyngøy. Det ligger også noen fine, gamle gårdstun som del av et småskala kulturlandskap med god helhet inne på øya.

Noe 1700-tall og mest 1800-tall bebyggelse, med innslag fra 1900-tallet og frem til i dag. Hytteklynger langs sjøen fra 1900-tallet og frem til i dag.

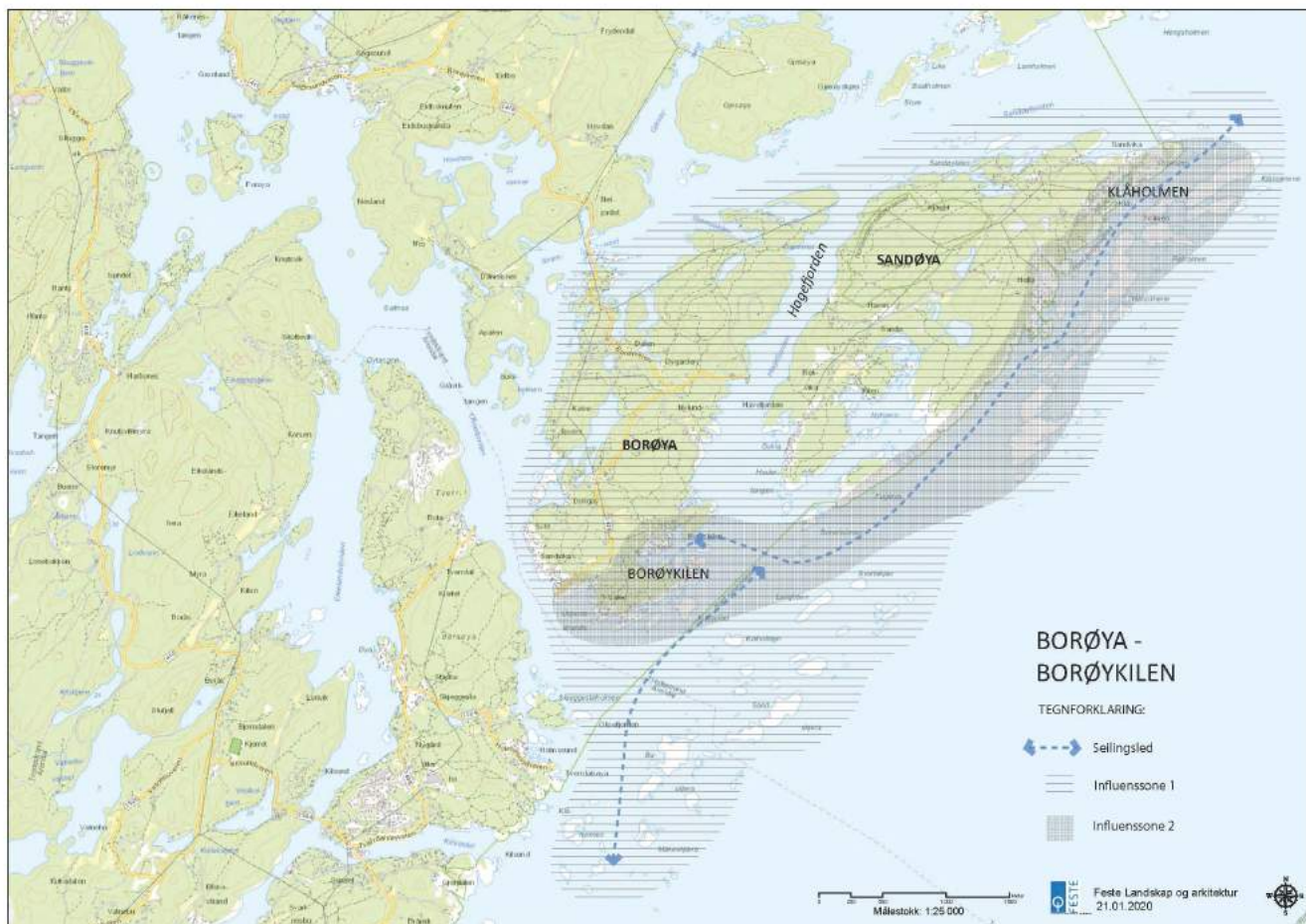
På de forannevnte lokasjonene er det mange kvaliteter i det samla kulturmiljøet med brygger, noen slipper, terrengmurer og trapper i naturstein, samt hager, sjøhus, andre uthus og boliger.

Det er innholdet og opplevelsen av disse små stedene til sammen som gir Borøya sammen med Sandøya kvalitet som uthavn-landskap. Derfor er influenssone 2 lagt inn langs hele strekningen på yttersida av øyene. Det kan også argumenteres for at sonene skulle tas med rundt hele strandlinja til begge øyene. Mange skuter har nok også kommet inn mellom øyene. Vi har avgrenset til strekningen som ligger nærmest en ytre seilingsled.

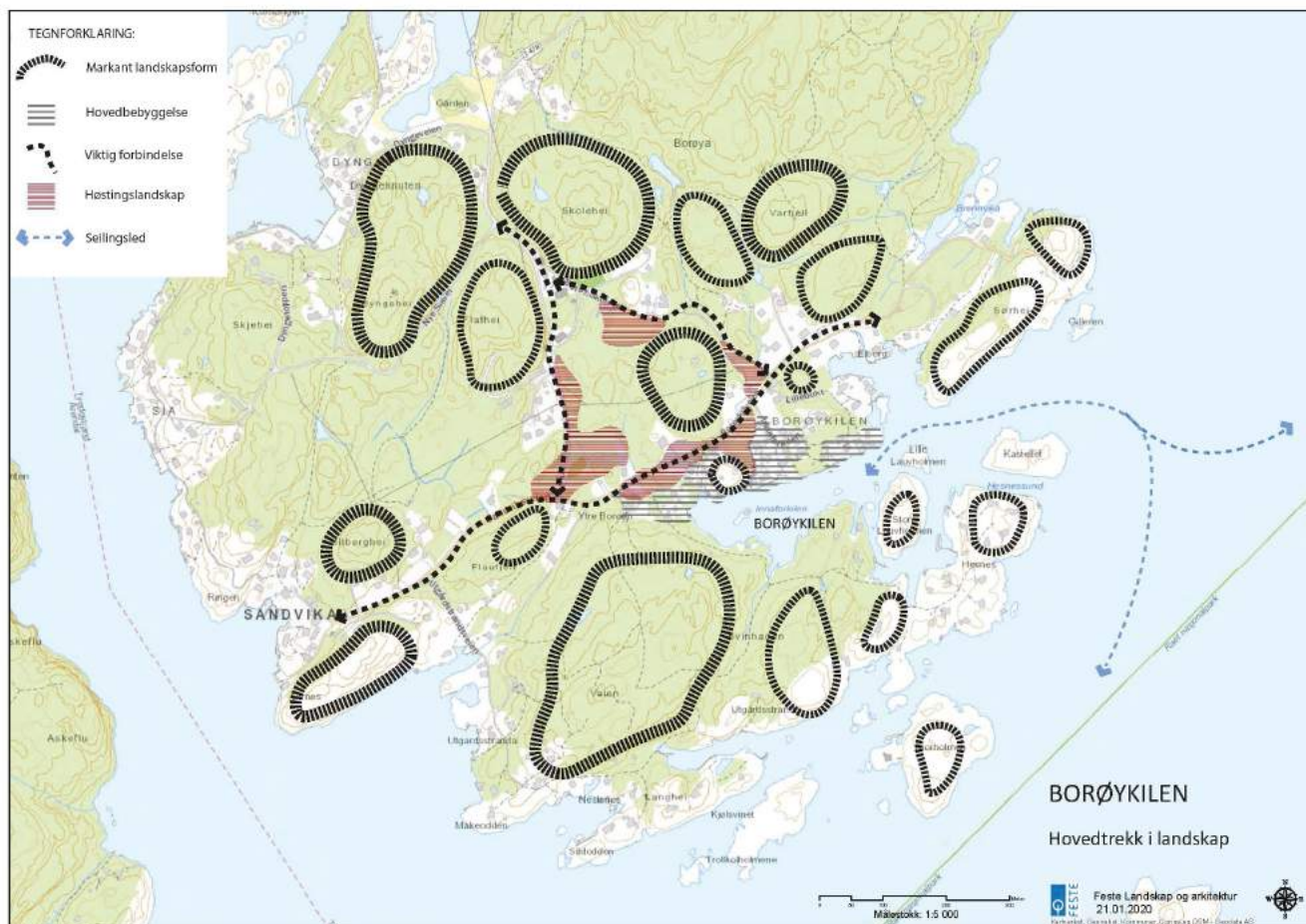

Gammel og godt bevart bebyggelse i Borøykilen. Den grønne bakveggen er viktig for den autentiske opplevelsen av uthavna og kulturlandskapet

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter BORØYA - BORØYKILEN		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	Småkupert og kollete landskap. Langs sjøsida er landskapet preget av små øyer, holmer, sund og bukter som er godt skjermet mot vær og vind.	Stor
Vegetasjon	Edelauvskog, eikeskog og furuskog med innslag av gran.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Aktiv gårdsdrift på gårdene i de indre delene av Borøya. Tidligere åkerbruk, nå vesentlig grasproduksjon. Den eldste bebyggelsen er på sjøsida i Borøykilen, Utgardstranda, Sandvika og fram til Dyngøy. Det ligger også noen fine, gamle gårdstun inne på øya. Noe 1700-tall og mest 1800-tall bebyggelse, med innslag fra 1900-tallet og frem til i dag. Hytteklynger langs sjøen fra 1900-tallet og frem til i dag.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Uthavna henger sammen med en kjede av mindre havner fra Borøykilen og rundt Sandøya mot nordvest. Spor etter reparasjonsverft, tollsted, gjestgiverier, forsyningsvirksomheter og bryggeanlegg.	Middels
Kulturelle referanser	Wagner måtte søke nødhavn på Borøya (Utgårdstranda)? Skrev «Den Flygende Hollender» under oppholdet.	middels
Romlig - estetiske forhold	Havefjorden skiller Borøya og Sandøya med et bredt og langt «sund». Variert sjøside med lune bukter, smale sund og småøyer. Småkollete og variert landskap med lukkede landskapsrom. Estetisk henger bebyggelsen sammen og oppleves som helhetlig. Selv om det er en del bebyggelse fra nyere tid.	Middels
Endrings- og vedlikeholdsprosesser		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Kan ha stor betydning i fremtid.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Innmarka på de aktive gårdene er holdt i god hevd.	stor

Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Nye byggeprosjekter kan ha negativ innvirkning på rammene rundt Borøykilen. Hytteutbygging som svekker lesbarhet av uthavnshistorien, er en utfordring. Transport foregår stort sett via vegsystemet med bruforbindelse. Noe sjøtransport. Offentlig ferge i Havefjorden til Sandøya.	Stor
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Havefjorden er en viktig sammenheng, men også brudd mellom landformer som har ytre likheter. Sund og bukter danner sammen med landskapet bak fine og opplevelsesrike landskapsrom.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust, bebyggelse og verft.	Middels
Historiske	Brygger, sjøhus, tidligere verft, hager og bebyggelse.	Middels
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Havefjorden, sund, bukter, småøyer og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, verft og slipper, fortøyningsbolter, hager, veger og bebyggelse.	Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Borøya ligger rett innenfor og vest for Sandøya. De to store øyene danner en sammenhengende rekke av mindre havner som lå skjerna på innsida av holmer og småøyer mot Skagerak. Småhavner med hver sine funksjoner som ga et samla servicetilbud i uthavna. Havefjorden er et naturlig skille mellom de to øyene, som har mange likhetstrekk både overordnet og i landskapskarakter.		
<i>Gammel bebyggelse i Borøykilen</i> <i>Fine brygger og hager mot sjøen</i>		

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde BORØYA og BORØYKILEN						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Tidsdybde og kontinuitet			x			Deler har stor tidsdybde, mens andre deler er mer anonyme med nyere bebyggelse med standard kvalitet
Helhet og sammenheng			x			De mest autentiske småhavnene har god sammenheng og helhet, øvrige har det i mindre grad
Brudd og kontrast			x			Stor kontrast mellom det mer autentiske kulturmiljøet til mer standard bebyggelse med svak historisk forankring
Tilstand og hevd			x			Generelt god tilstand
Inntrykkstyrke og utsagnskraft				x		De mest autentiske havnene er slående i enkeltelementer og helhet
Lesbarhet				x		Tydelig som uthavn og med mindre havner som er lett fattbare
Tilhørighet og identitet			x			Uthavnhistorien har betydning for øya som helhet
Oppsummering						
Styrker: Mangfold i landskap, noen få tydelige havnemiljøer og fastlandsforbindelse med fast bosetting på øya. Svakheter: Stor kontrast mellom det mer autentiske kulturmiljøet til mer standard bebyggelse og miljøer med svak historisk forankring og identitet. Muligheter: Ta vare på de autentiske og unike uthavnene og videreutvikle øya basert på disse kvalitetene. Trusler: Fastlandforbindelse og utbyggingspress. Et uheldig eksempel er et større nytt planlagt boligfelt bak Borøykilen i den viktigste vegetasjonskledte bakveggen/åsen. Slikt må unngås for framtida både for Borøya og andre uthavner ved hjelp av verneplaner og skreddersydde reguleringsplaner.						

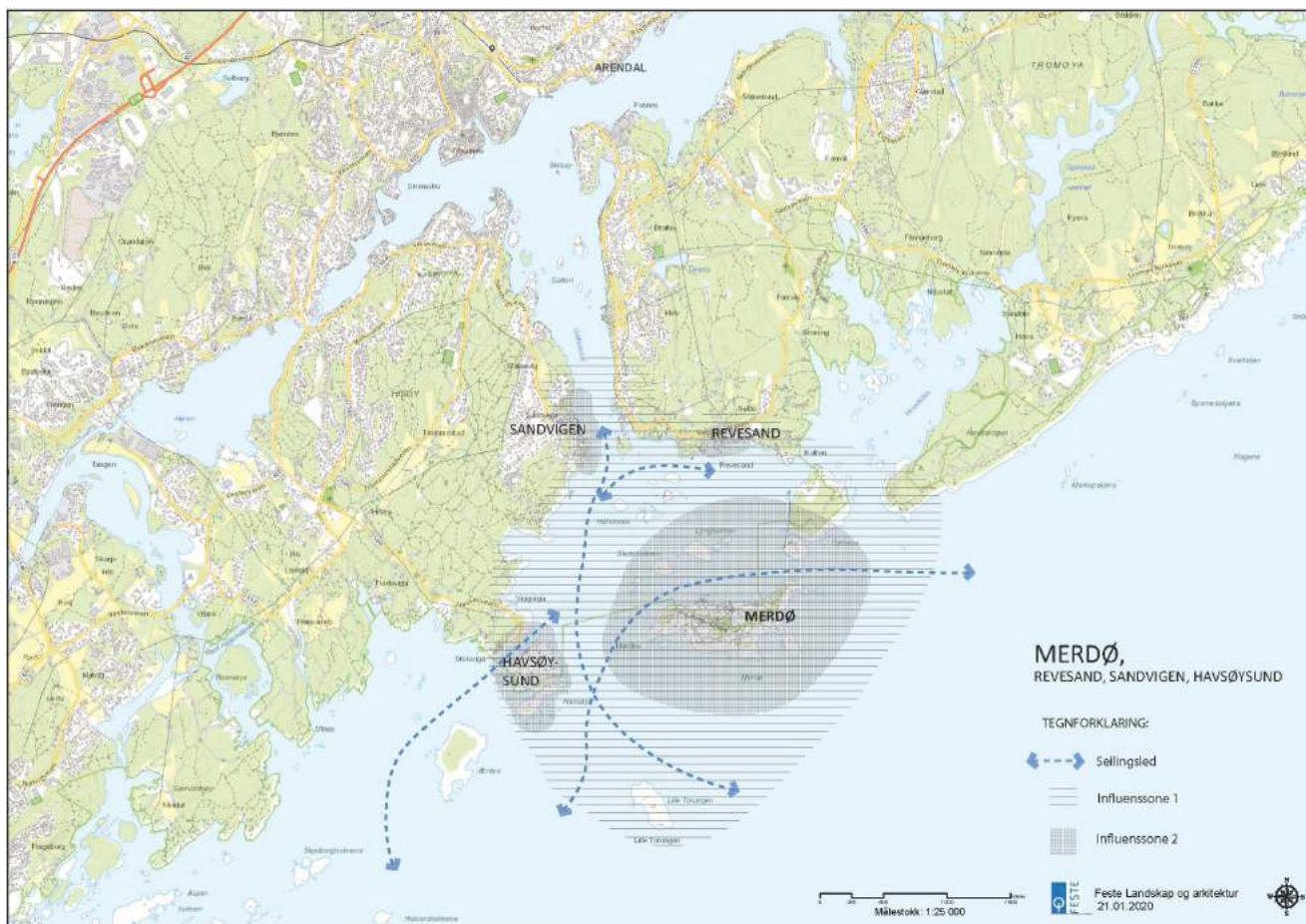
REVESAND

Revesand ligger på Tromøya rett nord for Merdø og er en viktig del av uthavna som omfatter Merdø, Revesand, Sandvigen og Havsøysund. Revesand var del av denne store uthavna der funksjonene hang sammen og utfylte hverandre. Sjøsida fra Marstrand til Kattehaue er en kjede som hadde sine funksjoner som ga et samla servicetilbud i uthavna.

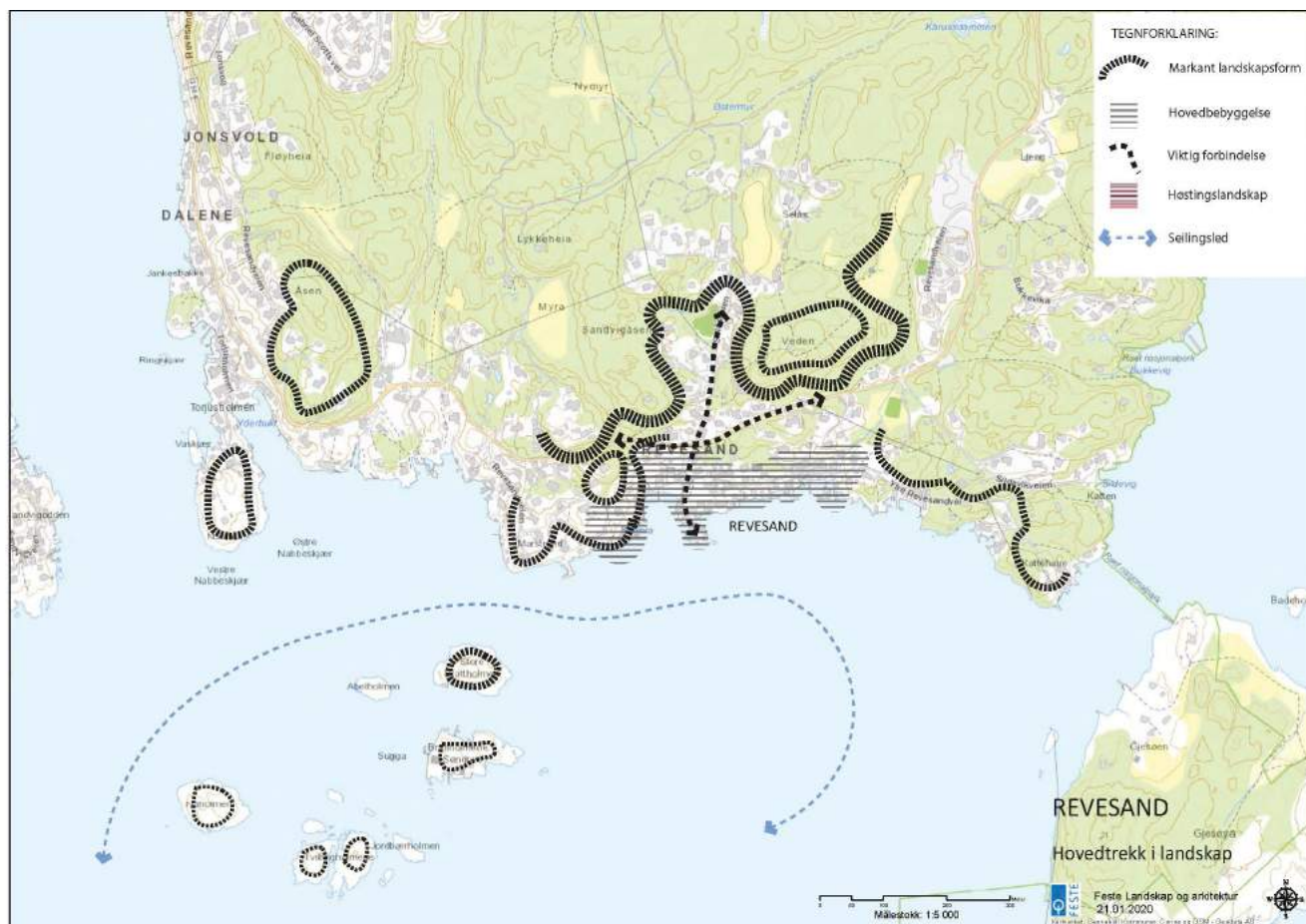
Revesand har flest kvaliteter ned mot sjøen med brygger, slipper, sjøhus, hus, hager og uthus. Lenger bak er det blandet bebyggelse fra mange tidsepoker som har mindre helhet og fører til et svakere særpreg av Revesand som uthavn. At silhuetten i den grønne bakveggen ikke brytes er en kvalitet som holder stedet som helhet sammen.

Innsyn mot Revesand. Den gamle bebyggelsen og uthavnkvalitetene er lesbare i bygningsmiljøet nede ved sjøen, men i mindre grad ved stedet som helhet.

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter REVESAND		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse:	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Landskapet reiser seg med den skogkledte Sandvigsåsen bak Revesand. Langs sjøsida er landskapet preget av små øyer, holmer, sund og bukter ved Revesand som er skjermet mot vær og vind.	Middels
Vegetasjon	Edelløvskog, eikeskog og furuskog med innslag av gran.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Noen mindre slåtte-/beiteområder i Sandvigsåsen og Veden. Den eldste bebyggelsen er på sjøsida, fra fergeleiet og østover. Det eldste huset (Eventyrhuset) er fra 1600-tallet og ligger ved stranda og fergeleiet. Noen hus fra 1700-tallet og en del fra 1800-tallet, men hovedtyngden er fra 1900-tallet og fram til i dag.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Uthavna er kjent fra Hollandske sjøkart fra 1500-tallet. I Revesand bodde losere, sjøfolk, seilmakere og skomakere. Det var Vertshus, skipshandel, styrmannskole, skole, bakeri og kolonial.	Middels
Kulturelle referanser	Eventyrhuset fikk sitt navn av forfatteren Gabriel Scott. Navn som Sugga, Abelholmen, Klamra, Marstrand og Kattehaue.	middels
Romlig - estetiske forhold	Revesand er først og fremst preget av det store landskapsrommet mot de andre uthavnene. Små holmer og øyer innenfor dette store rommet skaper variasjon og andre mindre, underordna landskapsrom. Mindre deler av bebyggelsen med fine naust henger sammen og oppleves som øyer i den øvrige bebyggelsen. Det er nyere bebyggelse og ombygging av eldre hus som preger stedet.	Middels
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Kan bli en utfordring i fremtiden.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Innmarka er delvis holdt i hevd.	Liten

Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Utbygging av nyere boligbebyggelse i den grønne bakveggen til stedet. Transport foregår stort sett via veg- og stisystemet. Noe sjøtransport. Offentlig brygge på odden ved Revesand.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna ligger i et vakkert landskapsrom, men her er også brudd og kontrast med nyere bebyggelse og anlegg.	Middels
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust, bebyggelse og verft.	Middels
Historiske	Brygger, naust, tidligere virksomhet som kolonial, verft, hager og bebyggelse.	Middels
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Fjorden, bukter, småøyer og den grønne bakveggen til stedet.	Middels
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, verft og slipper, fortøyningsbolter, hager, natursteinsmurer og trapper, vegger og bebyggelse.	Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Revesand ligger på Tromøya rett nord for Merdø og er en viktig del av uthavna som omfatter Merdø, Revesand, Sandvigen og Havsøysund. Revesand var del av denne store uthavna der funksjonene hang sammen og utfylte hverandre. Sjøsida fra Marstrand til Kattehaue er en kjede som hadde sine funksjoner som ga et samla servicetilbud i uthavna. Revesand har fortsatt mange fastboende og er et sted som kan være utsatt for endringer. For å ikke bygge ned kvalitetene, må ny utbygging styres bevisst.		

Revesand ligger med markert grønn bakvegg

Den gamle bebyggelsen med hager og natursteinsmurer ligger helt nede ved stranda

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon		x				Mindre mangfold og variasjon i landskap og bebyggelse
Tidsdybde og kontinuitet		x				Noe utydelig uthavn samlet sett. Mindre eldre klynger av bebyggelse har tidsdybde og kontinuitet.
Helhet og sammenheng			x			Helheten og sammenhengen er delvis inntakt men endringer er i ferd med å bygge ned kvalitetene ved stedet
Brudd og kontrast		x				Brudd og kontrast er størst i landskapet fra Merdø til Revesand.
Tilstand og hevd			x			Tilstand og hevd er jevnt god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft		x				I mindre grad slående i landskap og bebyggelse
Lesbarhet		x				Mindre tydelig som uthavn pga. store endringer, særlig bak ytre husrekke mot sjøen
Tilhørighet og identitet			x			Revesand har fortsatt en identitet
Oppsummering						
Styrker: Mange fastboende og noen få klynger av autentisk og opprinnelig bygningsmiljø, brygger og hager. Svakheter: Dersom utbyggingspresset øker, kan stedet fragmenteres og miste de resterende kvalitetene. Muligheter: Sterkt lokalsamfunn og bevissthet kan være en styrke. Trusler: Utbyggingspress, men også tap av identitet. Særlig er området/bakveggen/den skogkledte åsen bak bebyggelsen, men også endringer i eksisterende bebyggelse er sårbart og utsatt.						

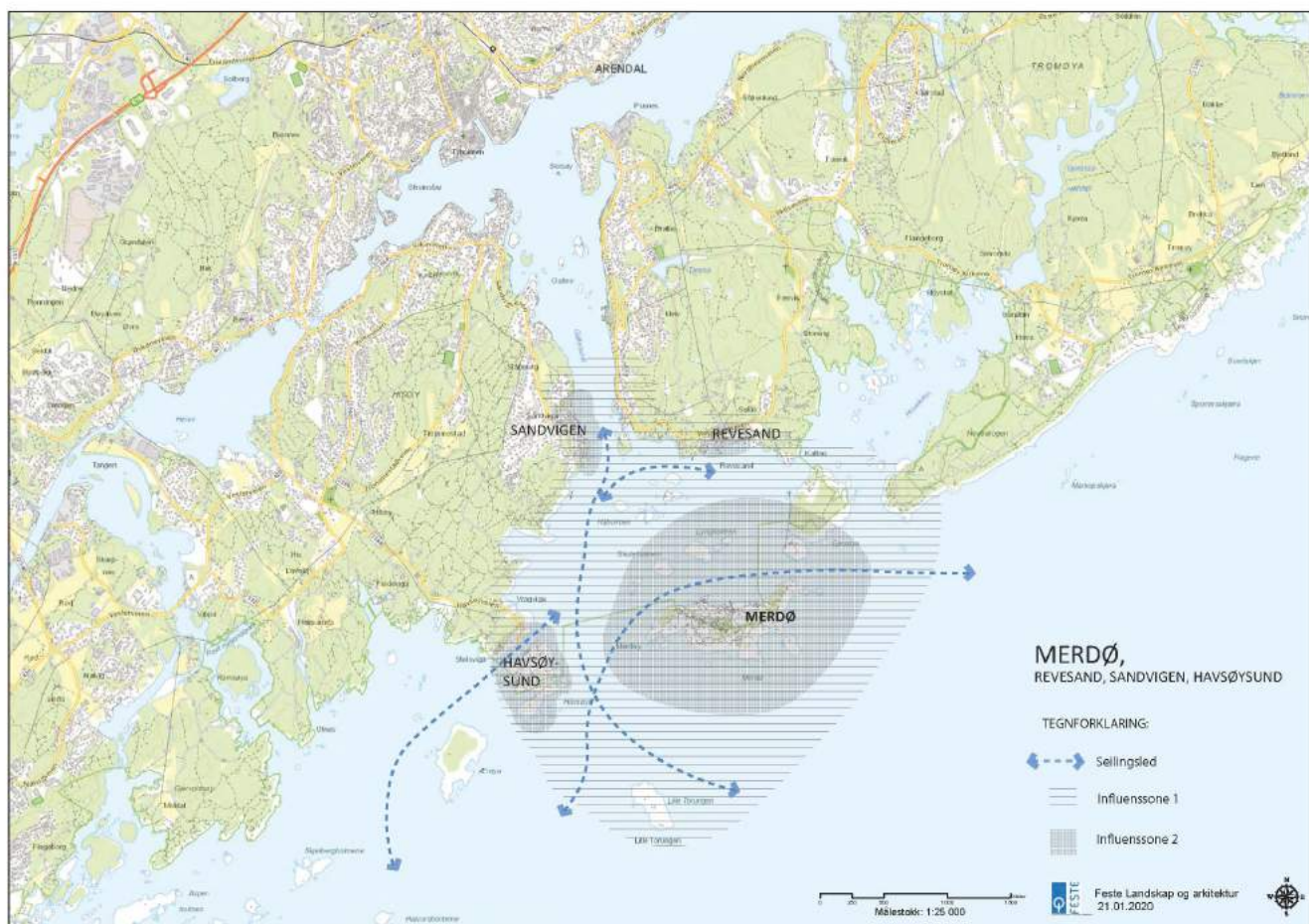
SANDVIGEN

Sandvigen ligger øst på Hisøya ved innseilinga til Arendal og er en viktig del av uthavna som omfatter Merdø, Revesand og Havøysund. Sammen utgjør de en stor uthavn hvor funksjonene hang sammen og utfylte hverandre. Sjøsida fra Sandvigodden fyr til Urene er en kjede som hadde sine funksjoner som ga et samla servicetilbud i uthavna. Stedet er godt kjent som uthavn fra 1700-tallet og hadde en utstrakt losvirksomhet. I tillegg hadde havna fra samme tid strategisk betydning som befestet sted i innseilingen til Arendal.

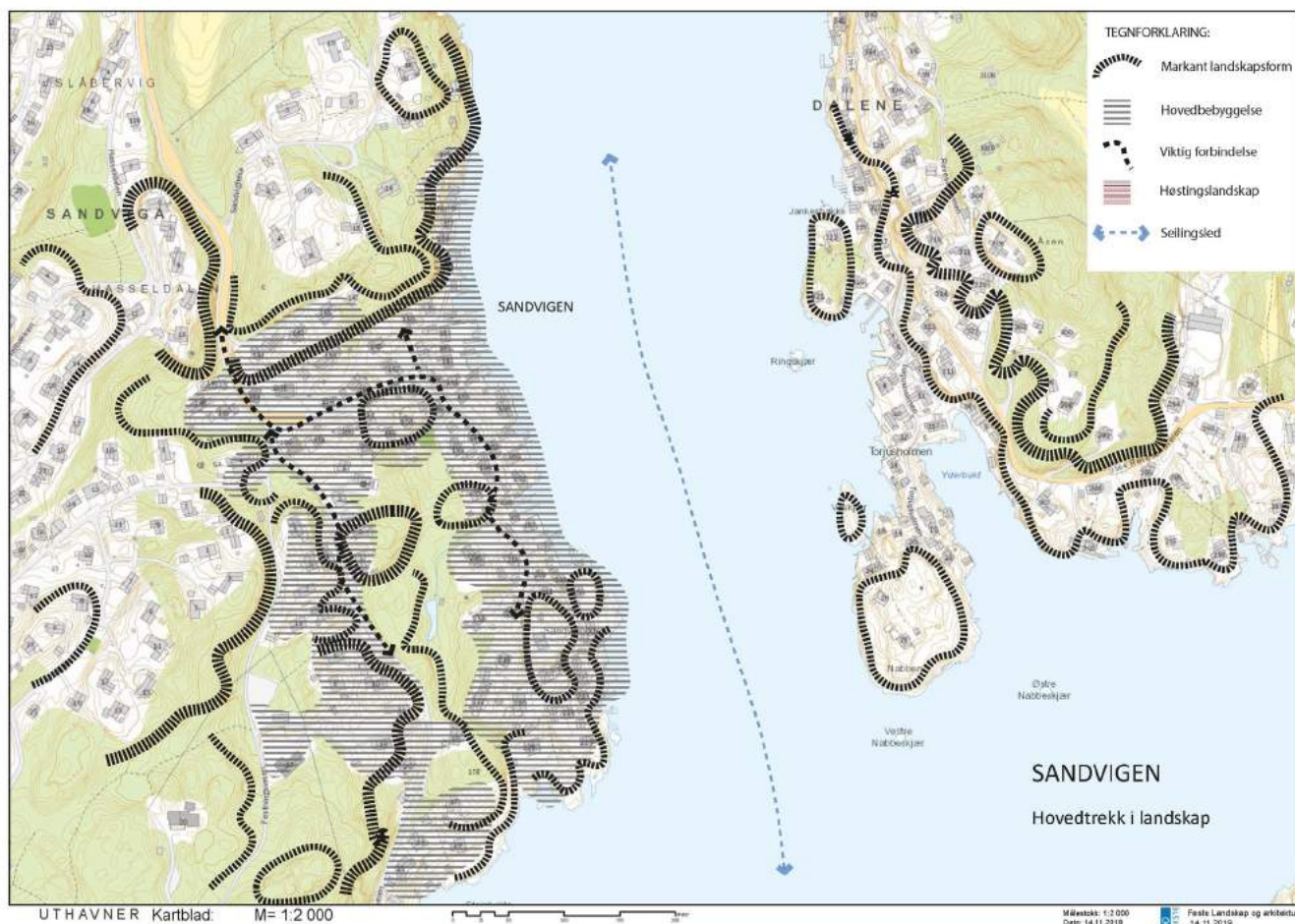

Uthavna har en stor grad av helhet med mange kvaliteter i det samla kulturmiljøet med brygger, sjøhus, slipp, hus, uthus og hager.

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter SANDVIGEN		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Hisøya med Sandvigen ligger markert ved den nord- sydvendte og brede innseilinga til Arendal og mot Tromøya. Åsen bak Sandvigen er en viktig bakvegg og det er en vakker, variert og mangfoldig sjøside med brygger, hager og bebyggelse.	Stor
Vegetasjon	Edelauvskog, eikeskog og furuskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er på sjøsida fra Sandvigodden fyr (1844) og nordover. Helt fra 1600-tallet var det omtrent 50 hus i Sandvigen. Flere hus blant annet Persens hus, senere Wesselstuen er fra 1600-tallet. En god del hus fra 1700-tallet og 1800-tallet. Høyere opp der hvor landskapet stiger merkbart, er det hus fra 1900-tallet og fram til i dag.	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Uthavna er kjent fra 1500-1600 tallet. Her var det på det meste tollstasjon med 12 faste loser fordelt på fem båter og tollsted. Det var skjenkestuer, brannstasjon, melkeutsalg og kolonialer. Pga. sin strategiske beliggenhet i innseilingen til Arendal, har Sandvigen vært befestet siden 1700-tallet. Under andre verdenskrig etablerte tyskerne et større kystfort i høydene over uthavna.	Stor
Kulturelle referanser	Jonas Lie roman «Losen og hans hustru» har hentet en del av sin handling fra Sandvigen. Persens hus, senere Wesselstuen, har en sentral plass i handlingen.	Middels
Romlig - estetiske forhold	Sandvigen er først og fremst forankret på østsiden av Hisøya mot det store og langsstrakte landskapsrommet som er innseilinga til Arendal. Sandvigen har mange kvaliteter med mange bygninger fra 1700 og 1800 tallet. Dette er en helhet som henger svært godt sammen.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Kan utgjøre en fremtidig trussel	stor

Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Ikke noe registrert.	Liten
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Planlagte utbyggingsprosjekter? Transport foregår stort sett via veg- og stisystemet. Noe sjøtransport.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er et slående landskapsrom, men også svært helhetlig. Nyere bebyggelse fra 1900-tallet er ikke i åpenbar konflikt med den eldre, men bygger oppunder kvalitetene.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust, bebyggelse, slipper og verft.	Stor
Historiske	Brygger, naust, tidligere virksomhet som skjenkestuer, kolonial, verft, hager og bebyggelse.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Fjorden, småbukter og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, verft og slipper, fortøyningsbolter, hager, natursteinsmurer og trapper, veger og bebyggelse.	Stor
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Sandvigen ligger øst på Hisøya ved innseilinga til Arendal og er en viktig del av uthavna som omfatter Merdø, Revesand og Havøysund. Sammen utgjør de en stor uthavn hvor funksjonene hang sammen og utfylte hverandre. Sjøsida fra Sandvigodden fyr til Urene er en kjede som hadde sine funksjoner som ga et samla servicetilbud i uthavna. Stedet er godt kjent som uthavn fra 1700-tallet og hadde en utstrakt losvirksomhet. I tillegg hadde havna fra samme tid strategisk betydning som befestet sted i innseilingen til Arendal.		

Helhetlig og harmonisk bebyggelse fra ulike tidsperioder. Store bygninger helt ned mot sjøen. Store trær med vakker silhuettvirkning

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon			x			Stort mangfold og variasjon i bebyggelse
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tydelig uthavn samlet sett. Mye av bebyggelsen langs sjøen har tidsdybde og kontinuitet.
Helhet og sammenheng					x	Helheten og sammenhengen er svært godt inntakt. Endringer i bakkant har ikke bygd ned kvalitetene ved stedet
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast er størst i landskapet inn mot Arendal
Tilstand og hevd			x			Tilstand og hevd er jamnt god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	En slående og opplevelsesrik uthavn
Lesbarhet					x	Svært tydelig og lesbar uthavn.
Tilhørighet og identitet				x		Sandvigen har åpenbart en klar identitet
Oppsummering						
Styrker: Mange fastboende og et samlet bånd langs sjøsiden av autentisk og opprinnelig bygningsmiljø, brygger og hager. Svakheter: Sårbar for utbyggingspress. Muligheter: Sterkt lokalsamfunn, stolthet og bevissthet kan være en styrke. Viktig å fortsette å hegne om eget sted. Trusler: Dersom de grønne bakveggene blir bebygget, vil dette forringe stedet sterkt. Men også ombygging og utvidelse av eksisterende bygningsmasse kan føre til tap av identitet. Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.						

HAVSØYSUND

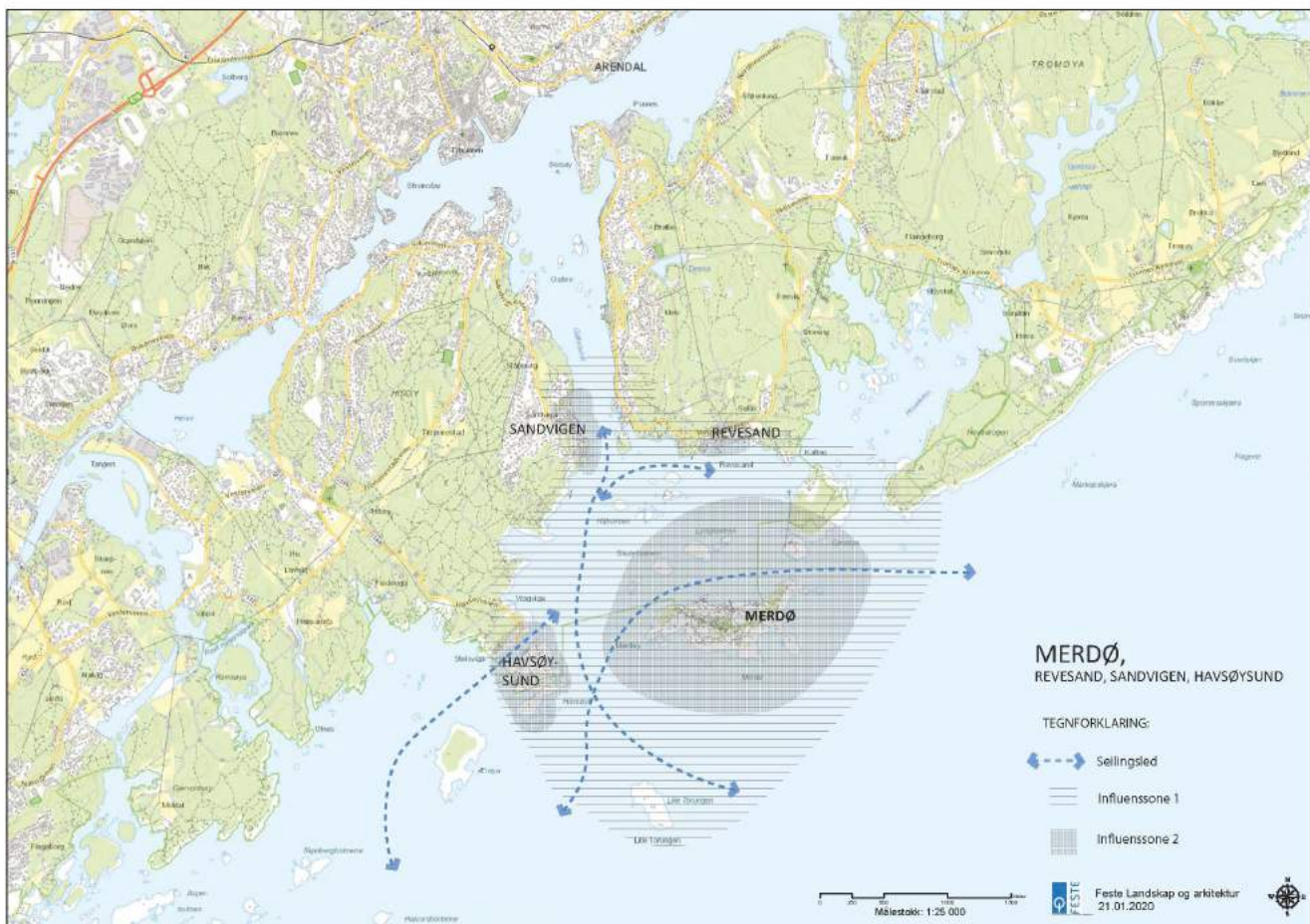
Havsøysund ligger sydøst på Hisøya. Havsøysund er en viktig del av den store uthavnbukta som omfatter Merdø, Revesand og Sandvigen og ligger i innseilinga til Arendal. Rundt denne skjerma bukta lå de fire havnene og dekte ulike funksjoner som utfylte hverandre og skapte en stor og mangfoldig uthavn.

Sjøsida på øya inn mot sundet er preget av stor grad av helhet i omgivelsene. Det er lesbarheten og tidsdybden i stedet som sammen med landskapet gir uthavna karakter og særpreg.

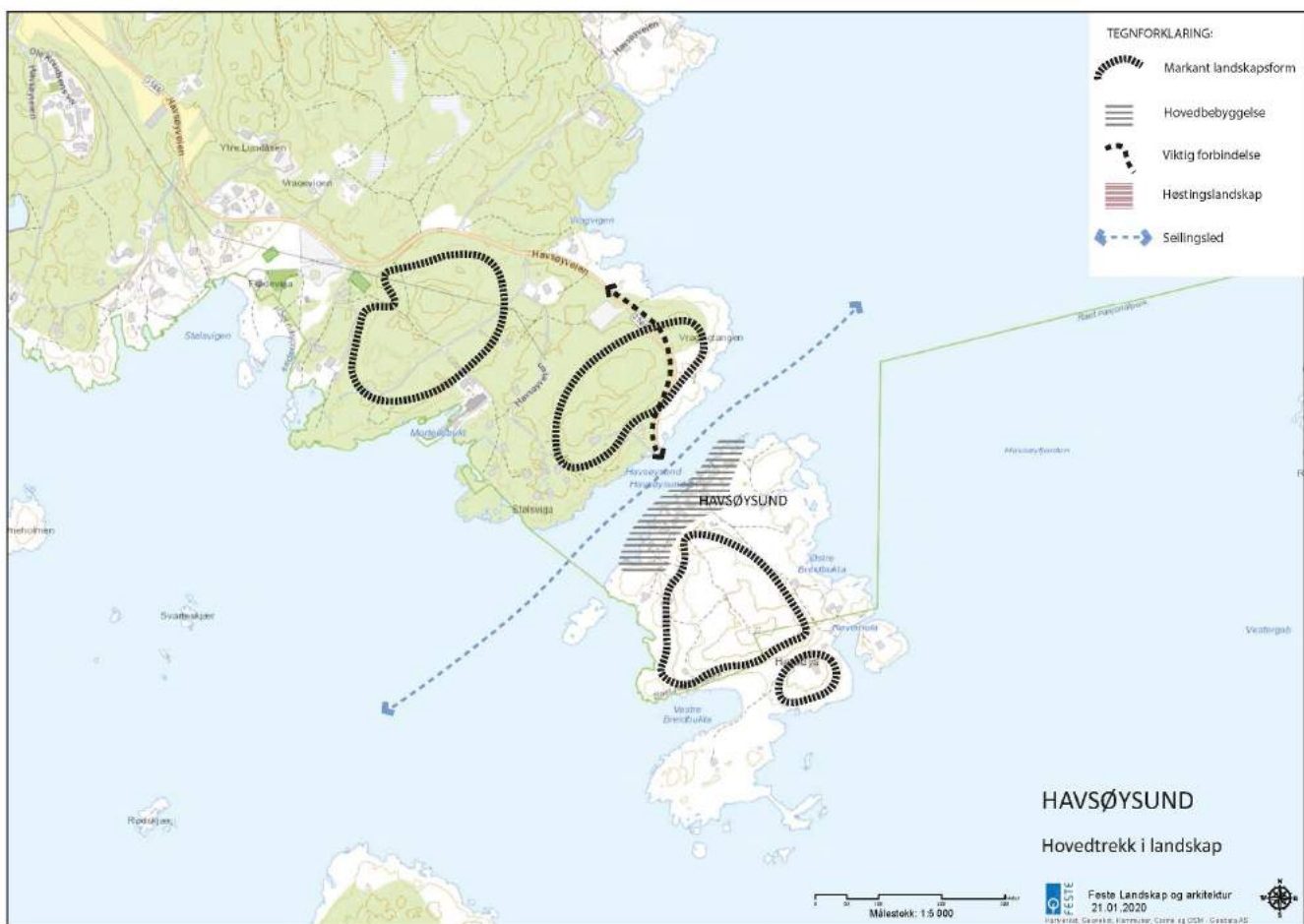

Det gamle gjestgiveriet i Havsøysund

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter HAVSØYSUND		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Havsøysund ligger ytterst mot havet på sydøstsida av Hisøy. Havsøysund som skiller Havsøya fra Hisøya er samtidig en god seilingsled gjennom uthavna.	Stor
Vegetasjon	Edeløvskog, noe eikeskog og furuskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er på sjøsida langs Havsøysund på øya. Noen få hus er fra 1700-tallet og de fleste er fra 1800-tallet.	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Det er gravrøyser fra bronsealderen på øya som dokumenterer lang bruk av øya. Havsøysund ble bebodd fra tidlig 1600-tallet. På slutten av 1700-tallet fikk uthavna større betydning som loshavn. Det ble også etablert et lite skipsverft vest på øya. I 1801 var befolkningen steget til i overkant av 30 personer. Under andre verdenskrig bodde evakuerte finnmarkinger her og da steg befolkningen til 75 personer. I 1977 ble øya avvfolket. I senere år har baker Jørgensen bodd på vestsida av øya.	Middels
Kulturelle referanser	Navn som Røverhola og Vragvigtangen har sannsynligvis sammenheng med kapertid og sinking av vrakgods.	Liten
Romlig - estetiske forhold	Havsøysund er forankret mot det storskala landskapsrommet som definerer den store uthavna mot Merdø, men også mot det åpne havet utenfor. Havsøysund er en liten perle av en uthavn med bygninger fra 1700- og 1800-tallet. Dette er en helhet som henger godt sammen.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Vil kunne ha stor betydning i fremtiden.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Ikke noe registrert.	Liten

Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Sjøtransport.	middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig, fattbar og svært helhetlig.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust, bebyggelse, slipp og verft.	Middels
Historiske	Brygger, naust, tidligere virksomhet som gjestgivereri, verft, hager og bebyggelse.	Middels
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, verft og slipp, fortøyningsbolter, hager, natursteinsmurer og trapper, og bebyggelse.	middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Havsøysund ligger sydøst på Hisøya. Havsøysund er en viktig del av uthavna som omfatter Merdø, Revesand og Sandvigen og ligger i innseilinga til Arendal. Rundt denne skjerma bukta lå de fire havnene og dekte ulike funksjoner som utfylte hverandre og skapte en stor og mangfoldig uthavn. Sjøsida på øya inn mot sundet er preget av stor grad av helhet i omgivelsene. Det er lesbarheten og tidsdybden i stedet som sammen med landskapet gir uthavna karakter og særpreg.		

Bebyggelsen ligger konsentrert og samla langs sundet

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon			x			Mangfold og variasjon på tross av størrelsen på stedet
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tydelig uthavn samlet sett. Mye av miljøet langs sjøen har tidsdybde og kontinuitet.
Helhet og sammenheng					x	Helheten og sammenhengen er svært god og inntakt.
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast er størst i landskapet inn mot Arendal
Tilstand og hevd					x	Tilstand og hevd er svært god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	En slående og opplevelsesrik uthavn, miljøet, stedet, beliggenhet og landskapet
Lesbarhet					x	Svært tydelig og lesbar uthavn
Tilhørighet og identitet				x		Uthavna har åpenbart en klar identitet
Oppsummering						
Styrker: Et samlet bånd langs sjøsiden av autentisk og opprinnelig bygningsmiljø, brygger og hager. Fine kvaliteter i beliggenhet og landskap. Svakheter: Kun feriehus. Sårbar for endringer. Muligheter: Sterk stolthet og bevissthet kan være en styrke. Viktig å fortsette å hegne om eget sted. Trusler: Endringer i eksisterende bebyggelse kan endre et lite og sårbart sted i vesentlig grad. Stor grad av opp-pussing og fritidshus som mister sitt særpreg. Kombinasjon av liten kunnskap og stor endringskapasitet kan være ødeleggende. Verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.						

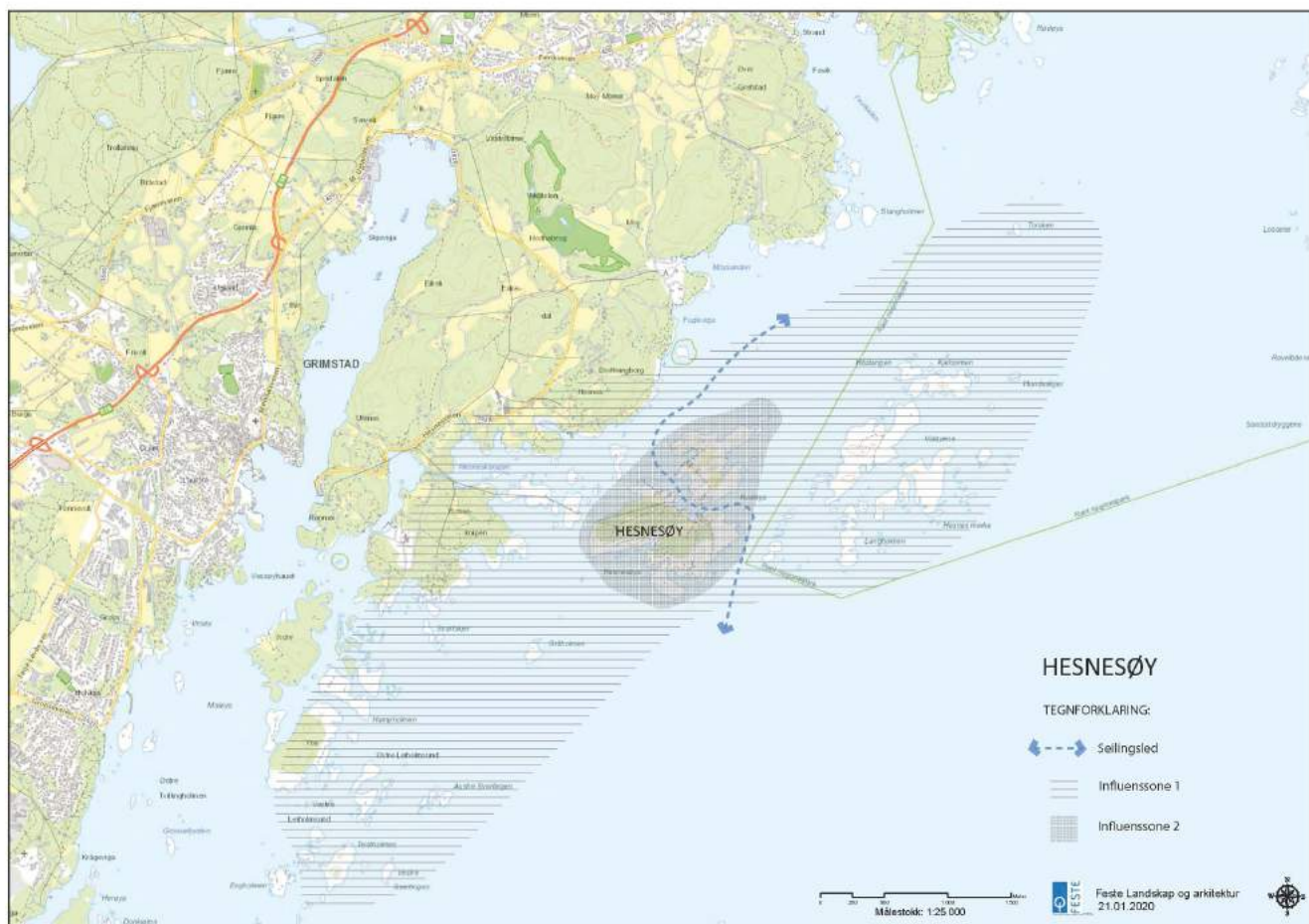
HESNESØY

Uthavna Hesnesøy med Kvaløya ligger rett utenfor Grimstad. Det spesielle med Hesnesøy er den historiske dybden fra 1000-tallet og fram til i dag. Her har både sagatidens konger og danske konger gjort seg bemerket. Uthavna og området har referanse til Henrik Ibsens sin familiehistorie.

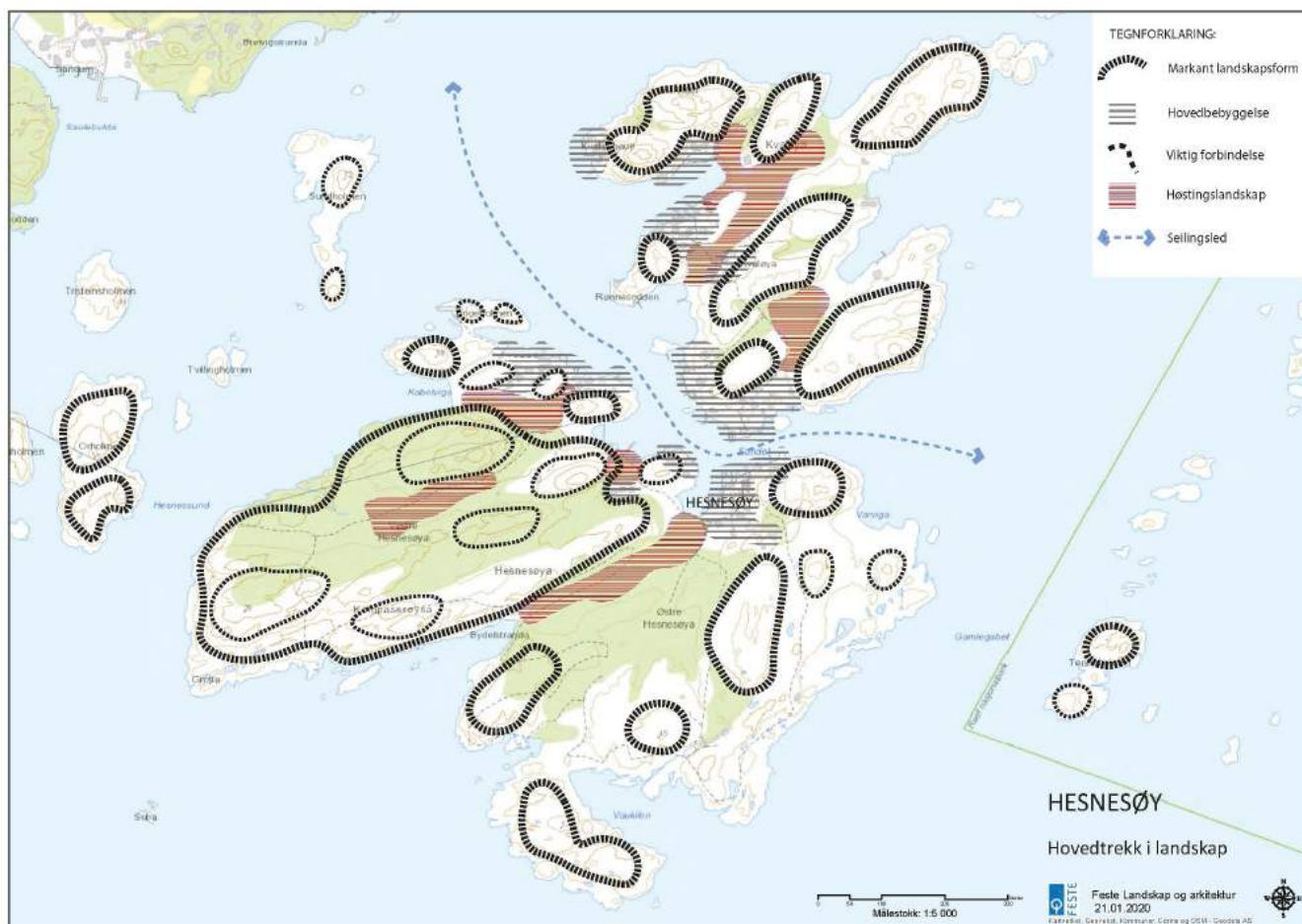
Øya har stor grad av helhet i bebyggelse og kulturmiljø. Fisket har betydd mye opp igjennom årene og det er fortsatt noen få aktive fiskere igjen på øya.

Innseilingen mot den sentrale bebyggelsen på Hesnesøy

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter HESNESØY		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	De to øyene Hesnesøy og Kvaløya ligger ut mot storhavet og danner et smalt sund mellom seg. Dette gir rammer for en naturlig skjerma og lun uthavn.	Stor
Vegetasjon	Edelløvskog, noe eikeskog og litt furuskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen ligger på begge sider av sundet mellom Hesnesøy og Kvaløya. Noen hus er fra 1700-tallet og noen flere er fra 1800-tallet. Noen få hytter fra 1900-tallet.	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Uthavna er kjent fra sagatida, særlig fra striden mellom baglerne og birkebeierne. Kongsemnet Erling Magnusson Steinvegg var her med flåte i 1204 før de seilte videre til Bergen og hadde strid med birkebeierne. Den avsatte Kong Christian II lå her med sin flåte og 5000 mann før han seilte til Oslo og tilslutt endte opp som fange på Sønderborg slott . Uthavna er kjent fra hollandske losbøker fra 1500-tallet. I Kabelvik på vestre Hesnesøy er det fra 1500-tallet omtalt en hvit kirke og det var også en pestkirkegård samme sted. Dagmerket Båken på Kvaløya (1825), som fortsatt står på Valøyene, er et kjent sjømerke på kysten. Det er kjent at det var gjestgiveri på Hesnesøy i 1710. I 1801 var det 95 fastboende i uthavna og ved århundreskiftet i overkant av 130. I 1958 ble skolen lagt ned pga synkende befolkningstall og med det også andre viktige funksjoner som lostassjonen. Hesnesøy utviklet seg mer som fiskehavn etter 1945 og fortsatt er det noen yrkesfiskere igjen her.	Stor
Kulturelle referanser	Henrik Ibsen sin farfar forliste som kaptein på «Caritas» av Skien i 1797 og fant sin død i bølgene. Losen Terje Reinertsen bodde i Vigen på Kvaløya og var sammen med noen få andre loser sansynligvis inspirasjon til Terje Vigen. Kompassrøysa, Grotta, Varviga og Kabelviga er viktige stedsnavn.	Stor
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en vakker og godt skjermet havn med god seilingsled. Hesnesøy endrer seg fra et småskala landskap rundt sundet til et storskala og mektig landskap på utsida. Det er mange kvaliteter i omgivelsene, bygninger, hager, brygger mm. og stor grad av helhet.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Kan utgjøre en stor trussel i framtida.	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Det er en god del høstingslandskap på begge øyene, som sansynligvis benyttes som beite. Det er fortsatt aktive yrkesfiskere på begge sider av sundet.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Sjøtransport.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig, fattbar og oppleves helhetlig.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust, bebyggelse.	Middels
Historiske	Brygger, naust, tidligere virksomhet som gjestgiveri, skole. Dagligvarehandel, losstasjon, tollsted, post, hager og bebyggelse.	Middels
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, fortøyningsbolter, hager, natursteinsmurer og -trapper, og bebyggelse.	Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Uthavna Hesnesøy med Kvaløya ligger rett utenfor Grimstad. Det spesielle med Hesnesøy er den historiske dybden fra 1000-tallet og fram til i dag. Her har både sagatidens konger og danske konger gjort seg bemerket. Uthavna og området har referanse til Henrik Ibsens sin familiehistorie.		

Det er mange kvaliteter i omgivelsene; i bygninger, hager, brygger og vannfront. Stor grad av helhet

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Mangfold og variasjon, men omgivelsene er i harmoni.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tydelig uthavn samlet sett. Mye av miljøet langs sjøen har tidsdybde og kontinuitet.
Helhet og sammenheng					x	Helheten og sammenhengen er svært godt inntakt.
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast er størst mellom indre havn og utsida mot havet.
Tilstand og hevd					x	Tilstand og hevd er svært god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	En slående og opplevelsesrik uthavn, miljøet, stedet, beliggenhet og landskapet
Lesbarhet					x	Svært tydelig og lesbar uthavn.
Tilhørighet og identitet				x		Uthavna har åpenbart en klar identitet
Oppsummering						
Styrker: Sjøsiden med autentisk og opprinnelig bygningsmiljø, brygger og hager. Beliggenheten og landskapet. Omlandet som hører til på de to øyene. Fastboende fiskere? Svakheter: Opplevs som privat. Lite lokal tilknytning. Muligheter: Tilrettelegging for arrangement og turer sommerstid. Trusler: Endringer i eksisterende bebyggelse kan endre et så helt, men sårbart sted i vesentlig grad. Høye priser og etterspørsel på sommerhus. Verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.						

ÅGERØYA

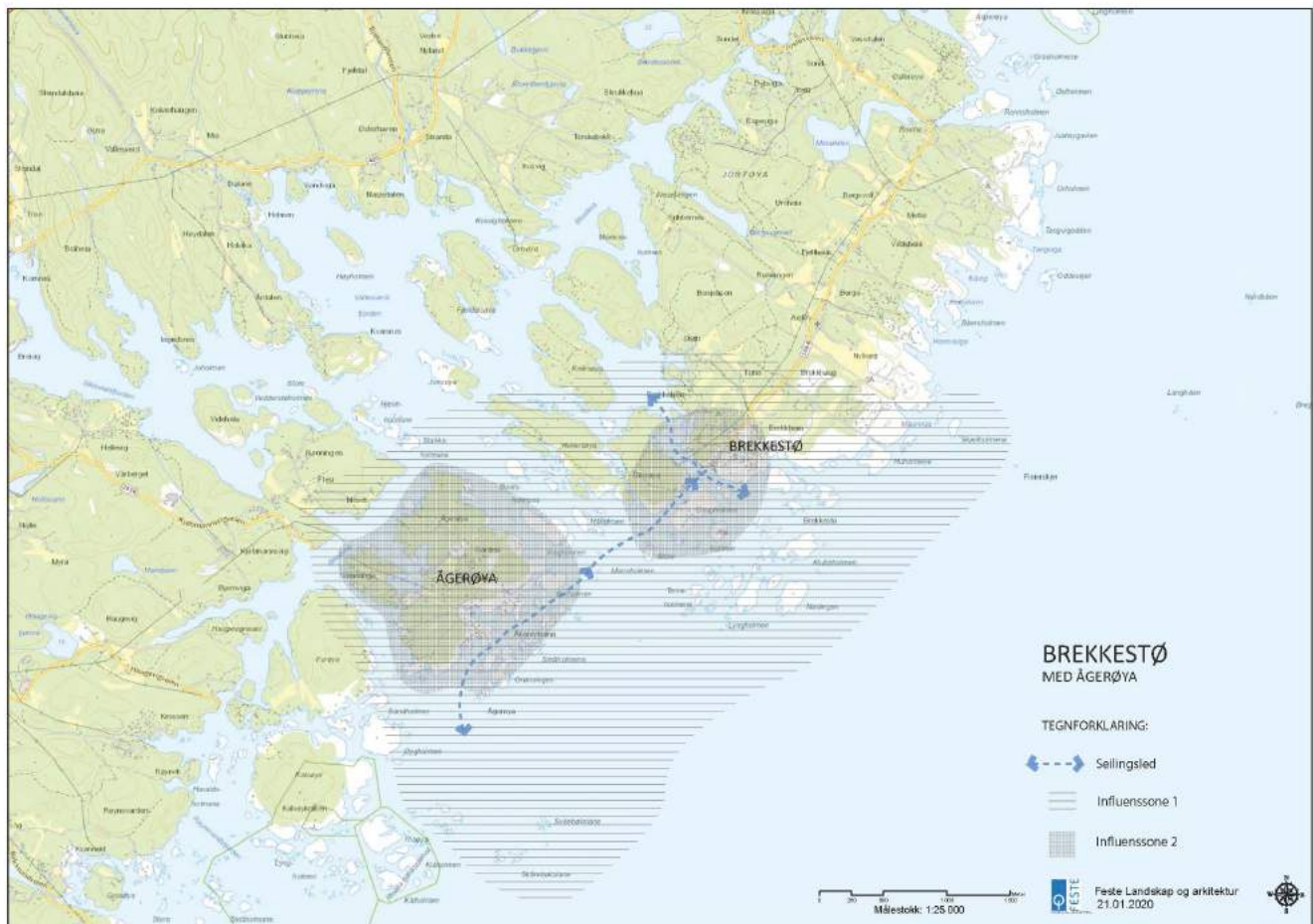
Uthavna Ågerøya ligger utenfor Lillesand. Den store øya skiller seg ut fra mange av de andre uthavnene med sin størrelse, skjermet havn i syd og skjermet havn i nord, store skogsområder og utmark og sammenhengende høstingslandskap med to gårder sentralt på øya. Utenfor uthavna ligger småøyer og holmer som en krans som skjermer mot storhavet.

Det spesielle med Ågerøya er størrelsen, mangfoldet over hele øya, levende landbruksdrift og lesbarhet som tydelig uthavn i bukta mot skipsleden. Samtidig er det fortsatt relativt mange fastboende. Etter å ha vært krongods var øya under Grevskapet i Larvik, senere har det vært mangfoldig aktivitet i uthavna. Spesielt er det også med en relativt stor besetning med melkekyr pga. at øya hadde og har gode forutsetninger for jordbruksdrift.

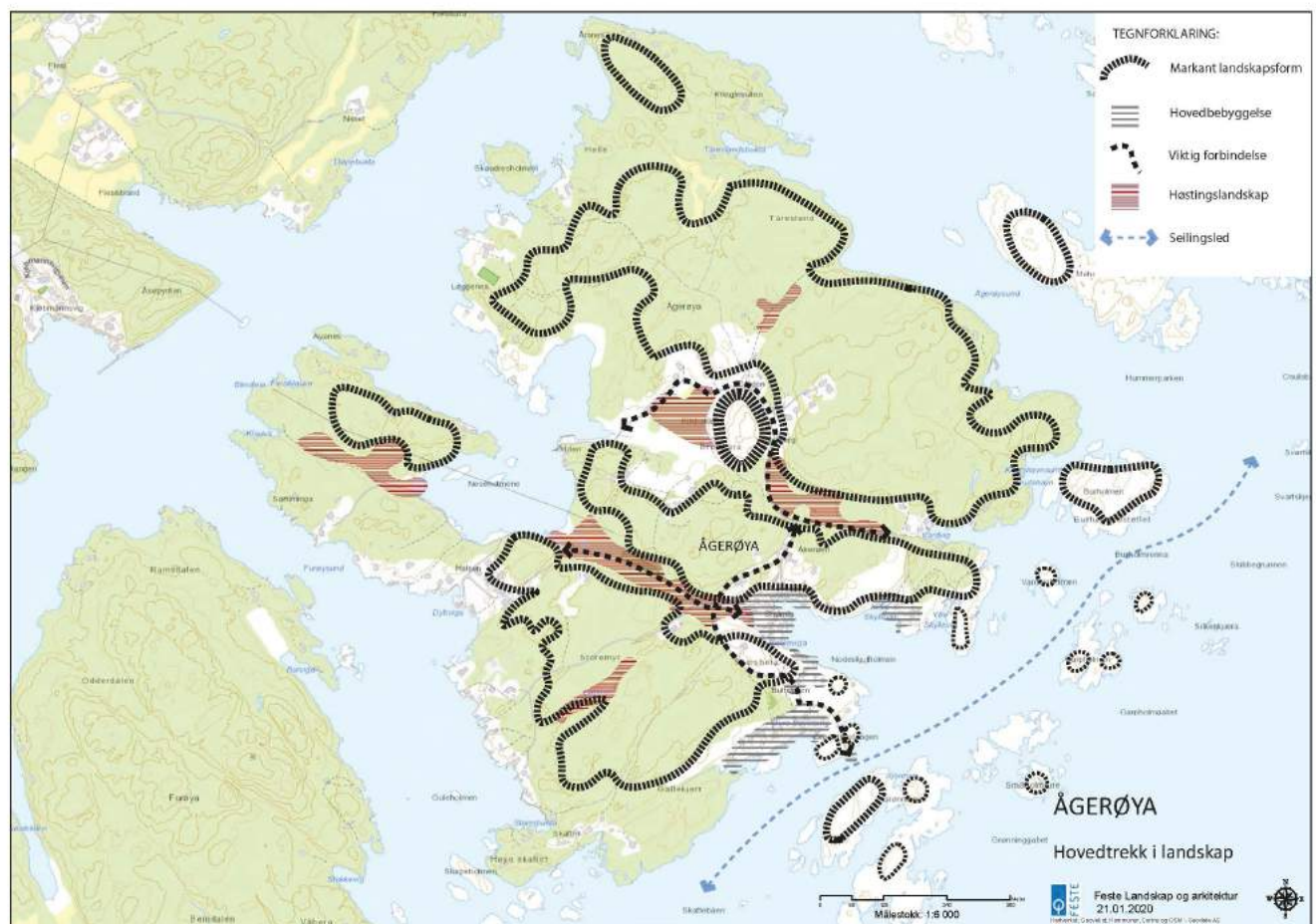

Innseilingen mot den sentrale bebyggelsen på Ågerøya

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter ÅGERØYA		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse:	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	Ågerøya består av 2 framtrедende landskapsformasjoner i nordsyd retning, med et tydelig smalere midtparti som binder øya sammen.	Stor
Vegetasjon	Edelløvskog, noe eikeskog og furuskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er rundt gården og i uthavna mot havet på strekningen Øvre Sørversvig til Vardvig. Noen hus fra 1700-tallet, men de fleste er fra 1800-tallet. Hytter fra 1900-tallet.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	På den gjestmilde Ågerøya har det vært folk siden steinalderen. På 1600-tallet kjenner en til den første faste bosettingen. I 1692 ble øya overdradd fra Kong Christian V til stattholderen i Norge, Grev Ulrich Fredrik Gyldenløve i Larvik. I 1797 overtok oppsynsmann Lindeberg øya. I uthavnas glanstid var det et lite skipsverft, styrmannskole, skole, bibliotek, skomaker, landhandleri og meieri. På den tida var det hele 43 melkekuer på øya. Et betydelig antall. Det var også en rekke loser på øya og tømmereksport på egne skuter. På slutten av 1800-tallet var det en befolkning på 370. I dag er det fortsatt 40 fastboende.	Stor
Kulturelle referanser	Gabriel Scott, Vihelm Krag og Odd Børretzen er vesentlige kulturpersonligheter knyttet til øya. Dybviga, Skipsheia, Åkerøen, Varvig og Gården er viktige stedsnavn.	Middels
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en vakker og godt skjermet havn med god seilingsled. Ågerøya endrer seg fra et rolig landskap rundt Blindleia til et storskala og mektig landskap på utsida. Det er mange kvaliteter i omgivelsene, bygninger, hager, brygger, kulturlandskap og stor grad av helhet.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Fremtidig utfordring for sjøhus og boliger mot havna.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Det er et aktivt høstingslandskap sentralt på øya, noe som gir et fortsatt jordbruksdrift og produksjon, samtidig som det gir opplevelseskvaliteter.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Sjøtransport.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig, fattbar, innholdsrik, men også svært helhetlig.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger, naust, bebyggelse og hager.	Middels
Historiske	Brygger, naust, skipsverft, tidligere virksomhet som skole, dagligvarehandel, losstasjon, post, hager, jordbrukets kulturlandskap og bebyggelse.	
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter og vegetasjon.	Middels
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger,fortøyningsbolter,hager,jordbruketskulturlandskap, natursteinsmurer og trapper, og bebyggelse.	Middels

Landskapskarakter:

Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):

Uthavna Ågerøya ligger utenfor Lillesand. Den store øya skiller seg ut fra mange av de andre uthavnene med sin størrelse, skjermet havn i syd og skjermet havn i nord, store skogsområder og utmark og sammenhengende høstingslandskap med to gårder sentralt på øya. Utenfor uthavna ligger småøyer og holmer som en krans som skjermer mot storhavet.

Det spesielle med Ågerøya er størrelsen, mangfoldet over hele øya, autensiteten og lesbarheten som en tydelig uthavn. Samtidig er det fortsatt relativt mange fastboende. Etter å ha vært krongods var øya under Grevskapet i Larvik, senere en mangfoldig aktivitet i uthavna. Spesielt er også en relativt stor besetning med melkekyr pga. at øya hadde gode forutsetninger for jordbruksdrift.

Den tette bryggebebyggelsen på østsida av øya og gårdsbebyggelsen og høstingslandskapet på vestsida

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

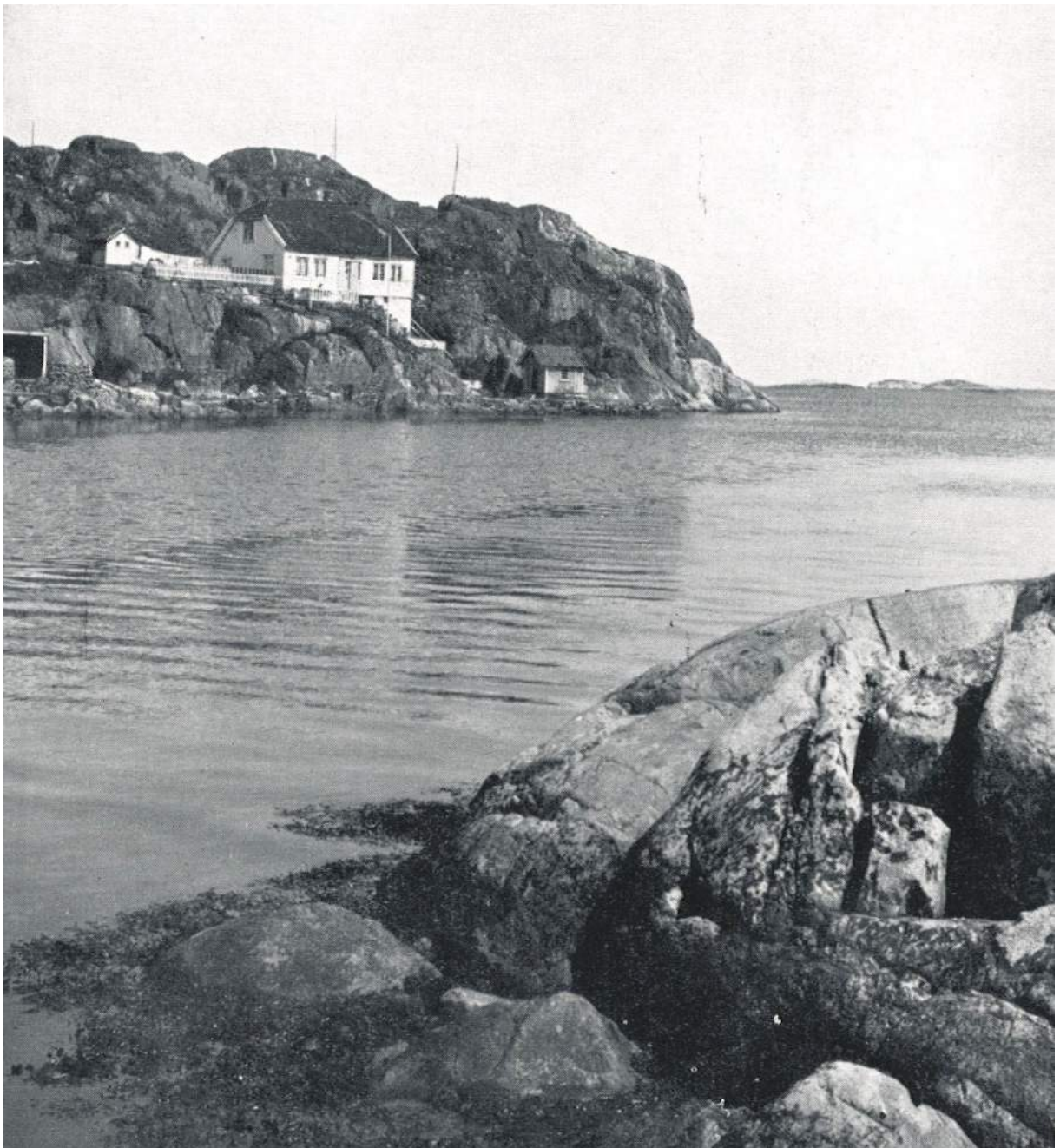
Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Mangfold og variasjon, gjennomgående over hele øya.
Tidsdybde og kontinuitet				x		Tydelig uthavn. Mye av bebyggelse med tilhørende anlegg har tidsdybde og kontinuitet.
Helhet og sammenheng					x	Helheten og sammenhengen er svært godt inntakt.
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast er størst mellom innsida mot Blindleia og utsida mot havet.
Tilstand og hevd					x	Tilstand og hevd er svært god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft				x		En slående og opplevelsesrik uthavn, miljøet, stedet, landskapet, kulturlandskapet, beliggenhet og landskapet
Lesbarhet				x		Tydelig og lesbar uthavn.
Tilhørighet og identitet				x		Uthavna har åpenbart en klar identitet
Oppsummering						
Styrker: Uthavna, men også mye av øvrig bebyggelse på øya har autentisk og opprinnelig bygningsmiljø, brygger og hager. 40 fastboende. Høstingslandskap som holdes i hevd. Svakheter: Med bare en eller noen få som driver aktivt jordbruk kan videre drift være utsatt. Muligheter: Sterk stolthet og bevissthet om stedets historie og identitet som uthavn. Trusler: Gjengroing dersom gårdsdrift opphører. Endringer i eksisterende bebyggelse og ny bebyggelse med dårlig stedtilpassing.						

ULVØYSUND

Uthavna Ulvøysund ligger mellom Kristiansand og Lillesand, i starten av Blindleia.

Det spesielle med Ulvøysund er det lange historien og særlige betydning i sagatida. Uthavna hadde en spesiell betydning her ved Kristiansand pga. værharde forhold mot vest, særlig hadde losstasjonen betydning.

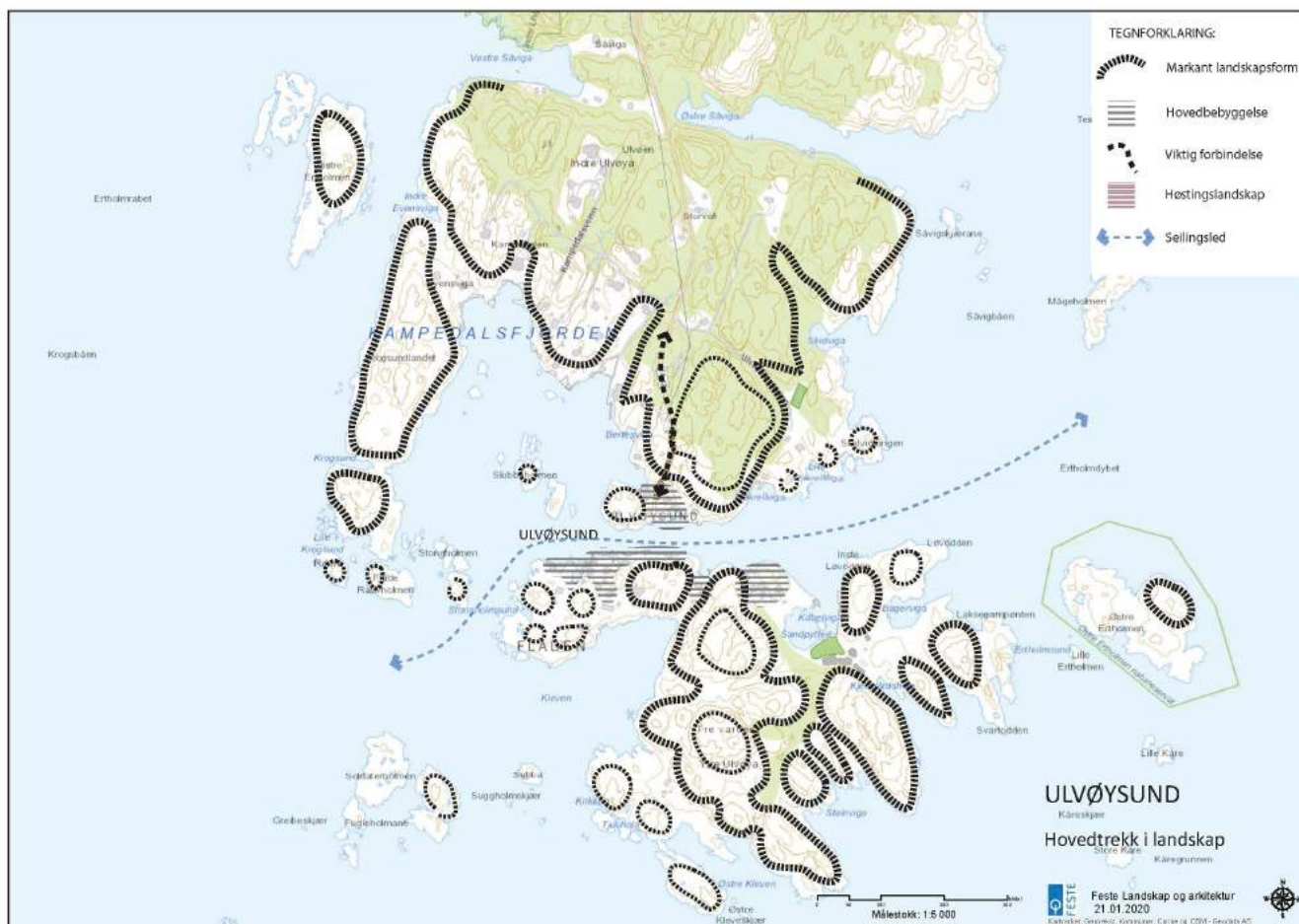
Beliggenheten med det åpne havet mot syd og vest, samt et dramatisk landskap ga uthavna sin berettigelse og vesentlige funksjon.

*Fra Ulvøysund
Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter ULVØYSUND		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskaps- karakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Ulvøysund har et svært karakteristisk landskap med store bevegelser langs strandlinja. Opplevelsesrikt, til dels dramatisk og kupert helt ut mot Storhavet.	Stor
Vegetasjon	Edelauskog og eikeskog mellom kollene og hvor det er jordsmonn.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er på begge sider av sundet. Noen få hus fra 1700-tallet, men de fleste er fra 1800-tallet. Hytter og nyere hus fra 1900-tallet.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Et av de siste skipsfunn vi kjenner til er fra området datert til mellom år 1020 og 1030. Det vil si tilbake til slaget ved Stiklestad. Biskop Haakon Erlingsson søkte nødhavn her på veg til Kong Magnus Eriksson i 1339. De eldste hollandske kompassrosene i fjellet er fra 1400 tallet. På 1500 tallet er stedet kjent på hollandske sjøkart og det var en utstrakt handel med eiketømmer. Ved Kabelviga på østsida av ytre Ulvøya var det sannsynligvis tidligere et kapell og på samme sted er det en gammel kirkegård for skipsbrudne. Det gamle gjestgiveriet er fra 1600 tallet og fra midten av 1800 tallet var storhetstida fram til slutten av samme århundre. På det meste var det 25 losere i uthavna. I havna var det posthus, dagligvarehandel, skole og lostasjon. Fra 1910 fram til 1969 ble fiske hovednæring med på det meste 13 fiskeskøyter.	Stor
Kulturelle referanser	Sagaen er klart knyttet til øya. Tjuvhol, Kjerrgårdshol, Kabelviga, Laksegarnpønten, Makrellviga og Skibbeholmen er viktige stedsnavn.	Middels
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en godt skjermet havn med skjermet seilingsled. Storskala og mektig landskap mot syd, vest og nord. Det er kvaliteter i omgivelsene, bygninger, hager og brygger.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Fremtidig trussel.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Det er beite med utgardsauer.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Land og Sjøtransport.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig og fattbar.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger, naust, bebyggelse og hager.	Middels
Historiske	Brygger, naust, tidligere virksomhet som skole, dagligvarehandel, losstasjon, post, hager, jordbrukets kulturlandskap og bebyggelse.	Middels
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, fortøyningsbolter, hager, beitelandskap , natursteinsmurer, natursteinstrapper og bebyggelse.	Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Uthavna Ulvøysund ligger mellom Kristiansand og Lillesand, i starten av Blindleia. Det spesielle med Ulvøysund er det lange historien og særlige betydning i sagatida. Uthavna hadde en særlig betydning her ved Kristiansand pga. værharde forhold mot vest, særlig hadde losstasjonen betydning.		

Tydelig uthavn langs sundet. Den gamle bebyggelsen som fortsatt ligger her er godt ivaretatt og oppleves autentisk

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Mangfold og variasjon, særlig med tanke på landskapet.
Tidsdybde og kontinuitet			x			Tydelig uthavn langs sundet.
Helhet og sammenheng			x			Helheten og sammenhengen er intakt.
Brudd og kontrast				x		Brudd og kontrast er størst mellom innsida og utsida mot havet.
Tilstand og hevd				x		Tilstand og hevd er god.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft			x			En fin, liten og vakker uthavn.
Lesbarhet				x		Tydelig og lesbar uthavn langs sundet.
Tilhørighet og identitet			x			Uthavna har en god identitet.
Oppsummering						
Styrker: Uthavna langs sundet og det mektige landskapet. Tett, konsentrert bebyggelse. Gamle bygninger godt ivaretatt og autentiske. Svakheter: Muligheter: Stolthet og bevissthet kan være en styrke. Viktig å fortsette å hegne om eget sted. Trusler: Endringer i eksisterende og ny bebyggelse med dårlig stedtilpassing kan endre et så lite og sårbart sted i vesentlig grad. Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.						

NY-HELLESUND

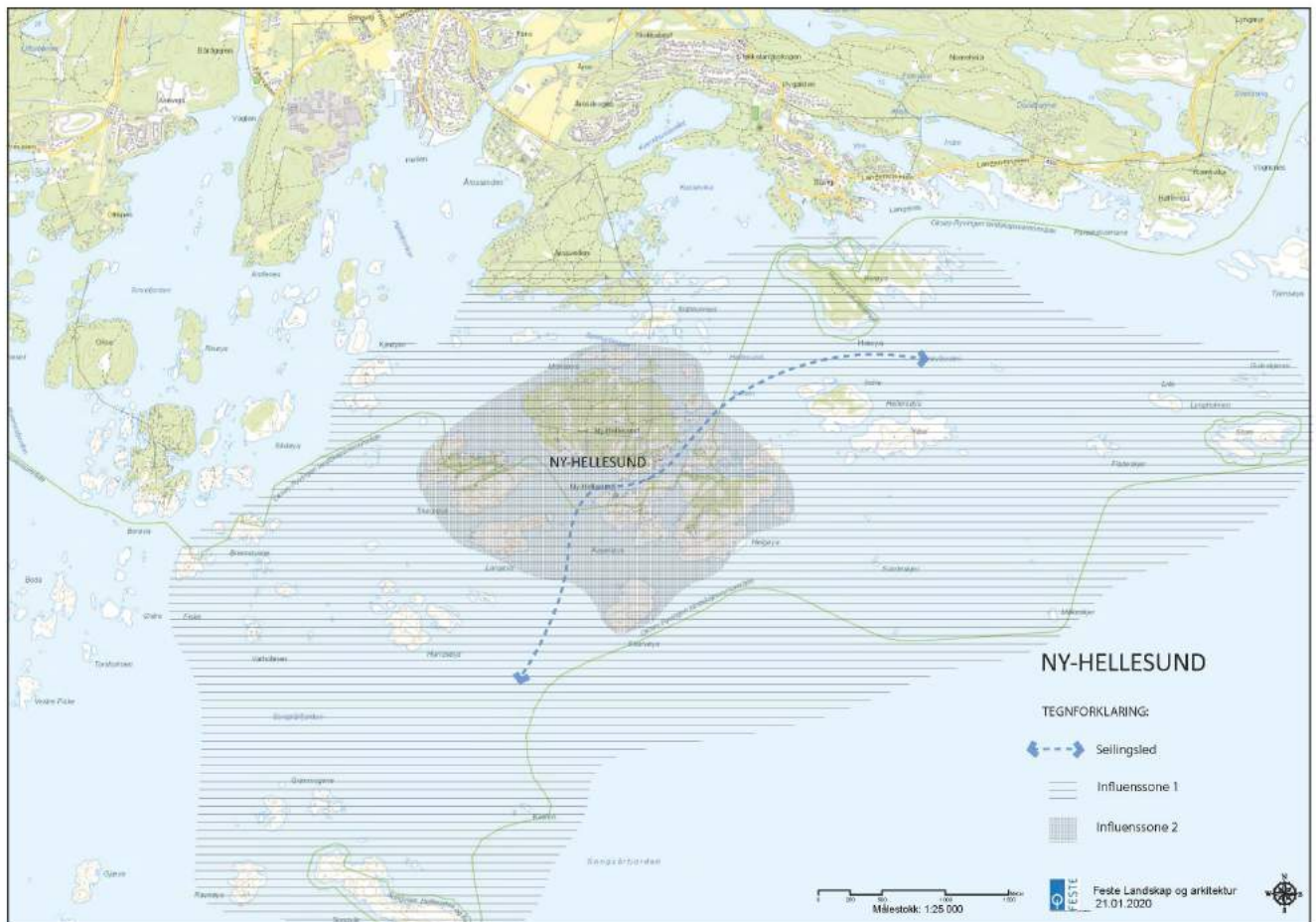
Uthavna Ny-Hellesund ligger mellom Kristiansand og Mandal.

Uthavna har et svært variert og spennende landskap. De tre hovedøyene Monsøya, Kapelløya og Helgøya definerer uthavna med sin karakteristiske seilingsled og gode oppankringsplasser. Her finnes et stort antall bukter og sund. Det spesielle med Ny-Hellesund er den rike og interessante historien. Denne historien er fortsatt tydelig å lese og det er dette som sammen med landskapet gjør uthavna til noe utenom det vanlige. Uthavna er preget av stor helhet med få forstyrrende elementer.

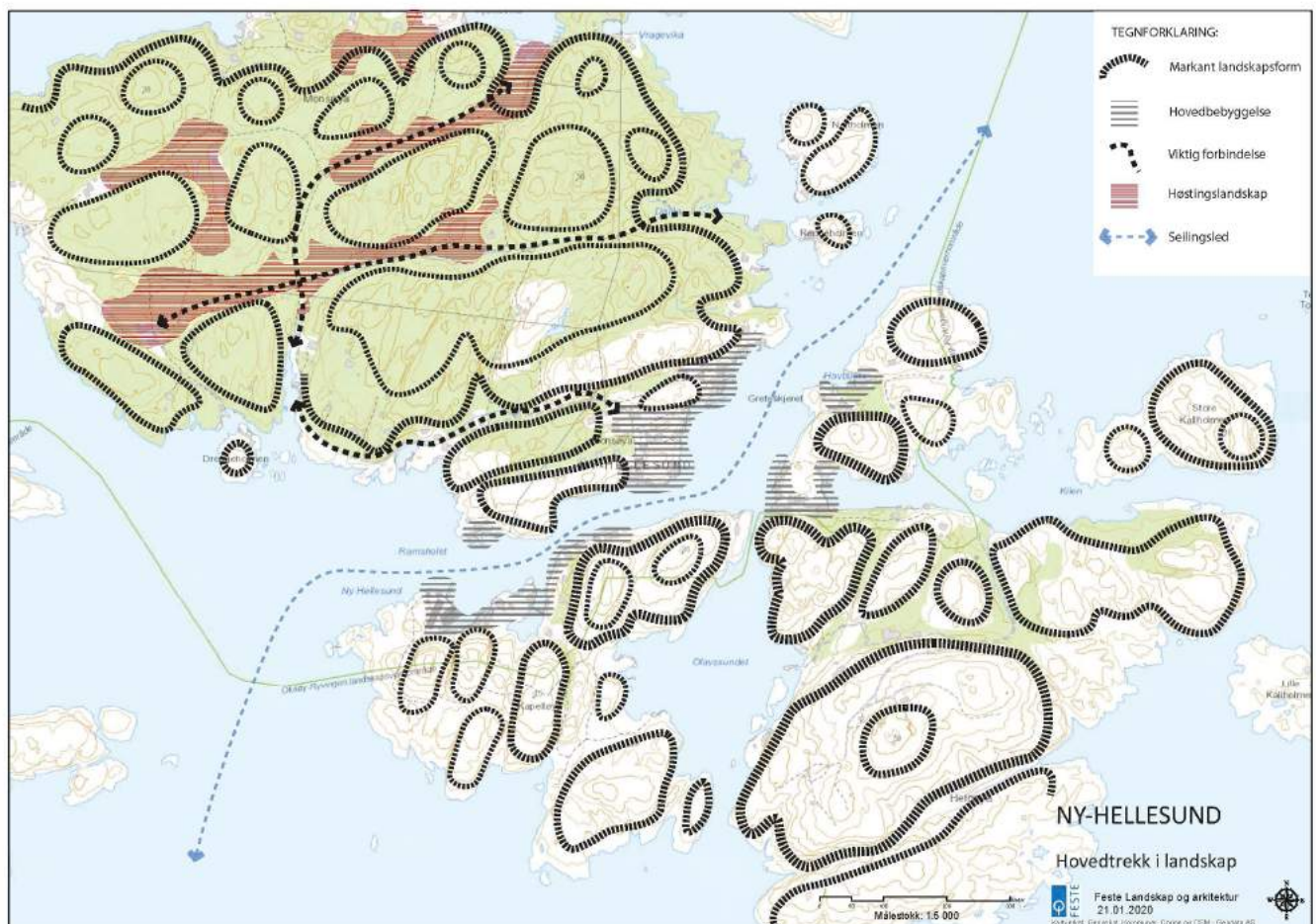

*Fra Ny-Hellesund
Foto fra boka Süd-Norwegen in Bildern, A. B. Wilse, herbst 1941*

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter NY HELLESUND		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse:	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	Ny-Hellesund har et variert og opplevelsesrikt landskap. Det er store variasjoner og et spennede småkollete landskap på de tre hovedøyene. Men noe av det som i tillegg karakteriserer Ny-Hellesund er nettopp sunda med sine bevegelsesretninger og vekslinger fra brede til trangere partier.	Stor
Vegetasjon	Vekslinger mellom edellauvskog, eikeskog og furuskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er langs sundet på strekningen fra Ramsholet til Renneholmen. Flere hus på Kapelløya og ved innseilingen inn til Olavssundet er fra 1600-tallet. En god del hus fra 1700-tall men de fleste er fra 1800-tallet. Hytter og nyere hus fra 1900-tallet.	Stor
Kulturhistorien i landskapet	Rik historie helt fra steinalderen, blant annet funn av en kvinne fra steinalderen. Helgøya har fått navnet sitt etter Olav den hellige. Kapelløya etter kapellet fra den tida. De to Hellevardene som ble reist i samme periode, var hele 7,5 m høye og var gode sjømerker. Vardene ble meningsløst sprengt av tyskerne under 2 verdenskrig etter å ha stått der i 1000 år. Helt fra 1600-tallet var Ny Hellesund en viktig uthavn med gjestgiveri. I 1721 ble losstasjonen etablert. På Monsøya var det skole, posthus, butikker og tollstasjon. På det meste var det i overkant 200 fastboende i uthavna. Verftet på Odden var en stor og viktig arbeidsplass fram til 2009, da det ble nedlagt. Deretter fulgte utviklingen som i de andre uthavnene, med spesielt stor tilbakegang etter krigen. I dag varierer befolkningstallet mellom 10-15 fastboende. Familien Bentsen drev verftet frem til 2009. Deretter restaurant (Moi). I dag er det restaurant, feriesenter med leiligheter.	Stor

Kulturelle referanser	Sagaen er tydelig knyttet til øya. Ny-Hellesund har vært et viktig sted for kunstnere, Amaldus Nielsen, Vilhelm Krag, Gabriel Scott, Arnulf Øverland, Nordahl Grieg og Per Fronth. Kapelløya, Helgøya og Olavsundet er viktige stedsnavn.	Stor
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en godt skjermet havn med skjermet seilingsled langs hovedsundet i nordøstlig og vestlig retning. Det er mange kvaliteter i omgivelsene, øya, hager og brygger.	Stor
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Fremtidig utfordring	Stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	På de langsmale teigene på Monsøya ser det ut til å være aktiv drift, grasproduksjon og/eller beite.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Sjøtransport.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig og fattbar.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger, naust, bebyggelse og hager.	Stor
Historiske	Kulturmiljøet med brygger, naust, tidligere virksomhet som skole, dagligvarehandel, losstasjon, post, hager, jordbrukets kulturlandskap og bebyggelse.	Stor
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, fortøyningsbolter, hager, beitelandskap, natursteinsmurer, natursteinstrapper og bebyggelse.	Stor

Landskapskarakter:

Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):

Uthavna Ny-Hellesund ligger mellom Kristiansand og Mandal.

Uthavna har et svært variert og spennende landskap. De tre hovedøyene Monsøya, Kapelløya og Helgøya definerer uthavna med karakteristisk seilingsled og gode ankringsplasser. Et stort antall bukter og sund. Det spesielle med Ny Hellesund er den rike og interessante historien. Denne historien er fortsatt tydelig å lese og det er dette som sammen med landskapet gjør uthavna til noe utenom det vanlige. Uthavna er preget av stor helhet med få forstyrrende elementer.

Stor helhet og godt bevart og autentiske bygningsmiljø

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Mangfold og variasjon, særlig med tanke på landskapet og hvordan det preger sundet og smale passasjer.
Tidsdybde og kontinuitet					x	På en spennende måte er Ny Hellesund vitalt som kultrumiljø fra sagaen og fram til vår tid.
Helhet og sammenheng				x		Helheten og sammenhengen er inntakt.
Brudd og kontrast				x		Brudd og kontrast er størst mellom de to hovedsunda og utsida mot havet.
Tilstand og hevd				x		Tilstand og hevd er meget god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	En slående og vakker uthavn
Lesbarhet					x	Tydelig og lesbar uthavn langs sundene

Oppsummering

Styrker: Uhavna langs sundene og det mektige landskapet. Karakteristisk og autentisk gammel bebyggelse.

Svakheter: Lite tilbud sommerstid. Verftet/Kulturaktører som ikke får det til å gå og må legge ned.

Muligheter: Skånsom vitalisering gjennom nisjevirksomhet. Skrivestuer/atelierer for forfatter- og kunstnere knyttet til det gamle verftet.

Trusler: Endringer i eksisterende bebyggelse og ny bebyggelse med dårlig stedtilpassing kan endre et så helhetlig og sårbart sted i vesentlig grad.

Benytte egne lowverk, verneplaner og fredningen for å styre utviklingen og ta vare på stedet.

ÅVIK

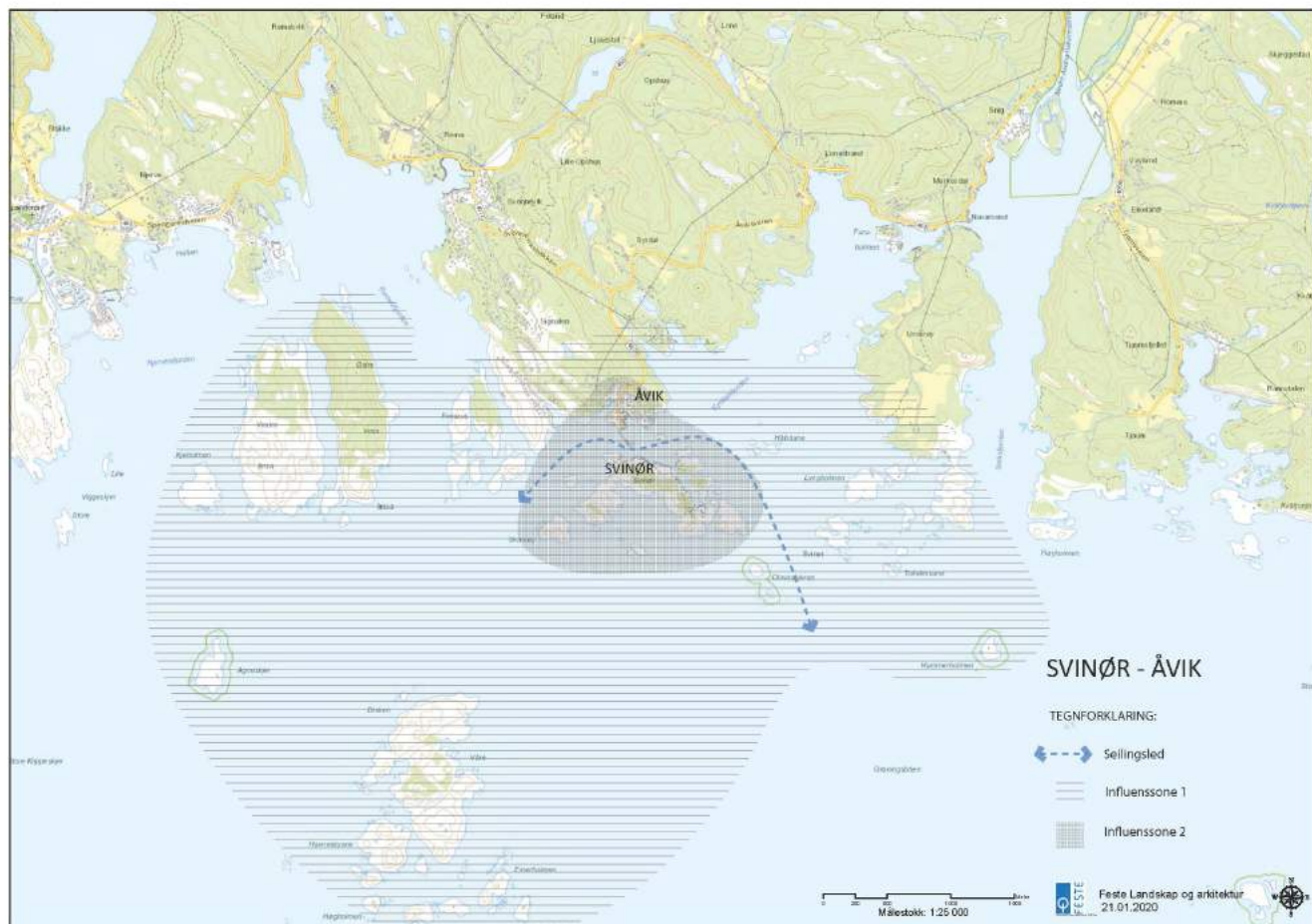
Uthavna Åvik ligger øst for Lindesnes. På fastlandssida, mens Svinør ligger rett utenfor uten fastlandsforbindelse. Uthavna ligger ut på en odde med tre bukter som gir gode ankringsforhold.

Det spesielle med Åvik er samspillet med Svinør. De utfylte hverandre som uthavn, Åvik med arbeidsfolk og loser, Svinør med kapital og virksomheter som ga arbeid.

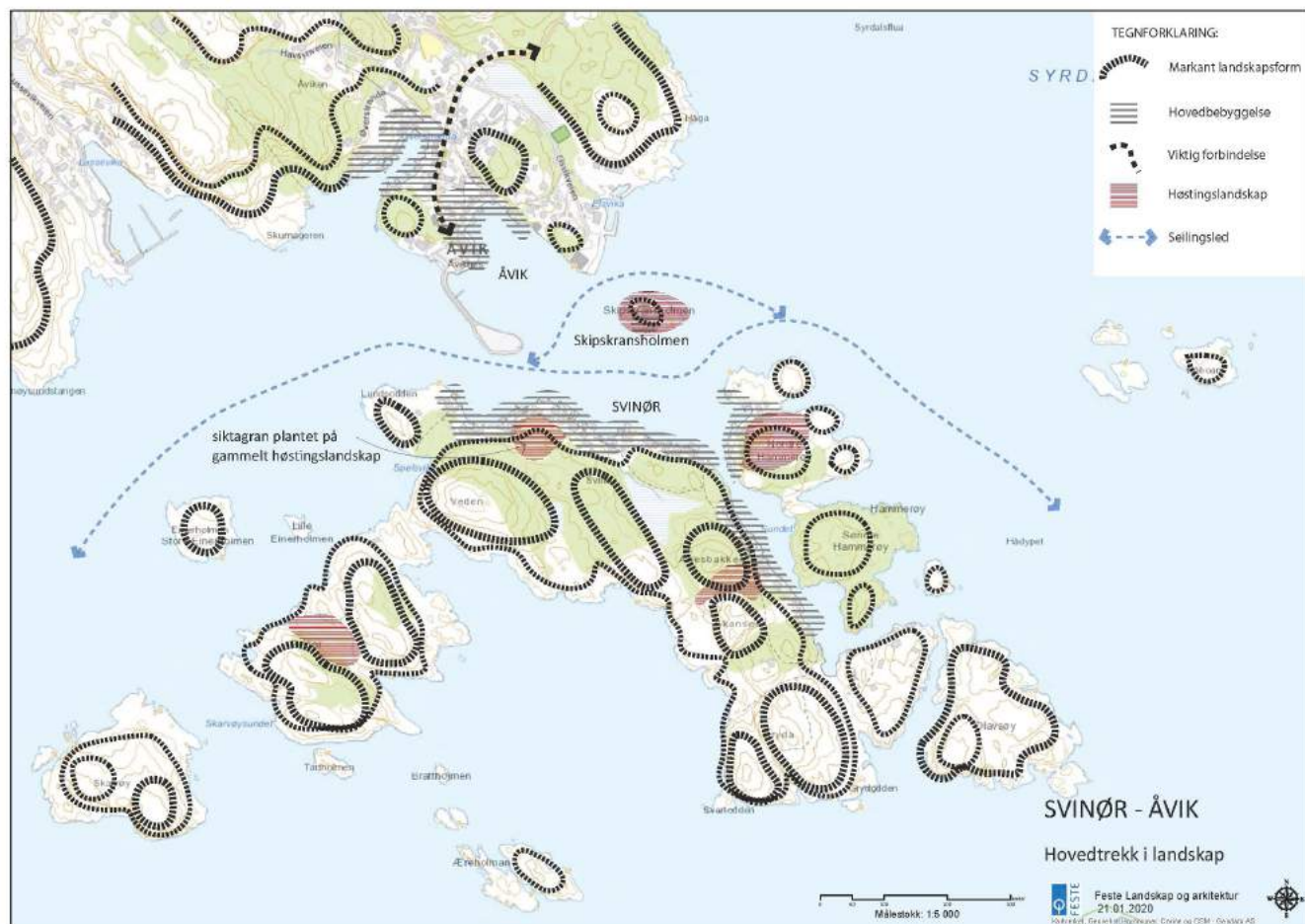
Som uthavn er Åvik tydeligst langs vannet i indre havn. Kulturmiljøet har noen fine kvaliteter.

Bryggemiljø og boliger i Åvik

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter ÅVIK		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse:	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Uthavna henger på en spennende måte sammen med Svinør, noen få hundre meter unna. Bukter og sund gir uthavna sin karakter og mye av sin funksjon.	Middels
Vegetasjon	Vekslinger mellom edelauvskog, eikeskog og furuskog.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er langs sjøsida. Noen hus fra 1700-tallet men de fleste er fra 1800-tallet. Hytter og nyere hus fra 1900-tallet.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Fra 1600-tallet var Åvik uthavn sammen med Svinør. I Åvik bodde losere, sjøfolk av lavere rang og fiskere. I Svinør skippere og redere. Åvik var fattigsida. Men vegen som kom i 1911 har på mange måter berget Åvik. Fisket har hatt stor betydning. I 1971 var det 18 fiskefartøy i havna. I dag er det bare noen få tilbake, og den gamle fiskematfabrikken er gjort om til overnattingsted for fisketurister.	Middels
Kulturelle referanser	Det er sterke fortellinger om forlis og tragedier på sjøen blant annet på veg til og fra kirke. Skumageren og Overstranda er viktige stedsnavn.	Middels
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en godt skjermet havn sammen med Svinør. Det er noen kvaliteter i omgivelsene, eldre bebyggelse, hager og brygger.	Middels
<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Kan utgjøre stor utfordring fremover.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Ikke registrert noe.	Liten
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Landbasert og sjøtransport.	Middels

Sammenhenger og brudd

Geografiske og romlige	Uthavna er relativt tydelig og fattbar.	Middels
Funksjonelle	Sjøsida med brygger, naust, bebyggelse og hager.	Liten
Historiske	Kulturmiljøet med brygger, naust og bebyggelse	Liten

Nøkkelelementer

Naturskapte nøkkelelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter og vegetasjon.	Middels
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, fortøyningsbolter, hager og bebyggelse.	Liten

Landskapskarakter:

Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):

Uthavna Åvik ligger Øst for Lindesnes. På fastlandsia, mens Svinør ligger rett utenfor uten fastlandsforbindelse. Uthavna ligger ut på en odde med tre bukter som gir gode ankringsforhold.

Det spesielle med Åvik er samspillet med Svinør. De utfylte hverandre som uthavn, Åvik med arbeidsfolk og losere, Svinør med kapital og virksomheter som ga arbeid.

Den gamle fiskematfabrikken er gjort om til overnattingsted for fisketurister

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon		x				Mangfold og variasjon mellom nytt og gammelt på en måte som trekker ned
Tidsdybde og kontinuitet			x			Tidsdybde er i behold fram til vår tid med fastboende, men noe utydelig i bebyggelse og helhet
Helhet og sammenheng		x				Helheten og sammenhengen er i ferd med å brytes opp.
Brudd og kontrast		x				Brudd og kontrast mellom Åvik og Svinør
Tilstand og hevd			x			Tilstand og hevd er god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft			x			Et preg av uthavn som forsterkes av nærheten til Svinør
Lesbarhet		x				Ikke så tydelig og lesbar uthavn
Tilhørighet og identitet			x			Uthavna har en god identitet
Oppsummering						
Styrker: Opplevelsen av Svinør og Åvik sammen. Fast bosetting og aktivitet knyttet til bruk av sjøen (turistfiske). Svakheter: Litt utydelig som sted ved første møte. Utforming av molo Muligheter: Stolthet og bevissthet kan være en styrke brukt på en måte som forsterker kvaliteter. Viktig å fortsette å hegne om eget sted. Muligheter for å bygge nytt med kvalitet. Trusler: Ytterligere endringer i eksisterende bebyggelse og ny bebyggelse med dårlig stedtilpassing.						

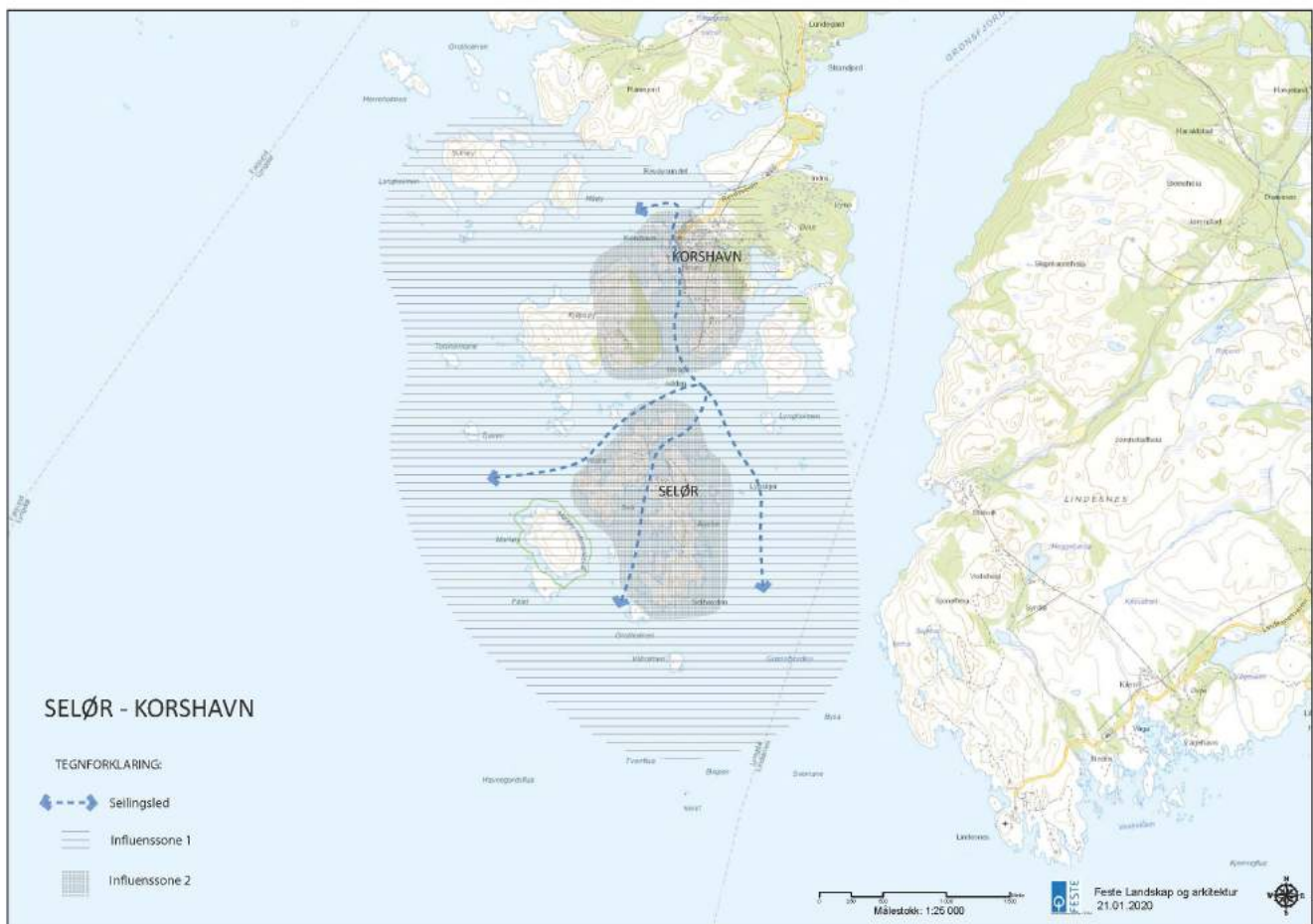
KORSHAVN

Korshavn har en uthavnhistorie helt fra 1600-tallet, men bare eldre bebyggelse fra slutten av 1800-tallet står igjen. Stedet framstår som vitalt og livskraftig med mange fastboende. Dårlig tilpassa ny bebyggelse bryter dessverre opp og fragmenterer helheten, slik at førsteinntrykket av å komme til stedet fra landsida er litt «ruskete» og negativt. Det ligger ved nærmere ettersyn fin bebyggelse langs sundet sett i sammenheng med Selør og ved adkomst fra sjøen.

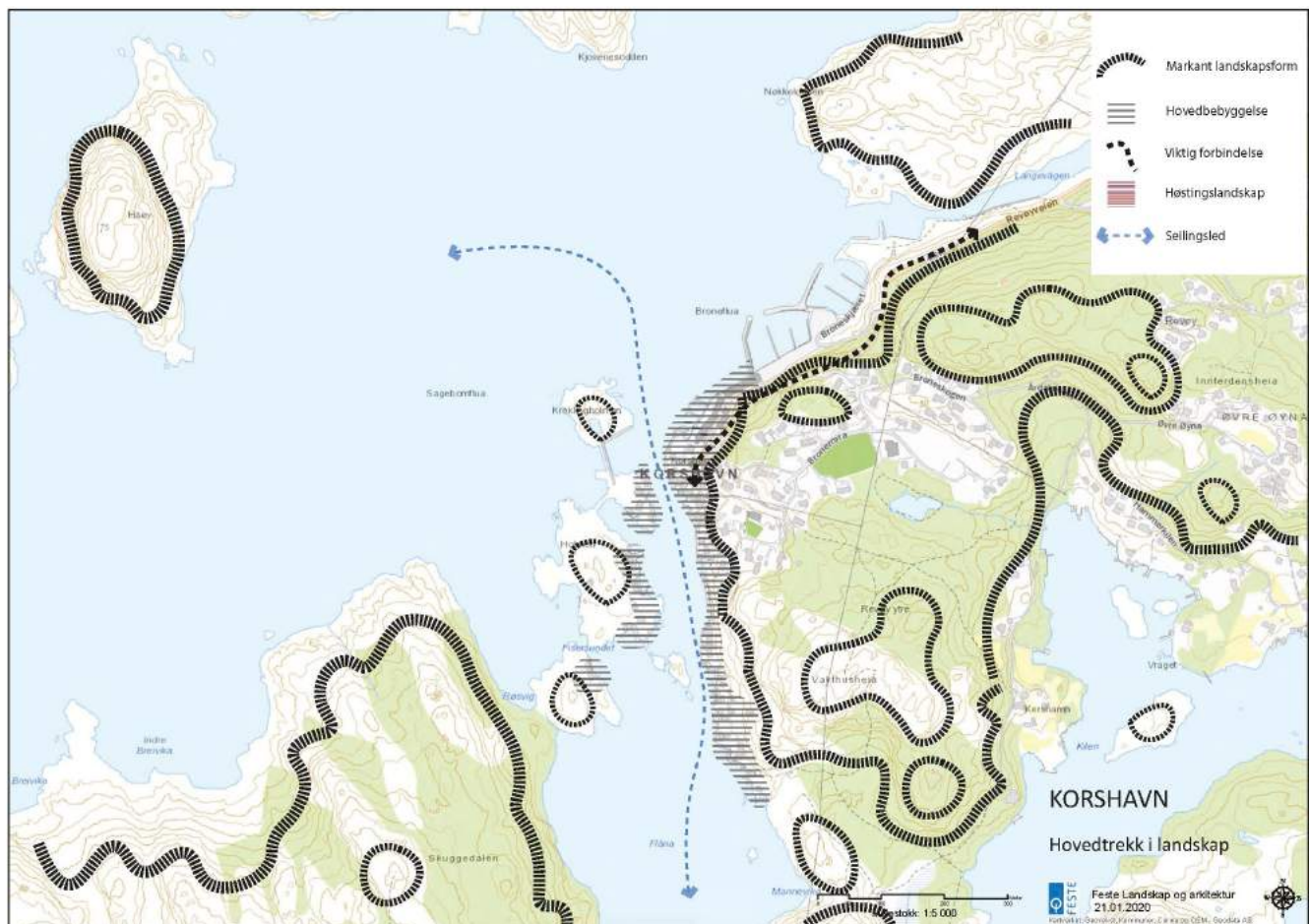
Korshavn ligger nær Selør på fastlandsida, og sammen danner disse to et viktig historisk uthavnmiljø.

Eldre bebyggelse på vestsida av sundet med den markerte landskapsformen på Håøy bak

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter KORSHAVN		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse:	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	Uthavna ligger på fastlandsida, i overgangen av et stort sund mellom to fjordsystemer. Landskapet reiser seg bratt opp fra fjorden på begge sider av uthavna.	Middels
Vegetasjon	Vekslinger mellom løvskog og eikeskog, karrig jordsmonn.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er langs deler av sundet. En god del hus fra slutten av 1800-tallet. Øvrige hus fra 1900-tallet og frem til nyere tid.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Fra 1600-tallet er det kjent noen strandsittere i Korshavn. Fra begynnelsen av 1800-tallet bodde det losere, fiskere, smeder her og det var et gjestgiveri. I 1830 ble det etablert en tollstasjon i uthavna. På det meste i 1865 var det 95 fastboende. Fisket har alltid hatt stor betydning og ble hovednæringsveg på 1900-tallet blant annet med fiskeforedling, rekefabrikk og hermetikkproduksjon som varte fram til 1990. Den gamle fiskematfabrikken og fiskemottaket er gjort om til overnattingsted for fisketurister med rorbuer og båtutleie. Vegen med fastlandsforbindelse kom i 1973 og i dag er det 111 fastboende i Korshavn.	Middels
Kulturelle referanser	Vakthusheia, Fiskersundet og Kreklingholmen er viktige stedsnavn.	Liten
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en godt skjermet havn. Det er innemellom kvaliteter i omgivelsene, eldre bebyggelse, hager og brygger.	Middels

<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning. Fremtidig utfordring	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Fiske og turistfiske.	Liten
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Ferieleiligheter og nye boliger. Landbasert og sjøtransport.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig og fattbar i innseilingen fra Selør. Men nyere framtreddende hus med dårlig terrengtilpassing på høydedragene over uthavna ødelegger helheten.	Middels
Funksjonelle	Sjøsida variert med brygger, naust, bebyggelse og hager i samme innseiling til stedet.	Middels
Historiske	Kulturmiljøet med brygger, naust og bebyggelse i samme innseiling.	Middels
<i>Nøkkelelementer</i>		
Naturskapte nøkkelelementer	Havet, fjorden, sundet, småbukter, holmer og vegetasjon.	Middels
Menneskeskapte nøkkelelementer	Brygger, fortøyningsbolter, hager og bebyggelse. Lokalt er det laget en imponerende registeringsrapport om seilingsmerker og fortøyningsbolter og fortøyningsringer.	Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
Uthavna Korshavn ligger vest for Lindesnes. Uthavna ligger på fastland med vegtilkomst. Den må ses i sammenheng med Selør, som ligger på øyene utenfor og uten fastlandsforbindelse. Uthavna ligger i et langt og stort sund som smalner av før det åpner seg mot fjorden i nordvest. <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Korshavn har en uthavnhistorie helt fra 1600-tallet, men bare eldre bebyggelse fra slutten av 1800-tallet står igjen. Stedet framstår som vitalt og livskraftig med mange fastboende. Dårlig tilpassa ny bebyggelse bryter dessverre opp og fragmenterer helheten, slik at førsteinntrykket av å komme til stedet fra landsida er litt «ruskete» og negativt. Det ligger ved nærmere ettersyn fin bebyggelse langs sundet sett i sammenheng med Selør og ved atkomst fra sjøen.		

Bebyggelsen utover langs sundet er sammensatt av bygg fra ulike tidsepoker, men den forholder seg fortsatt tydelig til sjøkanten. Den nyere bebyggelsen som er lagt oppe på fjellskrenten over stedet, bryter silhuett og bakvegg på en uheldig måte og ødelegger helhetsopplevelsen.

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon		x				Mangfold og variasjon mellom nytt og gammelt på en måte som dessverre trekker ned
Tidsdybde og kontinuitet		x				Fordi bygninger og anlegg fra store deler av eldre tid fra 1600-tallet og frem til andre halvdel av 1800-tallet mangler, er det klart brudd i tidsdybde og kontinuitet
Helhet og sammenheng		x				Manglende helhet og sammenheng i mye av uthavna. Særlig i ny bebyggelse og terrengtilpassing
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast mellom de to fjordsystemene
Tilstand og hevd		x				Tilstand og hevd er middels god
Inntrykkstyrke og utsagnskraft			x			Innseiling fra Selør har fortsatt inntrykkstyrke og utsagnskraft
Lesbarhet		x				Ikke så tydelig og lesbar uthavn
Tilhørighet og identitet			x			Uthavna har en tydelig identitet
Oppsummering						
Styrker: Innseiling og den eldste bebyggelsen og kulturmiljøet. Fast bosetting og aktivitet og virksomhet knyttet til sjøen. Svakheter: Dårlig tilpassa ny bebyggelse som bryter silhuett og bakvegg for stedet. Fragmentert bebyggelse som bryter opp stedets karakter. Muligheter: Få opp bevisstheten omkring uthavn-historien og sammenhengen stedet står i. Trusler: Ytterligere endringer i eksisterende bebyggelse og ny bebyggelse med dårlig stedtilpassing. Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydde reguleringsplaner for å styre utviklingen og for å ta vare på stedets karakter.						

EIKVÅG

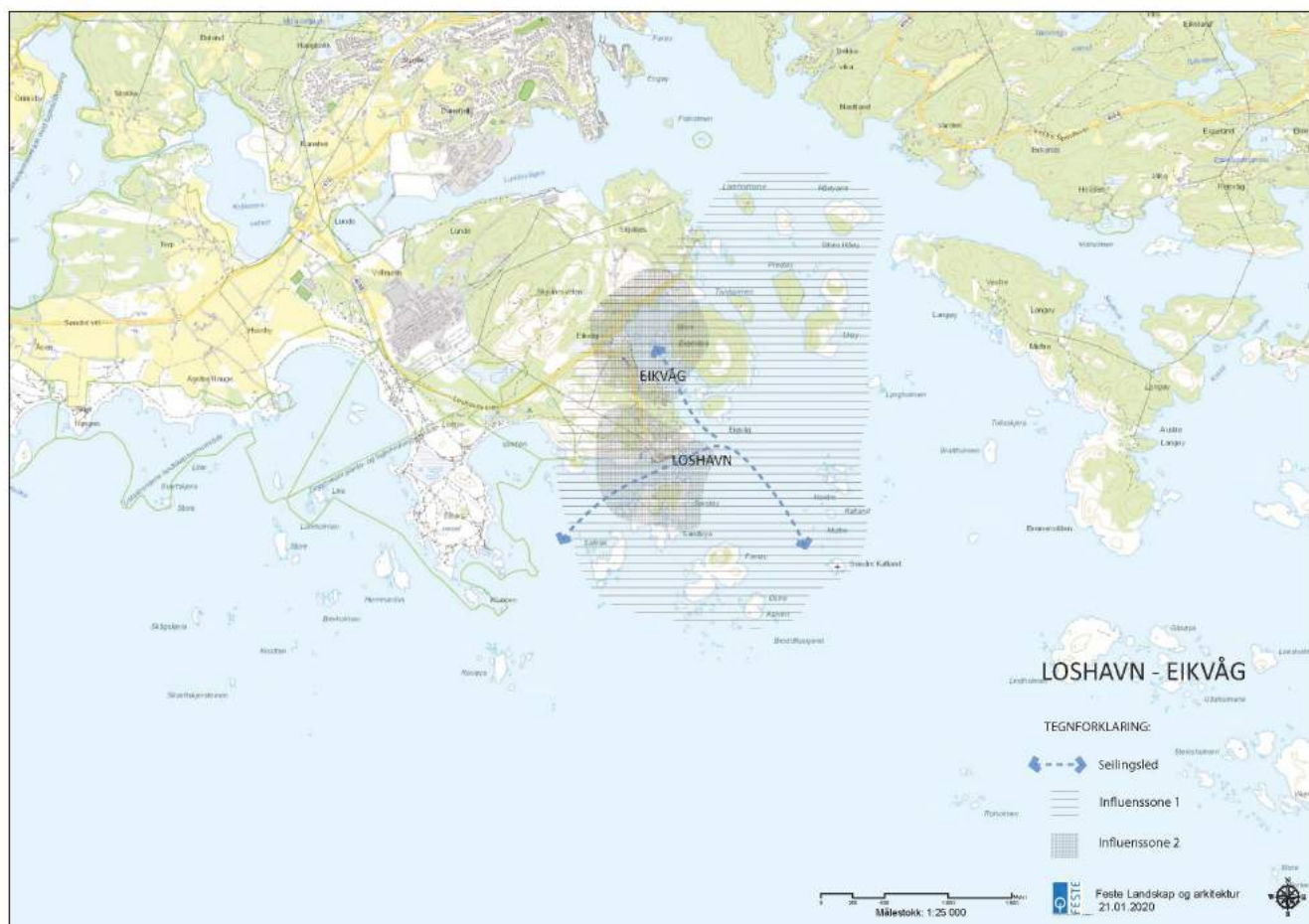
Uthavna Eikvåg ligger rett utenfor Farsund og sørøst på Lista. Eikvåg ligger like nord for uthavna Loshavn og har som uthavn i stor grad fungert i samhandling med den. Karakteristisk for uthavnas bebyggelse og kulturlandskap er Lund sitt herregård- og haveanlegg innerst inne i kilen og klyngene av eldre småskala bygninger og kulturmiljø ute på neset.

Familien Lund sin historie knyttet til stedet er sentral for hvordan stedet fremstår og har fungert. Uthavna Eikvåg var en viktig og lun havn innenfor Loshavn som utfylte Loshavn sin funksjon som Losstasjon.

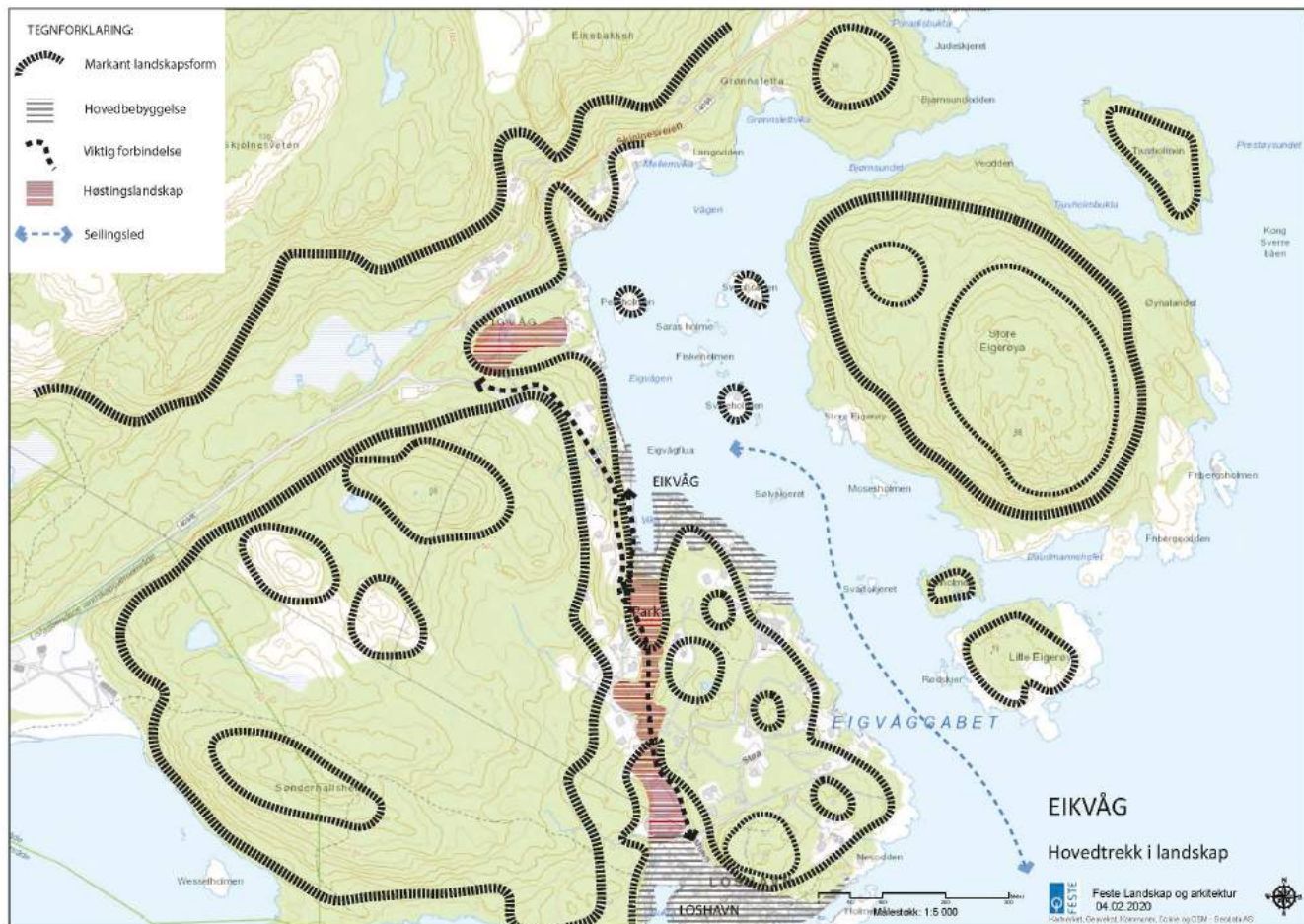

Fra vegen ser man ned i vika med herregårdsbebyggelsen innerst i kilen og de små husa ute på neset

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter EIKVÅG		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
Landskapets innhold		
Landformer Sjø og vassdrag	Loshavn ligger relativt åpent mot Storhavet, mens Eikvåg ligger lunt plassert, inne i fjorden, bak store Eigerøya.	Stor
Vegetasjon	Edelauvskog, noe eikeskog og sitkagran.	Middels
Arealbruk og bebyggelse	Den eldste bebyggelsen er i tillegg til hovedhuset fra 1772, bygningsmiljøet rett utenfor kilen inn til Eikvåg. Noen få hus er fra 1700-tallet og de fleste fra 1800-tallet.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Uthavna er kjent fra 1700-tallet da Lundslekta etablerte havariverft, gjestgiveri og krambod her. Det store hovedhuset med bakenforliggende hage tronet innerst i uthavna. Havariverftet hadde flere store reperasjoner på store skip fra Russland og Prøysen rundt 1770-1780-åra. På det meste bodde det 160 personer i Eikvåg og «bare» 95 i Loshavn. Senere under kapertida på begynnelsen av 1800-tallet, hvor begge uthavnene hadde sine kaperfartøy, endret bildet seg. Etter hvert ble Loshavn, som også fikk en viktig losstasjon, størst på bekostning av Eikvåg. Flere av de største husene i Eikvåg ble flyttet.	Stor
Kulturelle referanser	Den mektige og velstående Lundslekta er uløselig knytta til Farsund og Eikvåg. Daumannsholet og Tjuvholmen er viktige stedsnavn.	Middels
Romlig - estetiske forhold	Uthavna danner en godt skjermet havn med god seilingsled. Eikvåg endrer seg fra et småskala landskap rundt kilen til et storskala landskap på utsida. Det er mange kvaliteter i omgivelsene, bygninger, historisk hageanlegg, småhager rundt bygningsmiljøet på neset, brygger mm. og stor grad av helhet, selv om kjernen fra Lunds staslige hus og ut kilen delvis mangler.	Stor

<i>Endrings- og vedlikeholds-prosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning og erosjon. Kan bli et stort problem fremover.	stor
Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Ikke noe vesentlig	Liten
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Utbyggingspress? Land og sjøtransport.	Liten
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Uthavna er tydelig, fattbar og helhetlig.	Middels
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust, bebyggelse. Lund sitt herskapshus og den historiske hagen.	Middels
Historiske	Brygger, naust, hager og bebyggelse. Jonas Lunds sin bolig fra 1772 og tilhørende hageanlegg skiller seg tydelig ut fra de øvrige uthavnene som et særegent praktanlegg.	Middels
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Fjorden, sundet, småbukter, terreng og vegetasjon.	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, fortøyningsbolter, hager, natursteinsmurer/-trapper og bebyggelse.	Stor
<i>Landskapskarakter:</i>		
<i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Uthavna Eikvåg ligger rett utenfor Farsund og sørøst på Lista. Eikvåg ligger like nord for Loshavn. Spesielt for uthavna er Lund sitt anlegg innerst inne i Kilen og klyngene av eldre småskala bygninger og kulturmiljø ute på neset. Familien Lund sin historie knyttet til stedet er sentral for hvordan stedet fremstår og har fungert. Uthavna Eikvåg var en viktig og lun havn innenfor Loshavn som utfylte Loshavn sin funksjon som Losstasjon.		

Bygningstiljøet med hager på neset mot sjøen

Lund sitt herskapsbus med parkanlegg innerst i kilen

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Mangfold og variasjon, fra herskapsanlegg innest i kilen til lavmælt, småskala bebyggelse i ytterkant.
Tidsdybde og kontinuitet			x			Fortsatt relativt tydelig uthavn samlet sett, men husene og kulturmiljøet som mangler i kilen gir et tomrom. Mye av miljøet på yttersida langs sjøen har tidsdybde og kontinuitet.
Helhet og sammenheng			x			Helheten og sammenhengen er stedsvis godt inntakt.
Brudd og kontrast			x			Brudd og kontrast er størst mellom indre havn med bratt terreng og utsida.
Tilstand og hevd				x		Tilstand og hevd er meget god.
Inntrykkstyrke og utsagnskraft				x		En interessant uthavn, miljøet, stedet, beliggenheten i landskapet.
Lesbarhet			x			Fortsatt tydelig og lesbar uthavn.
Tilhørighet og identitet			x			Uthavna har en tydelig identitet .
Oppsummering						
Styrker: Lund sin bolig med brygger og hageanlegg i kontrast til utsiden med autentisk og opprinnelig bygningstiljø, brygger og hager. Svakheter: Bilveg hele vegen fram til uthavna og smal tilkomst. Parkeringsplassen nede i havna har få kvaliteter. Muligheter: Utvikle en grønn park- og gangforbindelse mellom Eikvåg og Loshavn. Innpasse mulighet for parkering slik at besøkende går dersom de vil oppleve uthavnene. Trusler: For dårlig tilrettelegging for økt besøk av folk som vil oppleve og se uthavnene. Endring av helhetlig småhusbebyggelse på neset. Utbygging på motsatt side av sundet?						

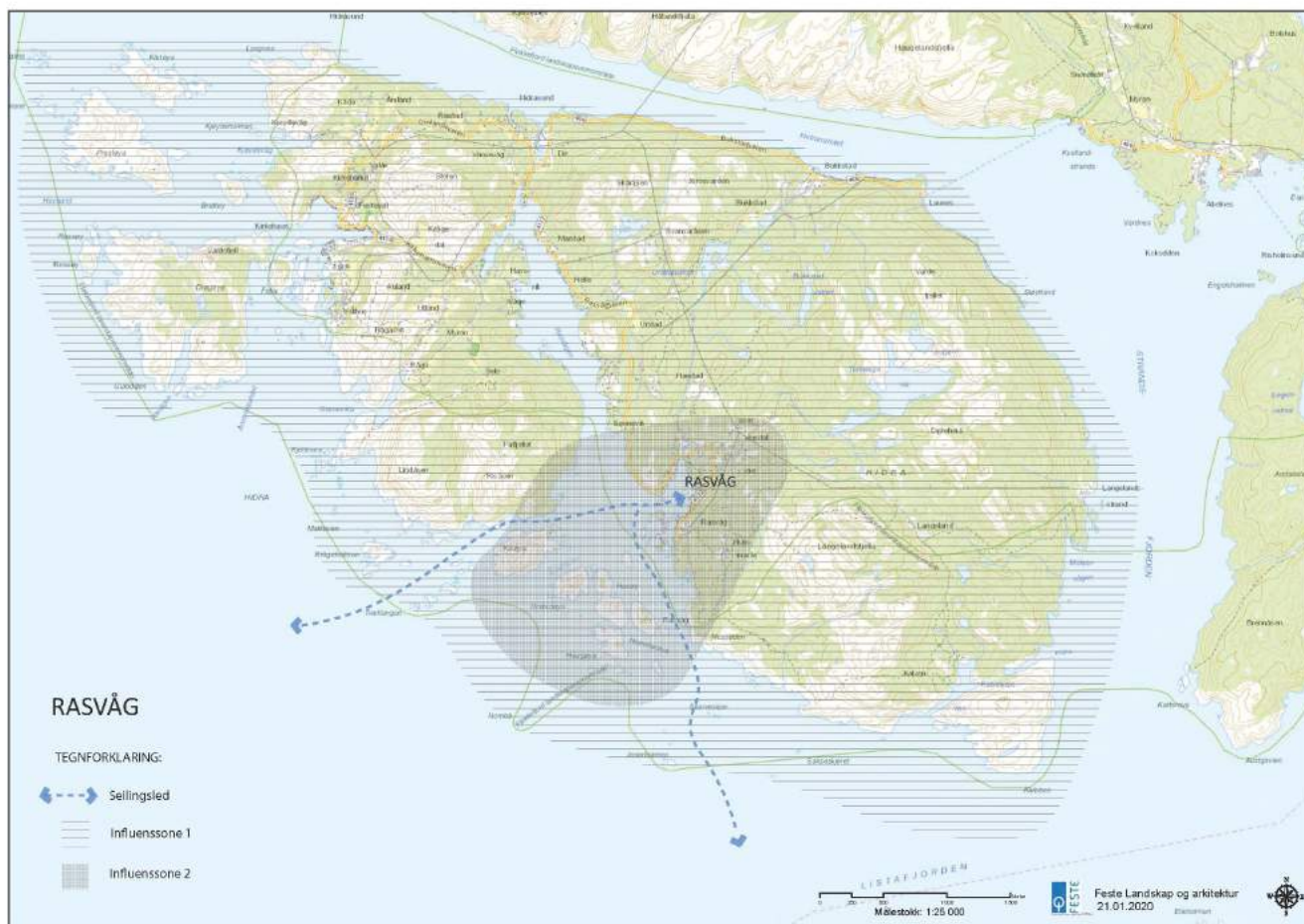
RASVÅG

Rasvåg ligger godt skjermet bak større og mindre øyer øst for Sigden. Uthavna er godt forankret i et stort og mektig landskap med høye åser. Storvågen og Veisevågen innenfor definerer en tydelig uthavn i sitt landskap. Rasvåg er sammen med Kirkehamn kjent tilbake til sagatid, særlig borgerkrigstida med baglerne og birkebeinerne på hver sin side. Senere er Rasvåg kjent for striden mellom Hanseatene og Engelskmenn på 1400-tallet. Uthavna var viktig og hadde eget reparasjonsverft på verven ved Gunnarsholmen. Rasvåg er fortsatt et levende samfunn med fast bosetting og landhandel.

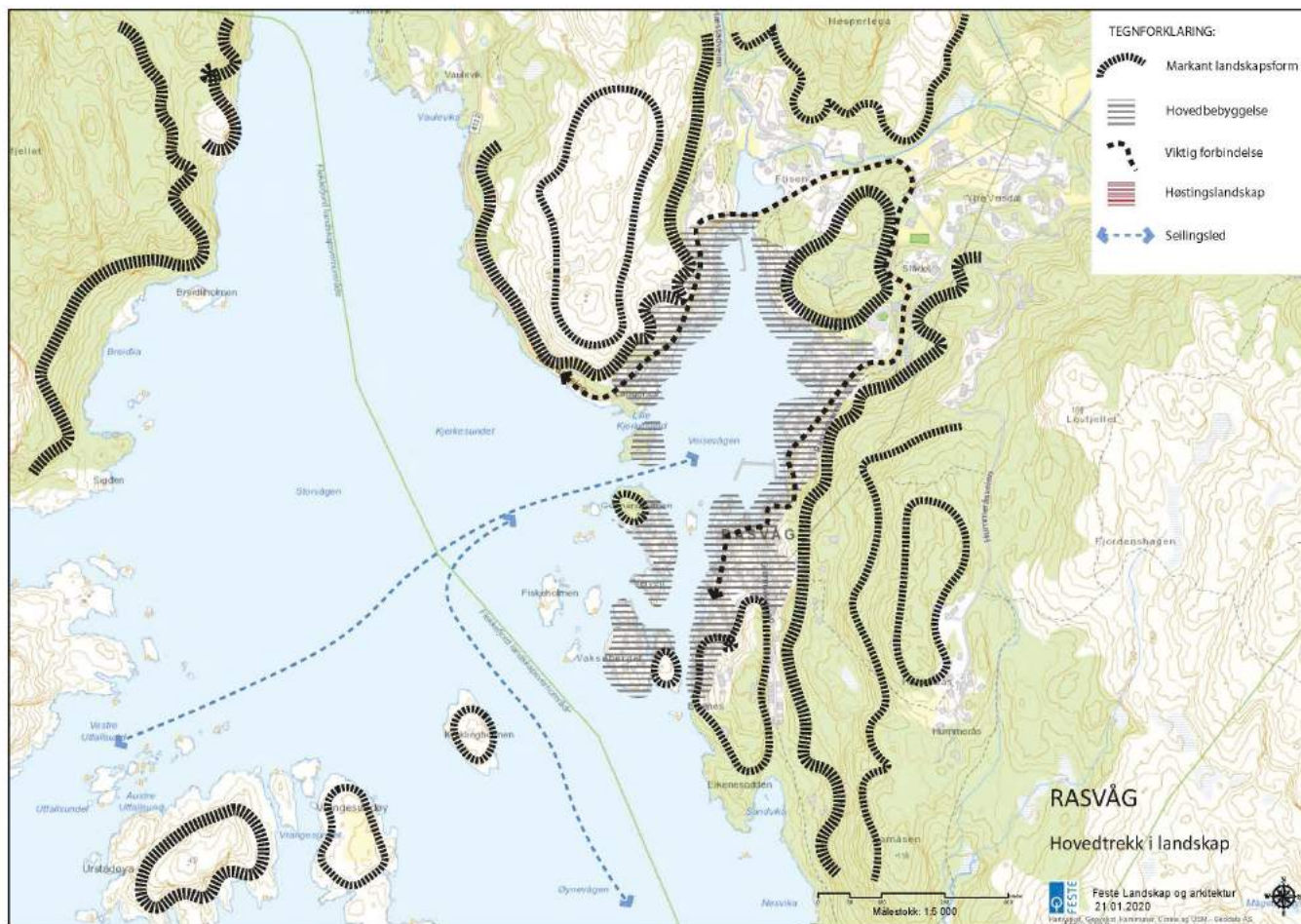
Viktig og unik uthavn med et særegent kulturmiljø på landsida og småøyene utenfor, hvor flere vannspeil og lune viker og sund preger uthavna.

Viktig og unik uthavn med et særegent kulturmiljø på landsida og småøyene utenfor, hvor flere vannspeil og lune viker og sund preger uthavna

Med influenssone menes det landskapet som er viktig for møtet med og opplevelsen av uthavna med tilkomst fra sjøen. Influenssone 1 er det store landskapet man seiler inn gjennom. Influenssone 2 er landskapsrammene rundt selve uthavna

Kartet er en illustrasjon av hvilke landskapstrekk som preger stedet

Tabell _ Fastsetting av landskapskarakter

Sjekkliste for fastsetting av landskapskarakter RASVÅG		
Forhold ved landskapet	Beskrivelse	Betydning for landskapskarakter (stor-liten)
<i>Landskapets innhold</i>		
Landformer Sjø og vassdrag	Markante og høye terrengformasjoner på småøyene og innenfor uthavna. Store og bratte terrengsprang gir karakter på et dramatisk og kontrastfylt landskap. Havna er delt i en større del Storvågen og Kjerkesundet og Veisevågen bak Gunnarsholmen. Det er en ytre og indre øyrekke som skaper rom for uthavna.	Stor
Vegetasjon	Frodig og rik edelløvskog med større innslag av eik.	Stor
Arealbruk og bebyggelse	Høstingslandskap med beite på de ytre øyene og i Versdalen nordøst for uthavna. Bebyggelsen er konsentrert rundt den indre havna på landsida og øyene. Det er også noe bebyggelse på Hummerås og Vaksdalen. Bebyggelsen nederst på sjøsida er i noen grad 1800 talls bebyggelse (empire og sveitser), noe er tidlig 1900 tall (jugend). Men det har skjedd en vesentlig endring til nyere tids byggeskikk særlig bakover i bebyggelsen.	Middels
Kulturhistorien i landskapet	Rasvåg er sammen med Kirkehamn kjent tilbake til sagatida, særlig borgerkrigstida med baglerne og birkebeinerne på hver sin side. Senere er Rasvåg kjent for striden mellom Hanseaterne og Engelskmenn på 1400 tallet. Uthavna var viktig og hadde eget reperasjonsverft på verven ved Gunnarsholmen.	Stor
Kulturelle referanser	Utfallsund, Storvågen, Fiskeholmen, Verven og Veisevågen forteller om bruken av uthavna.	Middels
Romlig - estetiske forhold	Uthavna er delt opp i to landskapsrom, ett ytre mot havet og etter indre som ligger forankret bak den midtre øyrekka og de høye åsene bak. Fortsatt tydelig uthavn på tross av endringer i bebyggelsen over tid.	Middels
<i>Endrings- og vedlikeholdsprosesser</i>		
Aktive naturprosesser	Havstigning og kan være utsatt for ras i bratte partier.	Middels

Jord- og skogbruk, fiske, annet bruk av utmark	Aktivt beite på de ytre øyene.	Middels
Bygge- og anleggsvirksomhet, Transport	Stort sett bare rehabiliteringsarbeider, men har kommet noen leiligheter senere år. Transport er vesentlig lokalt.	Middels
<i>Sammenhenger og brudd</i>		
Geografiske og romlige	Indre og ytre uthavn med avgrensing i indre og ytre øyrekke. Det store landskapsrommet mellom åsene på hovedøya og de ytre øyene med sund og seilingsled.	Stor
Funksjonelle	Sjøsida med brygger og naust bebyggelse og verft på indre øyrekke.	Middels
Historiske	Brygger, hus, hager, bebyggelse og tekniske kulturminner	Middels
<i>Nøkkelementer</i>		
Naturskapte nøkkelementer	Åsene, vegetasjon, sjøsida, indre og ytre øyrekke	Stor
Menneskeskapte nøkkelementer	Brygger, natursteinmurer og trapper. Veger, stier, hager og hus, samt tekniske kulturminner.	Middels
<i>Landskapskarakter:</i>		
Uthavna har sin viktigste landskapskarakter i et dramatisk og slående, storskala landskap mot havet, beskyttet av en markant øyrekke ytterst og forankret mot den høye, dramatiske og frodige åsen i bakkant. Den mest autentiske bebyggelsen ligger både på landsida og den første øyrekka rett utenfor. Dette skaper et særpreg og en spennende dynamikk, historisk, funksjonelt og med flere vannspeil innenfor et større landskapsrom som er selve uthavna. <i>Fortellinga (det spesielle ved denne uthavna):</i> Rasvåg ligger godt skjermet bak større og mindre øyer øst for Sigden. Uthavna er godt forankret i et stort og mektig landskap med høye åser. Storvågen og Veisevågen innenfor definerer en tydelig uthavn i sitt landskap. Rasvåg er sammen med Kirkehavn kjent tilbake til sagatida, særlig borgerkrigstida med baglerne og birkebeinerne på hver sin side. Senere er Rasvåg kjent for striden mellom Hanseaterne og Engelskmenn på 1400-tallet. Uthavna var viktig og hadde eget reperasjonsverft på verven ved Gunnarsholmen. Rasvåg er fortsatt et levende samfunn med fast bosetting og landhandel. Viktig og unik uthavn der hvor kysten vender.		

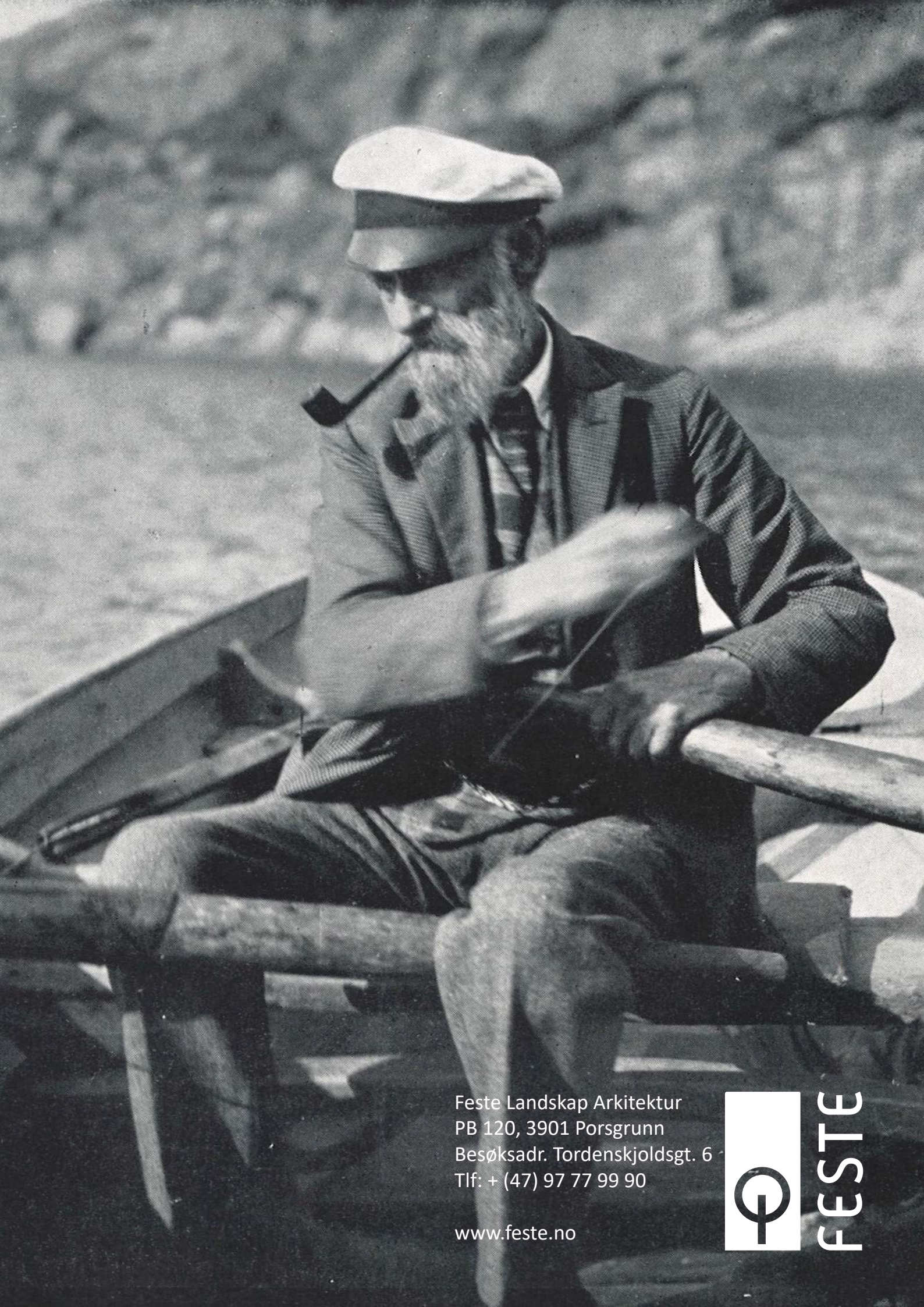

Tett, gammel bebyggelse på holmene gir stedet karakter, sammen med de dramatiske fjellveggene som reiser seg i landskapet bakenfor

Tabell _ Verdivurdering landskapsbilde

Verdivurdering delområde RASVÅG						
Verdikriterier	*	**	***	****	*****	Begrunnelse
Mangfold og variasjon				x		Mangfold i bebyggelse og landskap
Tidsdybde og kontinuitet			x			På grunn av endringer og nybygg er uthavna i endring
Helhet og sammenheng				x		På landsida mindre helhet og sammenheng, men dette oppveies i en god del av det autentiske kulturmiljøet på Gunnarsholmen og tilliggende øyer.
Brudd og kontrast				x		Landskapet og forankringen til bebyggelsen
Tilstand og hevd				x		Generelt god tilstand med noen få unntak
Inntrykkstyrke og utsagnskraft					x	Sterkt sted i sitt landskap og med en tydelig historie
Lesbarhet			x			Mindre lesbarhet pga endringer men fortsatt tydelig som uthavn fordi landskapet er så sterkt.
Tilhørighet og identitet				x		Uthavna er viktig på Hitra historisk og som et fortsatt viktig sted
Oppsummering						
Styrker: Tydelighet i landskap. Noen elementer er godt bevart og unike, blant annet Gunnarsholmen og tilliggende øyer med bebyggelse, brygger og tekniske kulturminner Svakheter: Fragmentering og endringer i bebyggelse og struktur. Muligheter: Tilbakeføring av ombygde eldre hus og unngå endringer som forringer kvalitetene Trusler: Endringer som bygger kvalitetene og viktige landskapstrekk ned. Benytte egne lovverk, verneplaner og skreddersydd reguleringsplan for å styre utviklingen og ta vare på stedet.						

Feste Landskap Arkitektur
PB 120, 3901 Porsgrunn
Besøksadr. Tordenskjoldsgt. 6
Tlf: + (47) 97 77 99 90

www.feste.no

FESTE